

VUOKRA ON VUOKRAA

Irtaimen omaisuuden rahoitusleasingsopimukset Suomen verojärjestelmässä

Master's Thesis
Antti Vuorinen
Spring 2018
Business Law

Author Antti Vuorinen

Title of thesis A lease is a lease - Finance leases of movable property in the Finnish tax system

Degree Master of Science

Degree programme Business Law

Thesis advisor Tomi Viitala

Year of approval 2018

Number of pages 111

Language Finnish

Abstract

Finance leases are leases with contract terms that are high equivalent to sales and purchases. The purpose of these leases is to transfer material risks and benefits of ownership associated with the related asset to the lessee. Finnish accounting standards allow and IFRSes require that financial statements present finance lease assets as if they were sold and purchased.

Finnish tax statutes are silent on finance leases and the distinct features of finance leases are largely insignificant in relevant case law. Finance leases are taxed as sales and purchases when contract terms require that a lessee purchases the leased asset. Purchase options or other contract terms are irrelevant for tax purposes although they may affect accounting decisions. Accounting decisions have no direct effect in determining taxable income related to leases.

The Finnish implementation of the EU Anti Tax Avoidance Directive directive may mean that a portion of finance lease payments will be deemed non-deductible borrowing costs from 2019 onwards. If finance lease payments are partially borrowing costs, lessees will have a diminished right to deduct lease payments or other borrowing costs. Lessors may benefit if lease payments are deemed to partially be finance income. Borrowing costs are deductible to the extent of finance income.

Tax statutes outside Finland often recognize the true economics of lease transactions which means that finance leases are taxed as sales and purchases. If the Finnish lease taxation principles are modified, tax neutrality may improve and the prevention of aggressive tax planning may become more efficient than currently. Modified tax statutes may, however, result in diminished predictability and administrative effectiveness of the tax system. Predictability may be improved due to legal certainty effects from codification but it may diminish due to interpretation uncertainties inherent to finance lease tax rules. Administrative burdens will increase for taxpayers who determine taxable income and deductions from leases.

Keywords finance lease, finance leasing, taxation, IFRS 16, IAS 17, ATAD

Tekijä Antti Vuorinen		
Työn nimi Vuokra on vuokraa - Irtaimen omaisuuden rahoitusleasingsopimukset Suomen verojärjestelmässä		
Tutkinto Kauppatieteen maisteri		
Koulutusohjelma Yritysjuridiikka		
Työn ohjaaja(t) Tomi Viitala		
Hyväksymisvuosi 2018	Sivumäärä 111	Kieli suomi
<p>Tiivistelmä</p> <p>Rahoitusleasingsopimukset ovat pitkäaikaisia vuokrasopimuksia, joiden ehdot ovat lähellä kauppasopimuksia eli sopimuksen tarkoituksena on siirtää omistajuus tai omistajuuteen kuuluvat olennaiset edut ja riskit vuokralleottajalle. Kirjanpidossa rahoitusleasingsopimuksia voidaan käsitellä ostetun ja myydyn hyödykkeen tapaan Suomen kirjanpitolain sekä kansainvälisten IFRS-standardien mukaisessa kirjanpidossa.</p> <p>Suomen verotuksessa rahoitusleasingsopimusten kauppaa muistuttavia piirteitä ei huomioida laajasti eikä asiasta ole erityistä verolainsäädäntöä. Rahoitusleasingsopimuksia voidaan verottaa elinkeinoverotuksessa kaupan tapaan silloin, jos sopimukseen sisältyy vuokralleottajan ostovelvoite. Osto-optioilla tai muilla sopimusehdolla ei ole vastaavaa vaikutusta verotuksessa, vaikka ne voidaan huomioida kirjanpitoratkaisuissa. Mikäli sopimuskohdetta on käsitelty ostettuna ja myytnä kirjanpidossa, kirjanpitoratkaisulla ei ole suoraa vaikutusta verotuksessa.</p> <p>ATAD-veronkiertodirektiivin implementaatio Suomessa voi merkitä sitä, että osa elinkeinotoiminnan rahoitusleasingmaksuista tulkitaan verotuksessa vähennyskeltottomiksi vieraan pääoman menoiksi vuodesta 2019 alkaen. Mikäli leasingmaksut ovat verotuksessa osittain vieraan pääoman menoja eli korkoja, vuokralleottajien mahdollisuus vähentää vuokramaksuja sekä muita korkoja elinkeinotoiminnan menoina heikkenee. Samalla vuokralleantajien toimintamahdollisuudet voivat parantua, mikäli vuokralleantajan toiminta on velkarahoitettua ja myös rahoitusleasingtuotot ovat jatkossa osittain korkotuottoja, sillä korkomenot voidaan vähentää korkotuottojen suuruusina.</p> <p>Suomen ulkopuolella rahoitusleasingsopimusten verotus perustuu usein taloudellisiin tosiseikkoihin siten, että sopimukseen liittyviä tuloja verotetaan kuin kohde olisi myyty. Mikäli Suomen verojärjestelmää muutetaan rahoitusleasingsopimusten osalta, verotuksen neutraliteetti voi parantua ja aggressiivista verosuunnittelua saatetaan ehkäistä tehokkaammin. Samalla kuitenkin verotuksen ennustettavuus ja hallinnollinen tehokkuus voivat heikentyä. Ennustettavuus voi myös parantua laintasoisen sääntelyn myötä, mutta se voi heikentyä rahoitusleasingsääntelyyn liittyvien tulkinnanvaraisuuksien vuoksi. Hallinnollinen tehokkuus voi heikentyä verovelvollisille koituvien hallintokustannusten vuoksi.</p>		
Avainsanat rahoitusleasing, verotus, IFRS 16, IAS 17, ATAD		

Sisällys

Lähteet

V

Lyhenteet

XVI

1.	Johdanto.....	1
1.1.	Rahoitusleasingsopimusten taustaa.....	1
1.2.	Tutkimusmenetelmät, tutkimuksen tavoitteet ja esityksen rakenne.....	3
1.3.	Aiheen rajaus	6
2.	Rahoitusleasingsopimusten sopimusehdot ja kirjanpito.....	9
2.1.	Sopimusehdot	9
2.2.	Omistuksenpidätysehtoinen osamaksukauppa.....	12
2.3.	Rahoitusleasing reaali- ja rahaprosesseina.....	14
2.4.	Kirjanpidossa	15
2.5.	IFRS 16 -tilinpäätösstandardi	19
2.5.1	IAS 17 -standardin muutoshanke.....	19
2.5.2	IFRS 16 ja ero entiseen.....	21
2.6.	Sale-leaseback-sopimukset	22
3.	Vuokrauksen ja ostetun käyttöomaisuuden verosäännösten erot.....	23
3.1.	Vuokraa koskevat säännökset ja ero osamaksukaupan verotukseen.....	23
3.2.	Jaksotuksellisen eron merkitys	26
4.	Rahoitusleasingia koskevaa oikeuskäytäntöä.....	27
4.1.	Rahoitusleasingia koskeva oikeuskäytäntö ostovelvoitteen kannalta	27
4.2.	Muun kuin ostovelvoitteen tai osto-option merkitys.....	32
4.3.	Kehitysalueiden verohuojennukset ja teollisten investointien veronhuojennukset	35
4.4.	Kiinteistövuokrausta ja sale-leaseback-tapauksia koskevan oikeuskäytännön merkitys irtaimen omaisuuden rahoitusleasingvuokraukseen	38
4.5.	Kirjanpidon merkitys.....	40
4.5.1	Kirjanpitolain 5:5 b § merkityksettömyys	40
4.5.2	IFRS-standardiston rakenteesta johtuvien haasteiden käsittely	42
4.5.3	IFRS 16:n vaikutus Suomen kirjanpitolakiin ja verotukseen.....	43
4.5.4	Yleiset päätelmät kirjanpidon merkityksettömyydestä	45
4.6.	Lainsäädäntöä ei ole muutettu	47
4.7.	Leasing ja veronkierto.....	49
4.7.1	Leasingsopimuksiin liittyvä verosuunnittelu	49
4.7.2	VML 28 § ja leasingin verosuunnittelurakenteet oikeuskäytännössä	53
4.8.	Tulkinnanvaraisuus	56
4.9.	Jos rahoitusleasingsopimusta tulkitaan kaupan tavoin.....	57
5.	Veronkiertodirektiivien vaikutus rahoitusleasingiin.....	60
5.1.	BEPS-hanke ja veronkiertodirektiivit	60
5.2.	Korkovähennysrajoitukset	61
5.2.1	Korkovähennys direktiivissä.....	61
5.2.2	EVL 18 a §:n suhde rahoitusleasingiin ennen direktiiviä	63
5.2.3	EVL 18 a §:n muutos.....	64
5.2.4	Luonnos hallituksen esitykseksi	64

5.2.5	Luonnoksen kritiikki annettujen lausuntojen pohjalta	66
5.2.6	Vuokra taloudellisesti korkoa vastaavana menona ja tulona	68
5.2.7	Tasevapautussääntö ja IFRS 16	72
5.3.	Korkovähennysten muutosten vaikutukset rahoitusleasingsopimuksiin.....	73
5.3.1	Tiukat rajoitukset leasingrahoituksen kannalta.....	73
5.3.2	Direktiivin vähimmäisedellytysten mukaiset rajoitukset leasingrahoituksen kannalta 75	
5.3.3	Loppupäätelmät EVL 18 a §:n muutoksesta	76
5.4.	Hybridisäännöt.....	78
5.4.1	Direktiivien hybridiartiklat.....	78
5.4.2	Rahoitusleasing hybridinä	79
5.5.	Muut ATAD-direktiivin säännökset rahoitusleasingin kannalta	82
5.5.1	Maastapoistumisverotus	82
5.5.2	Väliyhteisöt	83
5.5.3	GAAR-artikla	84
6.	Rahoitusleasingia koskevien erillisten verosäännösten tarkoituksenmukaisuus	86
6.1.	Erilliset säännöt hyvän verojärjestelmän kannalta	86
6.1.1	Hyvä verojärjestelmä ja rahoitusleasingsäännösten muutokset.....	86
6.2.	Neutraliteetti ja syyt vuokrauksen ja rahoitusleasingin käyttöön.....	91
6.3.	Hallinnollinen tehokkuus ja ennustettavuus	93
6.3.1	Millaisia sääntöjä voidaan säätää?.....	93
6.3.2	Ruotsissa käsitelty lainsäädäntömuutos	94
6.3.3	Ison-Britannian kirjanpito- ja verosäätely.....	96
6.3.4	Erillisten leasingsäännösten hallinnollinen tehokkuus ja ennustettavuus	97
6.4.	Yhteys poistojen verotukseen	99
6.4.1	Poistot verotuksena	99
6.4.2	Vuokralle annetun tai vuokralle otetun omaisuuden poistomenetelmät ja verotuspoistojen vaikutus vuokrasopimuksiin.....	100
6.5.	Pohdintaa muun kansainvälisen kehityksen kannalta	101
6.5.1	CC(C)TB-hanke.....	101
6.5.2	Arvonlisäverokäsittely.....	103
6.6.	Loppupäätelmiä leasingin verosääntöjen tarpeellisuudesta.....	106
7.	Lopuksi	107
7.1.	Vastauksia tutkimuskysymyksiin	107
7.2.	Jatkotutkimuksen aiheita	110

Liitteet

Liite 1. Verrannolliset verotettavat tulot vuokrauksessa ja osamaksukaupassa

Lähteet

Kirjallisuus ja internetlähteet

Andersson, Edward & Penttilä, Seppo 2014. Elinkeinoverolain kommentaari. 14., uudistettu painos. Alma Talent Oy, Helsinki. ISBN 978-952-14-2201-0.

Angelin, Ken & Jennergren, L. Peter 1998. Partner Leasing in Sweden: A Case Study in Financial Innovation and Re-regulation. Finnish Economic Papers. Volume 1. Spring 1998. Taloustieteellinen yhdistys ry.

Bokföringsnämnden 2017. Promemorian Nya skatteregler för företagssektorn, Fi2017/02752/S1. Dnr 17-91. 29.9.2017.

Bronstein, Richard J. & Waldenberg, Alan S. 1983. The Short Life and Lingering Death of Safe Harbor Leasing. American Bar Association Journal. Vol. 69, No. 12 (December, 1983), 1844-1847.

Caselli, Stefano 2005. Structured Leasing Transactions. Teoksessa Structured Finance - Techniques Products and Market, Caselli Stefano & Gatti, Stefano (toim.). Springer, Yhdysvallat. ISBN 3-540-25311-4.

Deloitte 2017a. IAS 17 – Leases. <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias17>.

Deloitte 2017b. A guide to the incremental borrowing rate — Assessing the impact of IFRS 16 'Leases'. 19 Oct 2017. <https://www.iasplus.com/en/publications/global/guides/ifrs-16-discount-rates>

Deloof, Marc; Lagaert, Istvan & Verschueren, Ilse 2007. Leases and Debt: Complements or Substitutes? Evidence from Belgian SMEs. Journal of Small Business Management Vol. 45, Iss. 4, 491-500.

Deo, P. (2008). Cross-border lease financing with Japanese leveraged leases. Journal of Structured Finance, 13(4), 36-48, 3-4. <https://search.proquest.com/docview/221068581?accountid=27468>

European Federation Of Accountants And Auditors For SMEs 2016. Preliminary consultation document on the endorsement of IFRS 16 Leases. European Federation Of Accountants And Auditors For SMEs. 20 December 2016. <http://www.efaa.com/publications/statements/2016/index.html>.

European Federation Of Accountants And Auditors For SMEs 2017. The Trickle Down Effect – IFRS and accounting by SMEs. European Federation Of Accountants And Auditors For SMEs. 23 March 2017. www.efaa.com/cms/upload/efaa.../EFAA_Trickle_Down_WEB.pdf.

European Financial Reporting Advisory Group 2017. Application of IFRS 16 Leases by SMEs. Efrag Secretariat Paper For Public Efrag Board Meeting. Paper 09-03. 12 January 2017.

Europe Economics 2017. Ex ante Impact Assessment of IFRS. 22 February 2017. <http://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2FIFRS%252016%2520-%2520Europe%2520Economics%2520-%2520Ex%2520ante%2520Impact%2520Assessment%2520%2822%2520February%25202017%29.pdf&AspxAutoDetectCookieSupport=1>.

Evans, L., Baskerville, R. and Nara, K. (2015), Colliding Worlds: Issues Relating to Language Translation in Accounting and Some Lessons from Other Disciplines. Abacus, 51:1–36. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/abac.12040/full>

FAR 2017. Promemorian ”Nya skatteregler för företagssektorn”. Fi2017/02752/S1. 26.9.2017.
<http://www.regeringen.se/4a7a78/contentassets/4a09a6238283470c9515378315dde84e/far.pdf>.

Financial Accounting Standards Board 1976. Statement of Financial Accounting Standards No. 13.
 Accounting for Leases.

Finansdepartementet 2017. Nya skatteregler för företagssektorn. Skatte- och tullavdelningen.
 Fi2017/02752/S1.
<http://www.regeringen.se/49e192/contentassets/c10c7c5d32c74590b1d756973068cf11/nya-skatteregler-for-foretagssektorn>.

Finanssiala 2018. VM169:00/2017 Hallituksen esitys eduskunnalle elinkeinoverolain
 korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn Muuttamisesta. Lausunto 26.2.2018.
<http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Finanssivalvonta 2016. Rahoitussektorin kirjanpito, tilinpäätös ja toimintakertomus. Finanssivalvonnan
 määräys Dnro FIVA 11/01.00/2015. Antopäivä 9.3.2016.

Finnwatch ry 2018. HE-luonnos 22.12.2017, Hallituksen esitys eduskunnalle elinkeinoverolain
 korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta. Lausunto 20.2.2018.
<http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Folketing 2017. National Parliament Reasoned Opinion on Subsidiarity. Reasoned opinion of the Danish
 Parliament on the proposal for a Council directive on a Common Consolidated Corporate Tax Base
 (CCCTB). 7.2.2017.

FRC 2015b. Financial Reporting Standard for Smaller Entities (effective January 2015). Financial
 Reporting Council. July 2013.

FRC 2015a. FRS 102 The Financial Reporting Standard applicable in the UK and Republic of Ireland.
 Financial Reporting Council. September 2015

Graham, John R. 2003. Taxes and Corporate Finance. B. E. Eckbo (toim.). Handbook of Corporate
 Finance – Empirical Corporate Finance. Elsevier Science, Amsterdam.

Grönberg, Sami 2015. Tekevätkö yritykset korotettuja poistoja? VATT Muistiot 48. Valtion taloudellinen
 tutkimuskeskus VATT.

Harju, Jarkko; Kari, Seppo; Koivisto, Aliisa; Kuusi, Tero; Matikka, Tuomas; Määttänen, Niku; Pajarinen,
 Mika; Ropponen, Olli; Rouvinen, Petri & Valkonen, Tarmo 2017. Yritysverotus, investoinnit ja
 tuottavuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 6/2017.

Helminen, Marjaana 2016. EU-vero-oikeus. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy. ISBN 978-952-14-
 2754-1

Helminen, Marjaana 2017. Kansainvälinen verotus. Alma Talent Oy, Helsinki. ISBN 978-952-14-2352-9.

Hirvonen, Ari 2011. Mitkä metodit. Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja
 17, Helsinki. ISBN 978-952-92-9638-5.

Hjerppe, Reino; Kari, Seppo; Kiander, Jaakko & Poutvaara, Panu 2003. Verokilpailu ja Suomen
 verojärjestelmä. WSOY. ISBN 951-0-27822-X.

HMRC 2013. HMRC's Gaar Guidance. Approved by the Advisory Panel with effect from 15 April 2013.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/396179/gaar-part-abc.pdf.

HMRC 2016. Business Leasing Manual. HMRC internal manual. 10 April 2016.
<https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/business-leasing-manual>.

IASB 2015. Leases of Small Assets. Agenda Paper 3E. February 2015. <http://www.ifrs.org/-/media/feature/meetings/2015/february/iasb/leases/ap3e-leases-small-assets.pdf>

IFRS Foundation 2013. Leases. Exposure Draft ED/2013/6. <http://www.ifrs.org/-/media/project/leases/revised-ed/published-documents/ed-leases-may-2013.pdf>

IFRS Foundation 2017. The Conceptual Framework for Financial Reporting.
<http://eifrs.ifrs.org/eifrs/PdfAlone?id=17289&sidebarOption=UnaccompaniedConceptual>

Ikkala, Olli 1957. Käyttöomaisuuden arvovähennykset tulo- ja omaisuusverotuksessa. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.

Ikkala, Jarmo; Pallonen, Raimo; Haapaniemi, Ossi & Raitasuo, Outi 1997. Verosuunnittelun käsikirja. Yrityksen tietokirjat. Kauppakaari Oy, Helsinki. ISBN 951-640-874-5.

International Accounting Standards Board 1982. International Accounting Standard 17. Leases. EC staff consolidated version as of 24 March 2010.

International Accounting Standards Board 2001. International Accounting Standard 16 Property, Plant and Equipment.

International Accounting Standards Board 2006. IFRIC Interpretation 12 Service Concession Arrangements.

International Accounting Standards Board 2016. International Financial Reporting Standard 16 Leases.

Junka, Ilona 1986. Rahoitusleasing investointien rahoitusmuotona. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA B47. ISBN 951-9206-10-8.

Järvenoja, Markku 2016. Vero- ja kirjanpitolakien sisällöllisestä yhtenevyydestä ja sidonnaisuuksista. Edilex-artikkeli 2016/13. Edita Publishing Oy. www.edilex.fi/artikkelit/16624.

Kepa 2018. Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta VM169:00/2017 (korkojen vähennysoikeuden rajoittaminen). Lausunto 22.2.2018. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Kirjanpitolautakunta 2007. Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista – 16.10.2007.
<http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/751B9F97EE8F7B2BC22573790048AF8E?openDocument>

Knuutinen, Reijo 2006. Muoto ja sisältö vero-oikeudessa. Lakimies 5/2006 s. 789–808. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki.

Knuutinen, Reijo 2014a. Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki. ISBN 978-952-246-241-1.

Knuutinen, Reijo 2014b. Oikeus, talous ja tiede – tarkastelua vero-oikeudellisessa kontekstissa. Teoksessa Yritys, omistaja ja verotus. Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle. Nykänen, Pekka & Urpilainen, Matti (toim.). Edita, Helsinki. ISBN: 978-951-37-6562-0.

Knuutinen, Reijo 2015. Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015, 5-19. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Kochkodan, Igor 2015. VAT treatment of financial leases in EU law. Master Thesis. Lund University School of Economics and Management Department of Business Law, Ruotsi. lup.lub.lu.se/student-papers/record/5435653/file/5435658.pdf.

KPMG 2012. Leasing taxation Estonia. February 2012. www.leasingestonia.eu/failid/FEy6zjgW.pdf.

Kukkonen, Matti & Walden, Risto 2015. Elinkeinoverolaki käytännössä. 3., uudistettu painos, 2015. Alma Talent Oy, Helsinki. ISBN 978-952-14-2727-5

Lamothe, Prosper & Otero, Jorge. (2005). Valoración de garantías de valor residual en la industria aeronáutica: Un enfoque basado en la teoría de opciones reales. Documentos de trabajo en finanzas de empresas, ISSN 1698-8183, N° 8, 2005.

Leaseurope 2015. Annual Survey 2015.

<http://www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European%20Leasing%20Market%202015.pdf>

Leaseurope 2016. Annual Survey 2016.

<http://www.leaseurope.org/uploads/documents/stats/European%20Leasing%20Market%202016.pdf>

Leppiniemi, Jarmo 2016. Kirjanpidon muuttuneet arvostus- ja jaksotusperiaatteet. Vero-opintopäivät 2016, 31-42. Suomen Verotarkastajat SVT ry, Helsinki.

Leppiniemi, Jarmo & Lounasmeri, Sari 2018. Yritysrahoitus. Alma Talent Oy, Helsinki. ISBN 978-952-14-2385-7

Malmgren, Marianne 2015. OECD:n hanke veropohjan rapautumisen ja voitonsiirron estämiseksi. Verotus 1/2015, 38-45. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Mannio, Lauri 1997. Korko vero-oikeudessa. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki. ISB 952-14-0014-5.

Mattila, Pauli K. 2012. Liikevarallisuuslajit ja niiden merkitys verotuksessa. Verotus 2/2012, 120-131. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Mehtonen, Pekka 2003. Suomen tekemät tuloverosopimukset ja OECD:n mallisopimus. Edita Publishing Oy, Helsinki. ISBN 951-37-3600-8.

Miller, Merton H. & Upton, Charles W. 1976. Leasing, Buying, and the Cost of Capital Services. The Journal of Finance, Vol. 31, No. 3 (Jun., 1976), 761-786. Wiley for the American Finance Association. <http://www.jstor.org/stable/2326424>.

Morais, Ana Isabel 2013. Why companies choose to lease instead of buy? Insights from academic literature. Academia. Revista Latinoamericana de Administración, vol. 26, núm. 3, 2013, pp. 432-446. Consejo Latinoamericano de Escuelas de Administración Bogotá, Organismo Internacional, Kolumbia.

Myrsky, Matti & Ossa, Jaakko 2008. Verotuksen perusteet. Talentum Media Oy, Helsinki. ISBN 978-952-14-1224-0.

Myrsky, Matti 2007. Ennakkopäätösten tulkinnasta ja hyödyntämisestä verotuksessa. Defensor Legis N:o 6/2007, 850-862.

Myrsky, Matti 2011. Erilaisista yritysveromalleista. Lakimies 7-8/2011 s. 1486-1506. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki.

Mäntysaari, Petri 2010. The Law of Corporate Finance. General Principles and EU Law. Volume III: Funding, Exit, Takeovers. Springer, Yhdysvallat. ISBN 978-3-642-03058-1.

Määttä, Kalle 2007. Veropolitiikka. Teoria ja käytäntö. Edita Publishing Oy, Helsinki. ISBN 978-951-37-4870-8.

Määttä, Kalle 2014. Verolakien tulkinta. Edita, Helsinki. 978-951-37-6528-6.

Nieminen, Auvo; Anttila, Raimo, Äärilä, Leena & Jokinen, Mika 2018. Arvonlisäverotus. Päivittyvä verkkojulkaisu: fokus.almatalent.fi. Luettu 30.3.2018. Alma Talent Oy. ISBN 978-952-14-2343-7.

Nikula, Anne 2018. Asunto-osakkeiden myyntivoiton verotuksesta ja rahoitusvastikkeiden käsittelystä verotuksessa. <https://www.edilex-fi.libproxy.aalto.fi/uutiset/55418>.

Norros, Olli 2018. Velvoiteoikeus. Alma Talent, Helsinki 2018. ISBN 978-952-14-2896-8

Näringslivets skattedelegation 2017. Remissyttrande. Remiss av Promemorian Nya skatteregler för företagssektorn. 21.9.2017.

<http://www.regeringen.se/4a7a79/contentassets/4a09a6238283470c9515378315dde84e/foreningen-svenskt-naringsliv-i.pdf>.

OECD a. Base Erosion and Profit Shifting. <http://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions.htm>.

OECD 2007. Fundamental Reform of Corporate Income Tax. OECD Tax Policy Studies No. 16.

http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/fundamental-reform-of-corporate-income-tax_9789264038127-en

OECD 2014a. Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014. Commentary on Article 7. https://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-condensed-version-2014/commentary-on-article-7-concerning-the-taxation-of-business-profits_mtc_cond-2014-41-en#page1.

OECD 2014b. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements. Action 2: 2014 Deliverable. <http://www.oecd.org/ctp/neutralising-the-effects-of-hybrid-mismatch-arrangements-9789264218819-en.htm>. ISBN 978-92-64-21881-9

OECD 2015a. Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 - 2015 Final Report. OECD Publishing, Paris.

OECD 2015b. Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, Action 2 - 2015 Final Report. OECD Publishing, Paris.

OECD 2015c. Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments, Action 4 - 2015 Final Report. OECD Publishing, Paris.

OECD 2015d. Model Tax Convention on Income and Capital. Full version as it read on 15 July 2014. ISBN 978-92-64-23908-1. http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2015-full-version_9789264239081-en#page4

OECD 2016. Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments, Action 4 - 2016 Update: Inclusive Framework on BEPS. OECD Publishing, Paris.

OECD 2017. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017. https://www.keepeek.com//Digital-Asset-Management/oecd/taxation/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2017_tpg-2017-en#page1.

Office of Tax Simplification 2017. Simplification of the corporation tax computation. Presented to Parliament pursuant to section 186(4)(b) of Finance Act 2016.

<https://www.gov.uk/government/publications/ots-review-on-simplifying-the-ct-computation>.

Park, William W. 1983. Tax Characterization of International Leases: The Contours of Ownership. 67 Cornell L. Rev. 103 (1981). <http://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol67/iss1/3>

Penttilä, Seppo 2007. Veron kiertäminen – EY-oikeudellisia näkökohtia. Teoksessa In memoriam Kari S. Tikka 1944-2006. Suomen lakimiesyhdistys. ISBN 978-951-855-266-9.

Penttilä, Seppo 2014. Hybridilainaa ei voitu siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen (VML 31 §) perusteella uudelleenluonnehtia omaksi pääomaksi – KHO 2014:119. <https://www-edilex-fi.libproxy.aalto.fi/uutiset/40955?allWords=uudelleenluonnehdinta&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=624306>.

Penttilä, Seppo 2018. Korkovähennysrajoitusta koskeva HE-luonnos, VM169:00/2017. Lausunto 19.2.2018. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Penttinen, Jussi 2013. Theory of Financial Lease Contracts. Why all capital goods are not leases. University of Helsinki. Faculty of Social Sciences. Department of Political and Economic Studies. Pro Gradu -tutkielma.

Rajamäki, Anu 2015. Hybridijärjestelyt BEPS-hankkeessa ja EU:ssa. Verotus 3/2015, 262-272. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Revenue Commissioners 2017. Corporation Tax (CT). Published: 04 October 2017. <https://www.revenue.ie/en/companies-and-charities/corporation-tax-for-companies/corporation-tax/capital-allowances-and-deductions.aspx>.

Saario, Martti 1945. Realisointiperiaate ja käyttöomaisuuden poistot tuloslaskennassa. Liiketaloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 6. Liiketaloustieteellinen tutkimuslaitos, Helsinki.

Saario, Martti 1965. Kirjanpidon meno-tuloteoria. Liiketaloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 28. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Saarnilehto, Ari 2006. Vuokraoikeus. Yleiset periaatteet ja erityissääntely. WSOYpro, Helsinki. ISBN 951-0-31161-8.

Sharpe Steven A. & Nguyen, Hien H. 1995. Capital market imperfections and the incentive to lease. Journal of Financial Economics Volume 39, Issues 2–3, October–November 1995, Pages 271-294. <https://www-sciencedirect-com.libproxy.aalto.fi/science/article/pii/0304405X95008308?via%3Dihub>.

Shvedov, Maxim 2004. Tax Implications of SILOs, QTEs, and Other Leasing Transactions with Tax-Exempt Entities. CRS Report for Congress. Tax Analysts Document Service Doc 2005-4041.

Skatteverket 2017. Nya skatteregler för företagssektorn. Fi2017/02752/S1. Remissvar. 25.9.2017. Dnr 202-267330-17/112. <http://www.regeringen.se/4a7e9b/contentassets/4a09a6238283470c9515378315dde84e/skatteverket.pdf>

Smith, Adam 1776. An Inquiry into The Nature And Causes Of The Wealth Of Nations. Sähköinen versio alkuperäisteoksesta. <http://www.gutenberg.org/ebooks/3300>.

Soikkeli, Lauri 2003. Luottamuksensuojaa verotuksessa. WSOY, Helsinki. ISBN 951-670-088-8.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä 2018. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän lausunto hallituksen esityksestä laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta. 23.2.2018. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry 2018. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n lausunto hallituksen esityksestä laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta. 26.2.2018. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Suomen Veroasiantuntijat 2018. Lausuntopyyntö 19.1.2018, Luonnos hallituksen esitykseksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta VM169:00/2017. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Surakka, Jani 2018. Euroopan parlamentti hyväksyi EU:n yhteisöverojärjestelmän uudistuksen. Edilex-uutinen 16.3.2018. <https://www-edilex-fi.libproxy.aalto.fi/uutiset/55476>.

Takki, Tapio 1980. Irtaimen esineen vuokrasta ja leasingista. Suomen lakimiesliiton kustannus. ISBN 951-640-10-23.

Tala, Jyrki 1999. Oikeussääntelyn määrä ja vaihtoehdot. Oikeuspoliittinen tutkimuslaito, Helsinki. ISB 951-704-237-X.

Tammi-Salminen, Eva 2015. Esinevakuusoikeuden perusteet. Juridica-kirjasarjan 30. teos. Alma Talent Oy yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki. ISBN 978-952-14-2469-4

Tepora, Jarno 2013. Rahoitusmuodot ja vakuudet. Lakimiesliiton kustannus. ISBN 978-952-246-253-4.

Tepora, Jarno; Kaisto, Janne & Hakkola, Esa 2016. Esinevakuudet. 2. uudistettu painos. Helsingin Kamari Oy, Helsinki. ISBN 978-952-246-439-2.

Thomas, Jakob 2007. The tax benefits of Lease-in Lease-out (LILO) transactions. Yale University. School of Management. faculty.som.yale.edu/jakethomas/papers/lilopaper.pdf.

Tikka, Kari S. 1972. Veron minimoinnista. Tutkimus tulo- tai omaisuusverosta vapautumisen tarkoituksessa tehdyistä toimista lainsoveltamisongelmana erityisesti silmällä pitäen verotuslain 56:ää. Förlagetsbolaget Judex Kustannusyritys, Helsinki. ISBN 951-9037-03-9.

Tikka, Kari S. 1990. Veropoliittikka. Lakimiesliiton kustannus. ISBN 951-640-494-4.

Tikka, Kari S.; Nykänen, Olli; Juusela, Janne & Viitala, Tomi 2018. Yritysverotus I-II. Alma Talent Oy, Helsinki. Päivittyvä verkkojulkaisu: fokus.almatalent.fi. Luettu 15.3.2018. ISBN 978-952-14-2387-1.

Tilastokeskus 2015. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rahoitusleasing [verkkojulkaisu]. ISSN=2343-0974. https://www.stat.fi/til/rlea/2014/rlea_2014_2015-04-30_tie_001_fi.html

Torkkel, Timo 2006. Irtaimen omaisuuden vuokrasopimukset (leasing) tuloverotuksessa. Verotus 5/2006, 486-502. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Torkkel, Timo 2011. Tuloveron laskeminen. Vero- ja kirjanpito-oikeudellinen tutkimus yhteisön tuloveron laskemisesta. Edita, Helsinki. ISBN 978-951-37-6159-2.

Torkkel, Timo 2017. Leasingsopimusten verokohtelu oikeudellisessa muutosympäristössä. Verotus 3/2017, 269-280. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Troberg, Pontus 2013. IFRS Now - In the light of US GAAP and Finnish practices. ST-Akatemia. ISBN 978-952-218-179-4

VATT 2017. Verotuet valtion politiikkavälineenä ja ohjauskeinona VATT julkaisut 71. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT. ISBN 978-952-274-189-9.

Weckström, Jouni 2015. Veron kiertämisen tunnistaminen, Osa I. Verotus 4/2015, 385-400. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Vehmanen, Petri 2012. IFRS-maailmassa voitto ei ole tuloslaskelman tuottojen ja kulujen erotus – pitäisikö olla? Verotus 1/2012, 51-60. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Vehmanen, Petri 2014. IASB:n uutta käsitteellistä viitekehystä koskeva keskustelupaperi sisältää ristiriitoja. Verotus 4/2014, 443-448. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Verohallinto 2017. Hakeutuminen arvonlisäverovelvolliseksi kiinteistön käyttöoikeuden luovuttamisesta. Verohallinnon ohje 27.10.2017. Diaarinumero A126/200/2016. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47957/hakeutuminen-arvonlis%C3%A4verovelvolliseksi-kiinteist%C3%B6nk%C3%A4ytt%C3%B6oikeuden-luovuttamisesta/>

Viitala, Tomi 2016. EU:n veronkiertodirektiivi. Verotus 4/2016, 489-501. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Viitala, Tomi 2018. Hallituksen esitys elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja maatilatalouden tuloverolain muuttamiseksi (korkovähennysrajoitus). Lausunto 26.2.2018. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

Viitala, Tomi & Ahonen, Jari 2018. USA:n suuri verouudistus – havaintoja ja ensivaikutelmia. Verotus 1/2018, 5-14. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

Wikström, Kauko 2008. Yleiset opit verotuksessa. Turun Yliopisto, Turku. ISBN 978-951-29-3786-8.

Virtanen, Maritta & Tannila, Eija 2018. EUT:n arvonlisäveropäätökset. Verotus 1/2018, 119-122. Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu. Kustannusosakeyhtiö Verotus, Helsinki. ISSN 0357-2331.

VM 2006. Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus. Valtiovarainministeriön vero-osasto. Työryhmämuistio 4/2006.

VM 2016. Valtioneuvoston U-kirjelmä U 65/2016 vp. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi yhteisestä yhteisöveropohjasta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Sivut/U_65+2016.aspx

VM 2017a. BEPS-toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointiraportti. Valtiovarainministeriön julkaisu – 26/2017. Valtiovarainministeriö, Helsinki. ISBN 978-952-251-871-2.

VM 2017b. Korkovähennysrajoitus 2019. HE-luonnos 22.12.2017. <http://vm.fi/hanke?tunnus=VM169:00/2017>.

VM 2017c. Lainsäädäntöhanke yhteisöjen tulolähdejaon poistamisesta. Valtiovarainministeriön muistio 29.6.2017.

Vogel, Klaus 1991. Klaus Vogel On Double Taxation Conventions. Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, Alankomaat. ISBN 90-6544-447-5.

Wood, Robert W. & Hollingworth, Steven E. 2010. SILOs and LILOs Demystified. Tax Notes, Vol 129 No 2, 2010. <https://ssrn.com/abstract=1696170>.

YK 2011. Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries.
Department of Economic & Social Affairs.

Äimä, Kristiina. Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa. Alma Talent Oy. ISBN 978-952-63-2834-8

EU-oikeus

Unionin tuomioistuimen tuomio (ensimmäinen jaosto) 4.10.2017. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs vastaan Mercedes-Benz Financial Services UK Ltd. Asia C-164/16

Unionin tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto) 16.2.2012. Eon Aset Menidjmont OOD vastaan Direktor na Direktsia "Obzhalvane I upravlenie na izpalnenieto" - Varna pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite. Asia C-118/11.

Hallituksen esitykset

HE 126/2004

HE 155/2017

HE 172/1967

HE 218/1997

HE 89/2015

HE 89/2015

Hallinto-oikeudet

Vaasan HAO 09.12.2015 15/0608/1

Uudenmaan LO 20.4.1989 251/VI

Keskusverolautakunta

KVL 1969/239

KVL 1975/172

KVL 1975/199

KVL 1975/239

KVL 1976/383

KVL 1979/143

KVL 1979/22

KVL 1979/351

KVL 1979/448

KVL 1980/531

KVL 1980/69

KVL 1981/924

KVL 1982/48

KVL 1982/717

KVL 1983/441

KVL 1984/124

KVL 1984/590

KVL 1986/542

KVL 1988/453

KVL 1989/568

KVL 1990/327

KVL 1992/353

KVL 1998/165

KVL 2013/25

KVL 2013/47

KVL 2015/7

KVL 2016/12

KVL 2016/47

KVL 2016/53

Kirjanpitolautakunta

KILA 1516/1998

Korkein oikeus

KKO 1997:130

KKO 2008:53

KKO 2015:26

Korkein hallinto-oikeus

KHO 26.1.1970 t 328

KHO 1971-II-513

KHO:1977-B-II-534

KHO:1983-B-II-530

KHO:1986-B-II-501

KHO 1986 t 2931 (julkaisematon)

KHO:1989-B-504

KHO 10.8.1990 t 2531

KHO 1990 t 692 (julkaisematon)

KHO 1991 t 1078 (julkaisematon)

KHO 1996:1266

KHO 1995-B-504

KHO 16.4.1997 t 917

KHO 19.10.2005 t 2644

KHO 2014:119

KHO 25.10.2016 t 4472

KHO 8.11.1984 t 4966

Muiden maiden virallislähteet

Iso-Britannia

Corporation Tax Act 2010

Capital Allowance Act 2001

Tanska

Ligningsloven. LBK nr 1162 af 01/09/2016 Gældende

Yhdysvallat

Revenue Ruling 55-540, 1955-2 CB 39, IRC Sec(s). 162

United States Court of Appeals, Federal Circuit No. 2012–5040. . Consolidated Edison Company of New York, Inc. & Subsidiaries v. United States. Decided: January 09, 2013

Viro

Tulumaksuseadus. Vastu võetud 15.12.1999. RT I 1999, 101, 903. jõustumine 01.01.2000

Verosopimukset

Sopimus Suomen tasavallan ja Tsekin tasavallan välillä tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi sekä veron kiertämisen estämiseksi. 80/1995.

Sopimus Suomen tasavallan hallituksen ja Slovakian tasavallan hallituksen välillä tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi. 28/2000.

Lyhenteet

AKYL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389.
ATAD/ I	Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.
ATAD II	Neuvoston direktiivi (EU) 2017/952, annettu 29 päivänä toukokuuta 2017, direktiivin (EU) 2016/1164 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse verokohtelun eroavuuksista kolmansien maiden kanssa.
AVL	Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.
CCTB	COM/2016/0685 final. Ehdotus NEUVOSTON DIREKTIIVI yhteisestä yhteisöveropohjasta. COM/2016/0685 final - 2016/0337 (CNS).
CCCTB	COM/2016/0683 final. Ehdotus NEUVOSTON DIREKTIIVI yhteisestä yhdistetystä yhteisöveropohjasta (CCCTB). COM/2016/0683 final - 2016/0336 (CNS).
EFAA	European Federation Of Accountants And Auditors For SMEs.
EFrag	European Financial Reporting Advisory Group.
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968.
IAS-asetus	Komission asetus (EU) 2017/1986, annettu 31 päivänä lokakuuta 2017, tiettyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1606/2002 mukaisesti annetun asetuksen (EY) N:o 1126/2008 muuttamisesta kansainvälisen tilinpäätösstandardin IFRS 16 osalta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti).
IAS 16	International Accounting Standards Board 2001. International Accounting Standard 16 Property, Plant and Equipment.
IAS 17	International Accounting Standards Board 1982. International Accounting Standard 17. Leases. EC staff consolidated version as of 24 March 2010.
IFRIC 12	International Accounting Standards Board 2006. IFRIC Interpretation 12 Service Concession Arrangements.
IFRS 16	International Accounting Standards Board 2016. International Financial Reporting Standard 16 Leases.
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.
LähdeVL	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 11.8.1978/627.
OsaML	Laki osamaksukaupasta (18.2.1966/91).
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.
SFAS 13	Financial Accounting Standards Board 1976. Statement of Financial Accounting Standards No. 13. Accounting for Leases.
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1535.
VAL	Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2.12.2005/114.

1. Johdanto

1.1. Rahoitusleasingsopimusten taustaa

Leasing on englantia ja tarkoittaa vuokrausta. Sana on käytössä Suomessa monenlaisissa sopimusjärjestelyissä. Kuluttajille on tarjolla yleisesti ajoneuvojen leasingia erilaisin sopimuksin esimerkiksi huoltoleasingina. Tämä esitys käsittelee kuitenkin *rahoitusleasingia*, jota pidetään nimensä mukaisesti rahoitusmuotona. Tälle rahoitusmuodolle on erityistä se, että vaikka nimellisesti kyse on vuokrauksesta eli leasingista, sopimus tosiasiaassa on hyvin lähellä osamaksukauppaa, siis kauppaa yhdistettynä velanottoon. Rahoitusleasingin tyypillisillä sopimusehdoilla tosiasialliset omistajuuteen kuuluvat edut ja riskit siirtyvät vuokralleottajalle¹.

Tavanomaisimmin rahoitusleasingissa on kyse kolmen osapuolen järjestelystä, sillä vuokranantajana toimii tavallisesti rahoitusyhtiö, joka ostaa hyödykkeen myyjältä, jonka vuokralleottaja on valinnut². Mikään ei kuitenkaan estä sitä, että vastaava pitkäaikainen vuokrasopimus tehdään kahden osapuolen välillä. Leasingsopimushyödyke voi olla mitä tahansa eli esimerkiksi kalustoa, kiinteistöjä ja ohjelmistoja.

Rahoitusleasing ei ole erityisrahoitusmuotona lainkaan uusi. Joidenkin lähteiden mukaan leasing-rahoitussopimusten tapaisia järjestelyjä on esiintynyt Yhdysvalloissa jo 1800-luvulta lähtien, mutta aktiivisesti leasingtoimintaa harjoittavia yhtiöitä kyseisessä maassa on ollut 1950-luvulta alkaen. Suomessakin erillisiä leasingrahoitusyhtiöitä perustettiin jo 1960-luvulla.³ Leasingin merkitys luotonantotapana on kuitenkin koko ajan kasvanut. Tilastokeskuksen mukaan rahoitusleasinghankintojen kokonaismäärä vuonna 2014 oli 2,2 miljardia euroja leasingmaksujen ollessa samana vuonna 1,2 miljardia euroa⁴. Toimialajärjestö Leaseuropen mukaan koneiden ja kaluston vuokrauksen sekä lunastusoikeudellisten vuokrasopimusten (*equipment leasing and hire-purchase*) määrä kasvoi Euroopassa vuosina 2015-2016 vuosittain noin 6-9 % vuodessa ja vuokrasopimusten velvoitteet kasvoivat samalla ajalla 5-9 % vuodessa.

¹ Termit vuokralleottaja ja vuokralleantaja tulisi oikeinkirjoitussääntöjen mukaan kirjoittaa erikseen vuokralleottajana ja vuokralleantajana, mutta esityksessä käytetään ensin mainittuja muotoja, jotka ovat myös esimerkiksi kirjanpitolain 5:5 b §:n mukaisia.

² Tepora 2013, 130

³ Junka 1986, 4, 46.

⁴ Tilastokeskus ei ole tilastoinut rahoitusleasingia vastaavalla tavalla vuoden 2014 jälkeen. (Tilastokeskus 2015)

Vuokrasopimusvelvoitteiden kokonaismääräksi Euroopassa Leaseurope arvioi 607 miljardia vuoden 2016 lopussa. Leaseuropen tilastot sisältävät tosin muutakin kuin rahoitusleasing-vuokrausta ja toisaalta kyse on varsinaisten leasingyhtiöiden sopimuksista.⁵ Esimerkiksi konsernien sisäiset sopimusjärjestelyt eivät siten näy tällaisissa tilastoissa.

Rahoitusleasingin eräänlaisena sivu- tai alatyypinä voidaan pitää sale-leaseback-sopimuksia. Tällöin on kyse sopimuskokonaisuudesta, jossa esineen omistaja myy esineen ensin ostajalle, jolta sama esine vuokrataan takaisin. Tarkoitus on saada myyntihinnan verran luottoa, joka maksetaan korkoineen takaisin vuokramaksujen nimellä. Takaisinvuokraussopimuksen ehdot ovat usein samantyyppisiä kuin rahoitusleasingissa eli sopimukseen kuuluu tavallisesti takaisinosto-optio vuokra-ajan päätteeksi. Erona rahoitusleasingiin voi olla sekin, että rahoitusleasingilla pyritään kattamaan vuokrakohteen hankintameno suurelta osin, kun taas sale-leaseback sopimuksessa vuokralleottajan saama myyntihinta on läheisemmin sidoksissa tarvittavan luoton määrään.⁶

Verotuksen kannalta rahoitusleasing ja sale-leaseback ovat teoreettisesti ja oikeudellisesti hankalia, sillä vuokrauksen ja osamaksukaupan sekä muiden rahoitusjärjestelyiden verotuksessa on eroja, ja rahoitusleasingsopimuksista voi olla vaikea erottaa, tulisiko sopimukseen liittyviä tuloja ja menoja käsitellä verotuksessa vuokrattua vai myytyä esinettä koskevien säännösten mukaisesti. Lisäksi leasingjärjestelyiden käyttöön liittyvät veroedut ovat osittain niiden käytön taustalla joko yksinomaisesti tai osittain.

Leasingjärjestelyillä saatavat veroedut liittyvät pitkälti jaksotukseen eli käytännön hyöty on rahan aika-arvoa maksettavan veron lykkäytymisestä. Arvo muodostuu siitä, että vuokralleantajalla on oikeus tehdä verotuksessa poistot vuokralle annetusta hyödykkeestä, jotka voivat lykätä veronmaksua, jos poistot ovat degressiivisiä menojäännöspoistoja, jotka ovat poistoajan alussa korkeat. Osamaksukaupalla tai muutoin myydyn hyödykkeen poisto-oikeus on ostajalla.

Toinen leasingiin liittyvä verotuksellinen ero kauppaan liittyen on korko. Pitkäaikaiseen osamaksusopimukseen kuuluu tavanomaisesti koron maksaminen, mutta rahoitusleasing voi

⁵ Leaseurope 2015, Leaseurope 2016

⁶ Tepora 2013, 251-253

vastata kassavirroiltaan osamaksukauppaa ja myös omistus siirtyy vuokrasopimuksen aikana tai sen jälkeen vuokralleottajalle aivan kuten osamaksukauppassakin. Koron tyyppinen vuokralleantaja-rahoittajan tuotto kuitenkin sisältyy rahoitusleasingsopimuksessa vuokran määrään. Etuyhteisyriyten yritysten välisten lainojen korkojen vähentämistä kuitenkin rajoitetaan⁷ ja niin sanotun ATAD-veronkiertodirektiivin myötä vähennysrajoitukset kohdistuvat tulevaisuudessa myös muihin kuin etuyhteisyriyksille maksettuihin korkomenoihin.

Kirjanpidossa rahoitusleasingsopimuksin vuokrattuja esineitä voidaan käsitellä ostetun ja myydyn hyödykkeen tapaan. Suomen kirjanpitolaissa käsittelytapa on mahdollista valinnaisesti KPL 5:5 b §:n nojalla. Pykälä perustuu kansainvälisiin IFRS-tilinpäätösstandardeihin, joiden soveltaminen on pakollista pörssiyrityiden konsernitilinpäätöksissä. Mikäli KPL 5:5 b §:n mukaista optiota ei käytetä, leasingsopimukset näyttäytyvät kirjanpidossa muiden vuokrasopimusten tapaan. Ilman IFRS-tyyppistä kirjanpitokäsittelyä vuokrasopimuksiin näkyvät velvoitteet eivät näy myöskään kirjanpitoyksikön taseen velkoina. Käsittelytavan erot vaikuttavat siis siihen, mitä tulos ja tase kertovat yrityksen taloudesta.

Koska rahoitusleasing ei ole uutta, sopimustyyppiin liittyvät verotuksen ja kirjanpidon erityispiirteetkin ovat olleet olemassa jo pitkän aikaa⁸. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten tutkimuksen tekohetkellä ajankohtaiset vero- ja kirjanpitosääntelyn muutokset vaikuttavat rahoitusleasingiin. Toisaalta selvityksen kohteena on se, millaiset vaikutukset olemassa olevalla lainsäädännöllä ja oikeuskäytännön tulkinnoilla on ja voivatko rahoitusleasingia koskevat erityiset verotussäännökset olla tarkoituksenmukaisia.

1.2. Tutkimusmenetelmät, tutkimuksen tavoitteet ja esityksen rakenne

Tutkimuksen menetelmänä käytetään oikeusdogmaattista eli lainopillista lähestymistapaa voimassa olevan oikeustilan selvittämiseksi⁹. Lainopillisen lähestymisen tavoitteena

⁷ EVL (368/1968) 18 a §

⁸ Suomessa leasingvuokrattujen esineiden kuulumista käyttöomaisuuteen ja jaksottamista verotuksessa on käsitelty jo 1970-80-luvuilla keskusverolautakunnassa esimerkiksi tapauksissa KVL 1979/448 ja KVL 1984/590. Kirjallisuudessa verotuksen arvovähentymisten (siis poistojen) suhdetta vuokralleottajan tai osamaksulla ostajan asemaan on käsitelty jo ennen varsinaisen rahoitusleasing-toiminnan alkua Ikkala (1957,68-82). Kirjanpitoon liittyen kansainvälinen tilinpäätösstandardi vuokrasopimuksista julkaistiin ensimmäisen kerran International Accounting Standards Committee'n toimesta vuonna 1982 (Deloitte 2017a).

⁹ Hirvonen 2011, 21-22

tutkimuksessa on esittää, miten rahoitusleasingin erityispiirteet ovat olleet esillä kotimaisessa verotuksen oikeuskäytännössä ja miten tulkintaongelmia on ratkaistu. Tämä luo osaltaan pohjaa muille tutkimuksen osille.

Tutkimus on oikeuspoliittinen siten, että rahoitusleasing on ajankohtainen ATAD-veronkiertodirektiivin¹⁰ myötä voimaan saatettavien lainsäädännön muutoksien vuoksi ja tutkimuksessa analysoidaan direktiivin vaikutuksia. Lisäksi tulon jaksottamiskysymysten osalta oikeuspolitiikkaa lähestytään arvioiden Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa esitettyihin lainsäädäntöhankkeisiin, jotka käsittelevät rahoitusleasingille säädettävää ja säädettyä erityistä verolainsäädäntöä. Vertailulla on tarkoitus tutkia, miten tarkoituksenmukaisia rahoitusleasingia koskevat verotuksen erityissäännökset ovat hyvän verojärjestelmän kannalta. Vertailun lisäksi huomioon otetaan rahoitusleasingin käyttöön liittyvät liiketaloudelliset tosiseikat ja syntyvät veroedut ynnä muut verolakeihin liittyvät ajankohtaiset muutokset.

Tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat

- 1) Millainen rahoitusleasingsopimuksia koskevan verotuksen oikeuskäytäntö on ja onko kirjanpitolainsäädännöllä verotuksessa merkitystä?
- 2) Onko rahoitusleasingin verotus erityisesti poikkeavaa yleiseen oikeuskäytäntöön nähden?
- 3) Millä tavalla ATAD-veronkiertodirektiivi vaikuttaa rahoitusleasingin verotukseen Suomessa?
- 4) Ovatko rahoitusleasingia koskevat erityiset lainsäädäntötoimenpiteet tarkoituksenmukaisia hyvän verojärjestelmän kannalta?

Esityksen rakenteessa selvitetään aluksi rahoitusleasingsopimusten sopimusehtoja ja yksityisoikeudellista asemaa. Samoin esitetään sopimustyyppiä koskevat kirjanpidolliset säännökset sekä kotimaisen kirjanpitolain että kansainvälisen IFRS-standardiston kannalta. Ajankohtaisinta rahoitusleasingille on vuokrasopimuksia koskeva tilinpäätösstandardi IFRS 16, jota sovelletaan vuodesta 2019 alkaen. (Luku 2).

¹⁰ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.

Ensimmäistä tutkimuskysymystä lähestytään ensin esittämällä vuokrattua ja myytyä esinettä koskevien verosäännösten eroavuus ja pyrkimällä havainnollistamaan, millaiset verotukselliset edut ja haitat syntyvät siitä, että rahoitusleasingsopimus voi tapauksesta riippuen kuulua verotuksessa joko vuokra- tai myyntitransaktioiden joukkoon. Tämän jälkeen esitetään oikeuskäytäntö, jonka perusteella voidaan muodostaa käsitys siitä, millä perusteella rahoitusleasingsopimusten jako vuokriin ja kauppoihin verotuksessa tehdään. Lainopillinen näkemys rahoitusleasingverotustulkinnosta Suomessa muodostaa pohjaa muiden tutkimuskysymysten vastauksille. Toisaalta selvitetään, millä tavalla rahoitusleasingin kirjanpidon ja verotuksen suhde suhtautuu kirjanpidon ja verotuksen väliseen vuorovaikutukseen yleisesti ottaen. Toiseen tutkimuskysymykseen pyritään vastaamaan vertailemalla rahoitusleasingin verotuksellista käsittelyä muihin sitä läheisesti vastaaviin transaktioihin, joista on saatavilla melko tuoretta oikeuskäytäntöä ja uudehkoa lainsäädäntöä. Tällaisina tapauksina voidaan pitää EVL 19a ja 27c §:n säädettyjä kokonaishoitopalvelusta saatavan tulon tai koituvan menon jaksottamista koskevia säännöksiä sekä EVL 6 § 6 momentin mukaisia arvopapereiden takaisinosto- ja lainaussopimuksiin liittyvää verovapautta koskevaa säännöstä. Toista tutkimuskysymystä pyritään lähestymään myös verotuksen yleisen legaliteettiperiaatteen kannalta, eli pyritään selvittämään, millainen suhde leasingin verokäsittelyn oikeuskäytännölle on VML 28 §:n yleiseen veronkiertosääntöön ja miten tulkinnanvaraisena asiaa voidaan oikeusopillisesti pitää. (Luvut 3-4).

Kolmas tutkimuskysymys on lähtöisin tulevasta lainsäädännöstä. Vastauksia tutkimuskysymykseen pyritään hakemaan käyttäen lähtökohtana etenkin a) luonnosta hallituksen esitykseksi EVL 18 a §:n korkovähennysrajoitusten muuttamisesta ja b) ATAD-direktiiviä hybridijärjestelyjen osalta. Direktiivin lisäksi sekä korkovähennys- että hybridikysymystä punnitaan OECD:n veropohjan rapautumisen ja voiton siirtämisen ehkäisyyn pyrkivän BEPS-hankkeen tavoitteiden näkökulmasta. Lopputuloksena pyritään esittämään, millaiset vaikutukset erilaisilla direktiivi-implementoinneilla on rahoitusleasingsopimusten vuokralleantajille ja -ottajille. (Luku 5).

Neljäs tutkimuskysymys kyseenalaistaa sen, voiko rahoitusleasingia koskeva erityislainsäädäntö olla suomalaisen oikeuskäytännön kautta muodostuneeseen rahoitusleasingin verotukselliseen käsittelyyn nähden tarkoituksenmukaista hyvän verojärjestelmän kannalta. Erilliset leasing-

verotussäännökset ovat voimassa monissa muissa maissa, mutta ei ole sanomatta selvää, että vastaavien säädösten puuttuminen Suomen lainsäädännöstä ja tästä aiheutuvat oikeuskäytännön tulkinnat olisivat välttämättä haitallisia. Selvityksen kohteena on siis se, voidaanko rahoitusleasingilta puuttuvia erillisiä säännöksiä pitää verolainsäädännön aukkoina merkityksellisellä tavalla vai voiko nykytilaa pitää tyydyttävänä. Asiaa lähestytään vertailemalla Ruotsin lainsäädäntöön ehdotettuja tuoreita muutoksia ja sekä IFRS 16 -standardiin liittyviä Isossa-Britanniassa käsiteltyjä verotusmuutoksia. Toisaalta arvioinnin kohteena on se, millä tavalla rahoitusleasingista muodostuvat mahdollisesti haitallisena pidettävät veroedut liittyvät käyttöomaisuuden poistojen verotuen luonteeseen tai yleisiin suoriteperiaatteeseen perustuvan verotuksen ongelmiin ja voidaanko mahdollisia ongelmia ratkaista siten muulla kuin erityisillä leasingpykälillä. Vaikutusta asiaan on myös EU:n CCCTB-hankkeella ja arvonlisäverokäsittelylläkin. (Luku 5)

Kolmatta ja neljättä tutkimuskysymystä koskeva analyysi on luonteeltaan veropoliittista. Kolmannen kysymyksen käsittely on luonteeltaan positiivista veropoliittista tutkimusta¹¹, eli tutkimuksella pyritään arvioimaan erillisen uuden lainsäädännön vaikutuksia. Neljännen kysymyksen osalta veropoliittinen analyysi on lähempänä normatiivista tutkimusta¹², jolla on tarkoitus tutkia erilaisten veropoliittisten vaihtoehtojen etuja ja haittoja.

1.3. Aiheen rajaus

Leasingsopimuksia on monenlaisia ja kohdehyödyke voi olla mitä tahansa aineellista omaisuutta ja olemassa on myös ohjelmistoleasingsopimuksia. Sopimus voidaan tehdä kuluttajan ja yrityksen välillä, yritysten kesken tai myös julkisyhteisöjen kanssa. Myös sopimuksen vaikutus eri veroihin voi vaihdella. Ensimmäisenä rajauksena on se, että kyse on vero-oikeudellisesta tutkimuksesta, ja leasingsopimusten yksityisoikeudelliset tulkintakysymykset ovat mukana rajatusti asiaa taustoittavana lainsäädäntönä. Kirjanpito-oikeus on käsittelyssä kirjanpidon ja verotuksen vuorovaikutuksen vuoksi.

Tässä esityksessä keskitytään irtaimen omaisuuden leasingvuokraukseen ja sen tuloverovaikutuksiin yhteisöjen välisissä sopimuksissa. Kiinteistöjen vuokraus erityisesti sale-

¹¹ Määttä 2007, 7.

¹² Ibid.

leaseback-ehdoin eli siten, että vuokralleottaja ensin myy vuokrakohteen vuokralleantajalle ja sitten vuokraa sen takaisin, on tavallista. Kiinteistöjen vuokraus on tutkimuksessa esillä siten, että käsitelty oikeuskäytäntö liittyy suurelta osin kiinteistöjen vuokrasopimuksiin. Myös ohjelmistoleasing on esillä samoin perustein, mutta pienemmässä laajuudessa.

Tutkimuskohteena ovat lähinnä yhdensuuntaiset rahoitusleasingsopimukset ja sale-leaseback-sopimukset jäävät vähemmälle huomiolle. Sale-leaseback-transaktioihin pätee kuitenkin sama kuin kiinteistöihin eli suuressa osassa käsiteltyä oikeuskäytäntöä on kyse sale-leaseback-tapauksista.

Rahoitusleasingin arvonnäköverotuksella on yhteys tuloverotukseen, koska vuokrauksen ja ostamisen verokäytäntö on eroava saman tyyppisin periaattein kuin tuloverotuksessa¹³, ja oikeuskäytännössä samaa asiaa on ratkottu yhdellä kertaa sekä arvonnäköverotuksessa että tuloverotuksessa¹⁴. Arvonnäköverotuksen tarkastelu jätetään kuitenkin tämän tutkimuksen ulkopuolelle pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Vuokraustoimintaa voidaan verottaa myös tonnistoverotuksena, jos lain edellytykset täyttävä merikuljetuksia harjoittava yhtiö hakeutuu menettelyn piiriin ja vuokraustoiminta täyttää tonnistoverotuksen piiriin kuulumisen edellytykset. Tonnistoverotusta ei käsitellä tässä esityksessä, koska pitkäaikaiset rahoitusleasingsopimukset eivät ehdoiltaankaan sovi tonnistoverotettavan tulon piiriin¹⁵.

Vuokratulo voi olla yhteisön saamana tuloverolain tai elinkeinoverolain alaista tuloa. Tässä ei erikseen keskitytä tähän rajanvetoon. Lainsäädäntöhankkeet yhteisöjen EVL-tulon

¹³ Arvonnäköverotuksessa on huomioitava myös EU-oikeuden vaikutus. Esimerkiksi tapauksessa Mercedes-Benz Financial Services UK katsottiin vuokrasopimusehdon täyttävän tavaran luovutuksen määritelmän, jos sopimukseen kuuluvan osto-option toteuttaminen on taloudellisesti katsottuna järkevää vuokralleottajan kannalta. (Unionin tuomioistuimen tuomio (ensimmäinen jaosto) 4.10.2017. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs vastaan Mercedes-Benz Financial Services UK Ltd. Asia C-164/16)

¹⁴ Näin ainakin tapaus KVL 2013/25

¹⁵ Asia on maininnan arvoinen, sillä merialukset ovat arvokkaina esineinä sopivia rahoitusleasingsopimuksilla harjoitettavien verosuunnittelutoimenpiteiden kohteita. Tonnistoverolain (5.6.2002/476) 7.1 § 4 ja 6 kohdissa säädetään tonnistoverotettavan vuokrauksen edellytyksistä. 4 kohdan mukaisesti tonnistoverotettava tulo voi syntyä ”tonnistoverotettavan aluksen antamisesta vuokralle miehistöineen edellyttäen, että vuokralle ottaja käyttää alusta toiminnassa, joka olisi vuokralle antajan harjoittamana tonnistoverotettavaa”. 6 kohta rajaa tonnistoverotettavaksi vuokraustoiminnaksi vain ylikapasiteetin vuokrauksen enintään kolmeksi vuodeksi ilman miehistöä eikä vuokrattava tonnistoverotettava saa ylittää 20 prosenttia yhtiön alusten bruttoveroisuudesta. Näin ollen pitkäaikaiset rahoitusleasingsopimukset lukeutuvat jo sopimuksen piirteiden vuoksi tonnistoverotettavan tulon ulkopuolelle.

laajentamisesta siten, että TVL ei soveltuisi yhteisön tuloihin lainkaan, ovat vireillä¹⁶. Lisäksi vuokraukseen liitännäiset verokysymykset pohjautuvat pitkälti jaksotukseen, ja kirjanpitovelvollisen jaksotussäännökset ovat TVL:n ja EVL:n mukaan yhtenäiset¹⁷. Käsiteltävät korkovähennysrajoitukset tosin sisältyvät vain EVL 18 a pykälään, mutta vuodesta 2019 alkaen sovellettava veronkiertodirektiivi tuo tähän muutoksen¹⁸

Leasingsopimukset ovat mielenkiintoisia myös valtioiden välisten verosopimusten näkökulmasta, mutta verosopimukset jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tavallisesti oikeuskirjallisuudessa on käsitelty rahoitusleasingsopimusten suhdetta rojaltiin¹⁹, sillä irtaimen omaisuuden vuokraus sisältyy useiden verosopimusten rojalтин määritelmään ja rojalteja voidaan monien sopimusten perusteella verottaa tulon lähdevaltiossa²⁰. Suomessa leasingtuloa ei ole katsottu rojaltituloksi eikä irtaimen omaisuuden leasingin ole katsottu muodostavan kiinteää toimipaikkaa²¹.

Irtaimen omaisuuden vuokratulo voi kuitenkin olla myös muita kuin rojalteja koskevien verosopimusartiklojen alaista tuloa. Esimerkiksi kiinteästä omaisuudesta saatava tulo voi käsittää kiinteän omaisuuden tarpeistosta saatavan tulon, mutta leasingsopimuksin vuokratusta tarpeistosta saatavan tulon liittyminen kiinteistötuloon verosopimuskontekstissa vaikuttaa epävarmalta²². Rahoitusleasingtulo voidaan myös käsittää koroksi²³ verosopimusten tulkinnan

¹⁶ VM 2017c

¹⁷ TVL (30.12.1992/1535) 116 §

¹⁸ Direktiivin implementointi Suomen lainsäädäntöön korkovähennysten rajoitusten osalta toteutetaan EVL 18 a §:n muutoksin. Asiaa koskevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi vähennysrajoitukset ulotetaan tuloverolain alaiseen tuloon viittauksella elinkeinoverolakiin.

¹⁹ Esimerkiksi Tepora 2013, 163; Torkkel 2006, 501; Vogel 1991, 705 ja Äimä 2009, 289

²⁰ Esimerkiksi Suomen ja Slovakian (28/2000) sekä Suomen ja Tsekin (80/1995) välisissä verosopimuksissa rahoitusleasing-tulo on mainittu erikseen ja sopimuksen perusteella tuloa voidaan verottaa lähdevaltiossa enintään 1 %:n verokannalla.

²¹ Tapauksessa KHO:1986-B-II-501 saksalaisen yhtiön Suomeen rahoitusleasing-tyyppisin ehdoin vuokraamista lentokoneista saama tulo ei ollut rojaltituloa LähdeVL (11.8.1978/627) 3 § 3 momentin perusteella. Skaar (1991, 191) pitää kiinteän toimipaikan muodostumisen kannalta olennaisena vuokralleantajan työntekijöiden suorittamaa vuokraohteeseen liittyvää huoltoa tai vastaavia työvaiheita, jotka eivät liene rahoitusleasing-sopimuksille tyypillisiä. Näkemys noudattelee OECD:n malliverosopimuksen kommentaarin suosituksia (OECD 2015d, raportti R(2), 10).

²² OECD:n malliverosopimuksen 6 artiklan teksti on muotoiltu siten, että kiinteistö määritellään verosopimuksia sovellettaessa yhtäältä kiinteistön sijaintimaan lainsäädännön mukaan, mutta artikla sisältää myös erillisen luettelon kiinteistöön käsitteeseen kuuluvista asioista. Luetteloon kuuluvat yhtäältä kiinteän omaisuuden tarpeisto ja toisaalta kiinteän omaisuuden käyttöoikeus (engl. *usufruct*). Ainakaan Vogel (1991) tai Mehtonen (2003) eivät ole kattavissa verosopimusmallin kommentaareissaan pitäneet erityisen kommentoinnin arvoisena sitä, voidaanko kiinteistöstä saatavana tulona verosopimusten kannalta pitää täten myös kiinteistön tarpeiston vuokrausta.

²³ Äimä 2009, 289

kannalta. Ulkomaisen yhteisön saama korkotulo ei ole Suomessa lähdeveron alainen²⁴. Myös verosopimukseen sisältyvät artikkelit ilma- ja vesikuljetusvälineistöä koskevan tulon verotuksesta ovat merkityksellisiä²⁵.

2. Rahoitusleasingsopimusten sopimusehdot ja kirjanpito

2.1. Sopimusehdot

Leasing yksinään ei tarkoita suomeksi selkeästi juuri mitään tiettyä sopimustyyppiä²⁶, mutta sopimukseen liittyy kuitenkin aina jokin vuokraamiselementti²⁷. Vuokrauksessa sinällään on kyse käyttöoikeuden luovuttamisesta²⁸.

Yleisesti leasingista erotetaan kaksi perustyyppiä, käyttöleasing- (operating lease) ja rahoitusleasingsopimukset (finance lease). Käyttöleasingilla tarkoitetaan sopimuksia, jotka ovat lähellä tavanomaista irtaimen vuokrausta.

Irtaimen omaisuuden vuokrasopimuksista ei juuri ole erityislainsäädäntöä²⁹. Tepora esittää irtaimen vuokrasopimuksen piirteinä³⁰:

- 1) Sopimus tehdään usein vakioehdoin
- 2) Sopimus on tavallisesti määräaikainen, mutta se voi olla myös toistaiseksi jatkuva
- 3) Vuokralleantaja vastaa siitä, että esine on sopimuksenmukaisessa kunnossa vuokralleottajan käyttöön luovutettaessa
- 4) Vuokralleantaja vastaa esineen kunnosta ja vakuuttamisesta sopimuksen aikana ja vastaavasti vuokralleottajalle on huolehtimisvelvollisuus esineestä esimerkiksi vahinkojen varalta
- 5) Esinettä saa käyttää vain vuokrasopimuksen mukaiseen tarkoitukseen

²⁴ TVL 9 § 2 momentti

²⁵ OECD-malliverosopimuksessa asiaa käsittelee 8. artikla. Vuokraukseen liittyviä ongelmia käsittelee ainakin Vogel 1991, 390

²⁶ Esimerkiksi Takin mukaan leasing kattaa kaiken normaalista vuokrasopimuksesta peiteltyyn osamaksukauppaan (Takki 1980, 239).

²⁷ Tepora 2013, 115

²⁸ Saarnilehto 2006, 1-2

²⁹ Kauppakaaren 13 luvussa on joitakin vuokraa koskevia säännöksiä. Vuokrasopimukseen voidaan soveltaa soveltuvin osin myös kauppalakia (27.3.1987/355) tai kuluttajansuojalakia (20.1.1978/38). (Tepora 2013, 119)

³⁰ Tepora 2013, 119-123

- 6) Vaaranvastuu jää vuokralleantajalle
- 7) Vuokralleantajalla on vastuu esineen laadusta sopimuksen mukaan³¹

Lisäksi vuokrasopimuksille on olennaista esineoikeudellisesti tärkeä ”kauppa rikkoo vuokran” – periaate.³² Periaatteen mukaan vuokrasopimuksen sitovuus omistajaa kohtaan lakkaa, jos vuokralleantaja myy esineen eteenpäin³³.

Esitettyjen ehtojen mukaisia sopimuksia voidaan siis pitää tavallisina irtaimen vuokrasopimuksina, joka voidaan nimetä vuokrasopimukseksi tai leasingsopimukseksi, mutta leasingsopimuksen alatyypinä olisi tällöin pidettävä käyttöleasingia. Käyttöleasingopimukset ovat tyypillisesti kahdenkeskisiä eli vuokralleantajan ja -ottajan lisäksi järjestelyssä ei ole muita osapuolia³⁴. Leasingiksi nimetyillä sopimuksilla tarkoitetaan kuitenkin yleisesti suomeksi vain pitkäaikaisia sopimuksia³⁵.

Rahoitusleasingopimusten tavallisista ehdoista voidaan esittää seuraavaa³⁶:

- 1) Järjestely on kolmikantainen myyjän, rahoittajan (vuokranantajan) ja vuokralleottajan välillä, jossa vuokralleantaja ostaa esineen myyjältä ja vuokraa sen eteenpäin
- 2) Esine hankitaan vuokralleantajan omistukseen vuokralleottajan tarpeiden mukaisesti vuokralleottajan valitsemalta toimittajalta
- 3) Vuokralleottaja vastaa vuokrakohteen tarkastamisesta ja reklamoinnin suhteen vuokralleottaja voi esittää vaateita kohteen virheestä tai puutteesta myyjälle
- 4) Vuokralleottaja vastaa esineen huollosta ja vakuuttamisesta (tai vuokralleantaja siirtää nämä lisävuokramaksuina vuokralleottajalle)
- 5) Vuokralleottajalla on vaaranvastuu esineestä vuokrakauden aikana

³¹ Tai jos laadusta ei ole sovittu, analogisesti kauppalaan 17.2 §:n mukaan tavarahan on sovelluttava vastaavan tavarahan tavanomaiseen käyttöön (Tepora 2013, 122).

³² Tämä ”köp bryter lego” –periaate on peräisin Ruotsin vallan aikaisesta Maakaaresta. (Tepora 2013, 123).

³³ Huoneen- ja maanvuokrauksessa periaatteesta on luovuttu näitä sopimuksia koskevassa erillislainsäädännössä (Saarnilehto 2006, 80-83). Esimerkiksi liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain (31.3.1995/482) 31.1 §:n mukaisesti vuokrasopimus sitoo luovutuksensaajaa, ”jos vuokralainen on ennen luovutusta tai saantoa ottanut huoneiston hallintaansa”.

³⁴ Tepora 2013, 129–130.

³⁵ Saarnilehto 2006, 13.

³⁶ Tepora 2013, 132–141.

6) Vuokralleantajalla on sopimusrikkomuksen tapauksessa sopimuksen purkuoikeus ja oikeus vahingonkorvaukseen

Näillä sopimusehdoilla vuokralleottaja siis vastaa tavallista vuokrasopimusta tai käyttöleasingia enemmän vuokrakohteeseen liittyvistä riskeistä. Rahoittaja-vuokranantajalla kuitenkin pysyy tällöin esineen muodollinen omistajuus, joka on merkityksellinen rahoittajan oikeusaseman turvaamiseksi³⁷ eli esineen vakuusarvon kannalta etenkin konkurssissa tai muussa insolvenssitilanteessa.

Tavallisesti vuokrakausi ja vuokra asetetaan siten, että vuokramaksujen kokonaismäärä kattaa vuokralleantajan hankintamenon myyjältä, vuokralleantajalle koituvat kulut vuokra-aikana sekä rahoitustuoton vuokra-aikana eli vuokrakausi vastaa osamaksukaupalla hankitun esineen luottoaikaa. Vuokrakausi voi olla myös lähes tai kokonaan kohteen teknistaloudellisen käyttöiän pituinen.³⁸

Rahoitusleasingissa tavallisesti sovitaan siitä, mitä vuokraesineelle tapahtuu vuokrakauden jälkeen. Vuokralleottajalla voi olla mahdollisuus palauttaa esine vuokralleottajalle, jatkaa vuokrakautta tai ostaa se. Ostamiseen voi olla myös velvoite.³⁹ Vuokrakauden jälkeen voidaan sopia myös, että vuokrakauden jälkeinen esineen jäännösarvon vaihtelusta muodostuva riski jää vuokralaiselle. Tällöin vuokran määrää laskettaessa otetaan huomioon esineen odotettavissa oleva jäännösarvo, esine myydään vuokrakauden jälkeen kolmannelle ja sopimuksen mukaisen jäännösarvon ja toteutuneen myyntihinnan erotus jää vuokralleottajan voitoksi tai tappioksi⁴⁰. Näin on tyypillisesti silloin, kun vuokrakausi on verrattain lyhyt, esimerkiksi muutamien vuosien ajoneuvovuokrauksessa⁴¹.

Kun rahoitusleasingin vuokrakauden pituus, maksujen määrä, osto-optiot ja jäännösarvoriski huomioidaan, on ilmeistä, että sopimusehtojen mukaan rahoitusleasing siirtää omistajuuteen liittyviä riskejä ja etuja vuokralleottajalle. Vuokralleantaja on siis järjestelyssä mukana rahoituksellisessa roolissa ja vuokrakohteen omistajuudella on ennen kaikkea vakuustarkoitus ja

³⁷ Tepora 2013, 134. Vastaavia ehtoja esittelevät esimerkiksi Mäntysaari 2010, 29–30 sekä Saarnilehto 2006, 13–14.

³⁸ Mäntysaari 2010, 29

³⁹ Ibid, 32

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Tepora 2013, 233

rahoitusleasing on siten tarkoitukseltaan lähellä osamaksukauppaa⁴², jossa omistus siirtyy vähittäin tapahtuvien maksusuoritusten tapahduttua. Yksittäiset sopimukset kuitenkin vaihtelevat ehdoiltaan ja vaihtoehtoja on paljon.

2.2. Omistuksenpidätysehtoinen osamaksukauppa

Osamaksukaupasta⁴³ annetun lain 1.2 §:n mukaan lain säännöksiä sovelletaan myös sopimuksiin, joiden tarkoitus on, että kaupan kohde tulee luovutuksensaajan omaisuudeksi, vaikka sopimus olisi nimetty vuokra- tai muuksi sopimukseksi. Jos OsaML on sovellettavissa sopimukseen, lain muut kohdat tuovat sopimukseen määrämuotoisuuden vaatimuksia⁴⁴. Ostajalla on myös oikeus saada hyvitystä, jos kauppasuhde puretaan ostajan maksuvelvollisuuden rikkomisen vuoksi ja esineen arvo on muun muassa suorittamattomia maksueriä korkeampi⁴⁵. Rahoitusleasing-sopimuksissa on tyypillisempää, että vuokralleottajalla on purkutilanteissa korkeat kustannukset eli erääntymättömistä vuokraeristä joudutaan sopimussakkona maksamaan suuri osa tai jopa kaikki⁴⁶.

Koska rahoitusleasing on lähellä osamaksukauppaa edellä nähdyn vastuun siirtymisen kannalta, oikeuskäytännössä on käsitelty sitä, voidaanko leasing- tai muun sopimuksen perusteella soveltaa osamaksukauppalain ostajan suojaksi säädettyjä pakottavia säännöksiä. Kun rahoitusleasingsopimukset kuitenkin eivät aina siirrä omistusoikeutta sopimuksen päättyessäkään vuokralleottajalle, sopimuksia on ostovelvoitteen puuttuessa tulkittu oikeuskäytännössä OsaML 1.2 pykälään nähden lain sanamuodon mukaisesti⁴⁷.

Leasingsopimuksilla on siis lähtökohtaisesti vuokrasopimuksen luonne ja kyseessä on OsaML 1 §:n tarkoittama kauppa vain silloin, jos sopimus siirtää omistusoikeuden vuokralleottajalle.

⁴² Tammi-Salminen 2015, 485-486

⁴³ Laki osamaksukaupasta (18.2.1966/91)

⁴⁴ OsaML 1 c §. Määrämuodon noudattaminen tuo toisaalta vuokralleantajalle oikeuden saada virka-apua omaisuuden takaisinottamiseen OsaML 9-11 § mukaan, kun osamaksuja ei suoriteta asianmukaisesti.

⁴⁵ OsaML 3 § mukaisesti myyjän hyväksi luettaviin eriin luetaan suorittamattomien erääntyneiden maksuerien lisäksi 1) niin suuri osa muista erääntymättömistä maksueristä kuin käteishinta on osamaksuhinnasta 2) korko ja hyvitys vakuutusmaksusta, jotka myyjä voi vaatia 3) myyjälle aiheutuvat takaisinottamisesta aiheutuvat kustannukset ja 4) myyjälle kuuluva korvaus esineen korjaamisesta tai muusta toimenpiteestä.

⁴⁶ Tepora 2013, 141

⁴⁷ Tammi-Salminen 2015, 491-492.

Tätä lähtökohtaista rahoitusleasingin vuokranluonteisuutta tukee virhevastuuta koskeva oikeuskäytäntö, jonka mukaan vuokralleantajaa kohtaan voidaan esittää virhettä koskevia vaateita, mikäli leasingsopimuksen vastuun rajoitusta koskevat ehdot puuttuvat tai ovat epäselviä⁴⁸. Vastuuta voidaan lähtökohtaisesti rajoittaa siten, että leasingrahoittaja ei vastaa tavaran virheestä, vaan virheväitteet tulee esittää suoraan alkuperäiselle myyjälle. Mikäli sopimusehdot eivät ole kuitenkaan tältä osin selvät, vuokranantaja omistajana voi olla virheestä vastuussa alkuperäisen myyjän sijaan samoin kuin muussa vuokrasopimuksessa. Vuokrakohteen myyntiä leasingrahoitusyhtiölle ja vuokrasopimusta rahoitusyhtiöltä vuokralleottajalle tulkitaan siis erillisinä eikä kyseessä ole kolmen osapuolen keskinen sopimuskokonaisuus.

OsaML koskevassa oikeuskäytännössä on siis tulkittu sopimusta vuokrasopimusta tai osamaksukauppaa käsittelevien periaatteiden pitäen ratkaisevana erona ehtoa, joka joko siirtää tai ei siirrä omistusoikeutta vuokralleottajalle. Oikeuskäytännössä ei ole ilmennyt, että rahoitusleasingia pidettäisiin omana sopimustyyppinä, johon sovellettaisiin muusta irtaimen vuokrauksesta eroavia erillisiä periaatteita⁴⁹.

Osamaksukaupassa velkojan suoja suhteessa vakuutena olevaan omaisuuteen perustuu omistuksenpidätysehtoon eli kauppasopimuksessa sovitaan myyntikohteen olevan myyjän omaisuutta, kunnes velka on maksettu. Omistuksenpidätys insolvenssitilanteessa tarkoittaa, että osamaksulla myytyä omaisuutta ei voida ulosmitata muille ostajan velkojille⁵⁰. Omistuksenpidätysehdosta sopiminen on tärkeää paitsi insolvenssitilanteissa, myös siksi, että ilman ehdosta sopimista myyjältä puuttuu oikeus ottaa esine takaisin, jos ostaja jättää kauppahinnan maksamatta⁵¹. Rahoitusleasingissa kyse ei ole samalla tavalla omistuksen pidättämisestä, vaan kyseessä on vuokranantajan omaisuus. Ulosottokaaren kannalta omaisuus ei ole tällöin ulosmitattavissa vuokralaisen omaisuutena⁵². Sekä osamaksukaupassa että rahoitusleasingissa myyjä-vuokralleantajalle muodostuu kuitenkin läheisesti samanlainen vahva

⁴⁸ Puuttuvia tai epäselviä virhevastuuehtoja on käsitelty tapauksissa KKO 1997:130, KKO 2008:53 ja KKO 2015:26. (Tammi-Salminen 2015, 494-497).

⁴⁹ Tepora 2013, 137

⁵⁰ Konkurssilaki (20.2.2004/120) 5:6 § ja 5:7 §

⁵¹ Tepora, Kaisto & Hakkola 2016, 420

⁵² Tepora, Kaisto & Hakkola 2016, 525. Myös konkurssilain 6 §:n mukaan sivullisen omaisuus ei kuulu konkurssipesään yleensäkkään

suoja insolvenssia ajatellen eikä yksityisoikeudellisiin haasteisiin omistuksenpidätysehtojen kannalta perehdytä tässä tämän enempää.

2.3. Rahoitusleasing reaali- ja rahaprosesseina

Yrityksen liiketaloudellista toimintaa voidaan kuvata jakamalla se reaali- ja rahaprosessiksi. Reaaliprosessi on tuotannontekijöiden vastaanottamista, prosessointia valmiiksi tuotteiksi ja luovuttamista eteenpäin suoritemarkkinoille. Rahaprosessi on rahan maksamista tuotannontekijöistä ja rahan vastaanottamista suoritteista. Rahaprosessissa myös vastaanotetaan rahaa oman ja vieraan pääoman sijoituksina ja maksetaan pääoman palautuksia sekä pääoman tuottoa osinkoina ja korkoina. Rahaprosessiin kuuluvat myös verojen maksut.⁵³

Irtaimen esineen rahoitusleasingsopimusta ajatellen reaaliprosessissa otetaan vastaan tuotannontekijänä esine. Esine kulkeutuu tyypillisessä kolmikantaisessa leasingsopimuksessa suoraan esineen myyjältä vuokralleottajalle. Vuokralleantaja ei ole mukana tässä prosessissa. Rahoitusleasingsopimuksen päätteeksi esine voi palautua vuokralleottajalle, mutta tämä ei ole tavallisesti sopimuksen tarkoitus, vaan esine joko jää vuokralleottajan omaisuudeksi tai se myydään kolmannelle.

Rahaprosessin kannalta vuokralleottaja maksaa vuokramaksuja vuokralleantajalle. Myyjä on mukana rahaprosessissa vuokralleantajan suhteen, kun vuokralleantaja maksaa kauppahinnan.

Edellä esitetty vertailu osamaksukauppaan ontuu siis hieman. Osamaksukaupassa on usein kyse siitä, että sekä raha- että reaaliprosessissa on mukana myyjä ja ostaja, muttei kolmatta osapuolta. Rahoitusleasingsopimus voitaisiin rahavirta- ja reaaliprosessin kannalta mieltää myös vertailukelpoiseksi tilanteeseen, jossa ostaja ottaa lainan rahoituslaitokselta (vastaa vuokralleantajaa) ja ostaa rahoilla esineen myyjältä.

Näin tarkat määrittelyt prosessien suhteen eivät kuitenkaan ole tutkimuksen kannalta kovin olennaisia. Ensinnäkin syyksi tähän voidaan esittää, että rahoitusleasingsopimukset voivat olla kahdenkeskisiäkin. Toiseksi kahdenkeskisen osamaksukaupan velka voidaan myyjän toimesta

⁵³ Leppiniemi & Lounasmeri 2018. 3. Rahoituksen alue -> reaali- ja rahaprosessi

myydä kolmannelle eli esimerkiksi rahoituslaitokselle tai rahoituslaitos voi tilittää ostajan ottaman velan suoraan myyjälle.

Rahaproessiin liittyvien kassavirtojen ajoituksen kannalta osamaksukaupalla ja rahoitusleasingilla on myös hyvin paljon yhteistä ja kassavirrat voivat vastata toisiaan täydellisesti siten, että osamaksukaupalla ja rahoitusleasingsopimuksella ei ole kuin nimellinen ero. Rahoitusleasingin piirteisiin sopii hyvin sopimus, jossa maksetaan esimerkiksi tasasuuruista 100 000 euron vuosivuokraa 10 vuotta, jonka jälkeen omistus siirtyy vuokralleottajalle. Nimellisesti osamaksukauppana pidettävä sopimus voi kuitenkin helposti tuottaa samanlaiset kassavirrat, jos osamaksuhinta lyhennetään 100 000 euron koron sisältävinä tasaerinä 10 vuodessa. Todelliset rahoitusleasingsopimukset vaihtelevat toki ehdoiltaan esimerkiksi osto-option muodossa, mutta osto-option hinta voi olla nimellinen. Paitsi edellä esitettyjen siviilioikeudellisten yhteyksien ja jäljempänä nähtävien kirjanpito- ja veronäkökohtien vuoksi, myös rahaproessien kannalta rahoitusleasingia on hyvä siis verrata nimenomaan osamaksukauppatilanteisiin.

2.4. Kirjanpidossa

Kirjanpitolain⁵⁴ 5:1 §:n mukaan tilikauden tulot kirjataan tuotoiksi ja tuotoista vähennetään menot ja menetykset, joista ei todennäköisesti enää kerry niitä vastaavaa tuloa. KPL 3:3.1 § 6 kohdan mukaisesti tuotot huomioidaan tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti. Rahoitusleasingia koskien nykyisen kirjanpitolain 5:5 b § sallii vuokrasopimuksen kohteena olevan hyödykkeen merkitsemisen kirjanpitoon kuin se olisi vuokralleantajan kannalta myyty ja vuokralleottajan kannalta ostettu. Pykälän tarkempi soveltaminen kuitenkin ratkaistaan IAS-asetuksella asetettuja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja eli IFRS-standardeja. Vuokrasopimuksia koskeva standardi on nimeltään IAS 17.

Listatuille yhtiöille kaikkien IFRS-säännösten soveltaminen on pakollista, mutta KPL 5:5 b § soveltaminen on vapaaehtoinen muille yhtiöille. Toisaalta kaikki yhtiöt saavat laatia tilinpäätöksen IFRS:n mukaisesti, mikäli tilinpäätös tarkastetaan tilintarkastuslain mukaisesti.⁵⁵

⁵⁴ 30.12.1997/1336

⁵⁵ KPL 7a:1-3 §

Yleisen kirjanpitolain lisäksi luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten tilinpäätöksistä säädettyjen erityisten tase- ja tuloslaskelmakaavojen mukaan leasingkohteet on esitettävä taseessa ja leasingkohteista saadut nettotuotot tuloslaskelmassa. IAS 17:n soveltaminen on kuitenkin mahdollista myös näille yrityksille KPL 5:5 b §:n mukaisesti⁵⁶.

Kirjanpitolakia muutettiin nykyiseen muotoonsa vuonna 2015⁵⁷. Muutosta perusteltiin hallituksen esityksessä sillä, että yksittäiset tytär- tai emoyhtiöt pystyvät tällöin merkitsemään rahoitusleasingsopimukset taseisiinsa samalla tavoilla kuin listatuissa konserniyhtiöissä, joille IFRS:n soveltaminen on pakollista. Tätä ennen voimassa olleen lain mukaan rahoitusleasingkohteita ei voitu käsitellä myydyn tai ostetun hyödykkeen tavoin lainkaan. Rahoitusleasingia koskeva pykälä oli kuitenkin voimassa konsernitilinpäätöksiä koskien valinnaisena vuoteen 2004 asti. Vuoden 2004 muutosta perusteltiin sillä, että rahoitusleasingin kirjanpitokäsittely ei vastannut tältä osin verotusta. Toisaalta vuoden 2004 lakimuutosten myötä IAS-asetuksella hyväksytyt säännökset tulivat muutoinkin yleisesti sallituksi, joten erillissäännöksen pysyttämistä ei pidetty siksikään tarpeellisena.⁵⁸

Nykyisen KPL 5:5 b §:n taustalla olevan IAS 17:n vuokrattua hyödykettä voidaan käsitellä myytynä tai ostettuna, jos hyödykkeeseen liittyvät edut ja riskit siirtyvät olennaisilta osin vuokralleottajalle. Sopimusta pidetään tällöin rahoitusleasingsopimuksena, joille on omat jaksottamis- ja arvostamissäännöksensä. Standardi pyrkii esittämään tiettyjä esimerkinomaisia sopimuksen piirteitä, joiden perusteella riskien ja etujen siirtymistä voidaan arvioida. Näitä piirteitä ovat:

- a) Hyödykkeen omistus siirtyy vuokralleottajalle vuokrasopimuksen loppuun mennessä
- b) Vuokrasopimuksen sisältyy edullinen osto-optio
- c) Vuokrakauden pituus käsittää olennaisen osan hyödykkeen taloudellisesta käyttöiästä
- d) Vuokrakauden alkaessa vähimmäisvuokramaksujen nykyarvo on olennaisesti yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo, ja

⁵⁶ Finanssivalvonta 2016, kohdat 17, 34, ja 98

⁵⁷ HE 89/2015

⁵⁸ HE 126/2004

- e) Vuokrattu hyödyke on luonteeltaan erityislaatuinen siten, että se soveltuu vain vuokralleottajan käyttöön ilman merkittävän muutoksia⁵⁹

Rahoitusleasingina voidaan pitää myös sopimuksia, joissa

- a) Vuokralainen kantaa vuokrasopimuksen irtisanomisesta vuokralleantajalle aiheutuvat tappiot
- b) Jäännösarvon vaihtelusta koitua hyöty kertyy vuokralleottajalle (esimerkiksi vuokrahyvityksen muodossa)
- c) Vuokralleottaja voi jatkaa vuokrasopimusta ensimmäisen vuokrakauden jälkeen huomattavasti markkinatasoista vuokraa alhaisemmalla vuokralla⁶⁰

IAS 17 korostaa sitä, että mainitut sopimusehtoluettelot eivät ole tyhjentäviä. Jos vuokrasopimuksen päättyessä tapahtuva omistuksen siirtyminen tapahtuu esimerkiksi osto-optiolla, jonka hinta riippuu käyvästä arvosta ostohetkellä, ei kyseessä ole välttämättä standardin tarkoittama rahoitusleasingsopimus, vaan muu vuokrasopimus. Joka tapauksessa IAS 17:n soveltamisen lähtökohtana on riskien ja etujen siirtyminen periaatteelliselta kannalta, eikä tietty yksittäinen sopimusehto. IAS 17:n määritelmien mukainen rahoitusleasingsäännösten soveltamisala vastaa hyvin jaksossa 2.1 esitettyjä tyypillisiä rahoitusleasingsopimusehtoja. Standardin esimerkit eivät kuitenkaan puutu järjestelyn tyypilliseen kolmikantaisuuteen tai siihen, että vuokranantajalle koituvat kulut siirretään suoraan vuokralleottajalle⁶¹.

Standardissa halutaan siis käsitellä transaktioita niiden sisällön ja taloudellisen realiteetin mukaisesti oikeudellisen muodon sijaan. Vaikka vuokralleottajalle ei muodostu hyödykkeeseen laillista omistajuutta, sopimuksen sisällön perusteella vuokralleottajan hyödyksi koituvat taloudelliset edut hyödykkeen käytöstä sen käyttöiän aikana olennaisilta osin. Vastaavasti vuokralleottajan velvoitteena on maksaa käyttöoikeudesta summa joka vastaa hyödykkeen käypää arvoa ja liitännäistä rahoituskustannusta.⁶²

⁵⁹ IAS 17, 10

⁶⁰ IAS 17, 11

⁶¹ Joskin vuokrasopimuksesta koituvat vuokralleottajan kulut maksaa lähtökohtaisesti aina lopulta vuokralleottaja, koska muuten vuokralleottaja tekee tappiota.

⁶² IAS 17, 21

IAS 17:ää ei sovelleta kaikkiin vuokrasopimuksiin. Soveltamisalan rajoituksiin kuuluvat mineraali-, öljy-, ja kaasuvarantojen etsimiseen liittyvät sopimukset; IAS 41-standardin alaiset biologiset hyödykkeet (esimerkiksi metsät) ja eräät lisenssiin perustuvat käyttöoikeudet, kuten elokuvat tai näytelmät sekä patentit ja tekijänoikeudet.⁶³

Rahoitusleasingin IAS 17 -standardi on samantyyppinen kuin Yhdysvalloissa käytössä olevan U.S. GAAP-standardiston käsittely⁶⁴. Yhdysvaltalaisstandardi on kuitenkin eksplisiittisempi vähimmäisvuokramaksujen ja taloudellisen käyttöiän suhteen. Yhdysvaltain standardissa vuokrattu hyödyke katsotaan myydyksi, jos vähimmäisvuokramaksujen nykyarvo on vähintään 90 % käyvästä arvosta tai vuokrakausi käsittää yli 75 % taloudellisesta käyttöiästä. IAS 17:n perusteella siis myös lyhyempi vuokrasopimus voidaan tulkita myydyksi ja ostetuksi.⁶⁵

Kun vuokrasopimus on määritelty rahoitusleasingsopimukseksi edellä esitetyin periaattein, vuokralleottaja merkitsee hyödykkeen taseeseensa kuin se olisi ostettu velaksi⁶⁶. Taseen vastaaviin merkitään siis käyttöomaisuutta ja vastattaviin velkaa. Taseeseen merkittävä määrä on hyödykkeen käypä arvo vuokrasopimuksen alkaessa, tai vuokramaksujen nykyarvo, mikäli nykyarvo on käypää arvoa alempi. Vuokramaksujen nykyarvon käyttäminen on tyypillisempää⁶⁷.

Nykyarvo määritetään efektiivisen koron menetelmällä siten, että vuokramaksut diskontataan korolla, jolla vuokramaksujen ja takaamattoman⁶⁸ jäännösarvon yhteismäärä vuokra-ajan alkaessa vastaa hyödykkeen käypää arvoa (mikäli jäännösarvo on nolla, nykyarvo vastaa täten käypää arvoa). Mikäli diskonttauskorkoa ei voida edellä esitetyllä tavalla määrittää, voidaan diskonttauksessa käyttää myös vuokralleottajan lisäluoton korkoa. Lisäluottona voidaan pitää vastaavaa muuta vuokrasopimusta tai korkoa, joka vuokralleottajalle koituisi tämän ottaessa

⁶³ IAS 17, 2

⁶⁴ SFAS 13

⁶⁵ Troberg 2013, 128

⁶⁶ Esitetty kirjanpitokäsittely sisältää yksinkertaistuksia eli IAS 17 kokonaisuudessaan on monimutkaisempi. Esimerkiksi ehdolliset vuokramaksut, jotka vaihtelevat tulevaisuuden tapahtumien, kuten hintaindeksien muutosten perusteella, käsitellään vuosikuluina tuloslaskelmassa. Samoin esitys implisiittisestä korosta vetää mutkia suoriksi standardin esittämistapaan nähden.

⁶⁷ Troberg 2013, 127

⁶⁸ Takaamattomalla jäännösarvolla tarkoitetaan arvoa, johon liittyvä riski jää vuokralleottajan kannettavaksi (IAS 17, 4). Tämä tarkoittaa siis tilanteita, joissa vuokralleottaja käyttää esinettä sopimusajan ja esine palautuu vuokralleottajalle. Tämän jälkeen esineellä oleva jäännösarvo realisoituu, jos vuokralleottaja vuokraa esineen uudella sopimuksella tai myy sen, jolloin vuokranantajalle voi koitua voittoa tai tappiota.

lainaa hyödykkeen ostamiseksi. Käytännön kannalta lisäluoton koron määrittäminen voi olla haasteellinen tehtävä eikä kyse ole siten välttämättä yksinkertaistamistoimenpiteestä⁶⁹.

Vuokralleottaja tekee taseeseen merkitystä hyödykkeestä poistoja, kuten muista vastaavista esineistä. Aineellisesta käyttöomaisuudesta poistot tehdään standardin IAS 16 mukaisesti.⁷⁰

Vuokralleantajalle maksetut vuokramaksut jaetaan efektiivisen koron perusteella korkomenoksi ja taseeseen merkityn velan suorituksiksi.

Vuokralleantaja puolestaan lukee vuokrasopimuskohteen myydyksi luovutushetkellä. Tällöin vuokralleantajalle muodostuu taseeseensa lainasaaminen ostajan velan suuruisena⁷¹ (mikäli molemmat standardin soveltajat tulkitsevat sopimuksen rahoitusleasingsopimukseksi ja käytetään samoja diskonttauskorkoja). Vuokranantajan tuotoksi luovutusta seuraavina vuosina merkitään vuokramaksusta efektiivisen koron mukainen korko ja muu osuus vuokramaksusta on lainasaamisen maksua.

Muiden vuokrasopimusten kuin IAS 17:n määritelmien mukaisten rahoitusleasingsopimusten vuokramaksut merkitään vuokralleottajan kuluksi ja vuokralleantajan tuotoksi tuloslaskelmaan⁷². Koko sopimusta koskeva vuokravastuu ei siis näissä sopimuksissa näy vuokralleottajan taseessa velkana, vaan vastuu ilmoitetaan liitetietona⁷³.

2.5. IFRS 16 -tilinpäätösstandardi

2.5.1 IAS 17 -standardin muutoshanke

Nykyinen IAS 17 -standardi, jota sovelletaan myös KPL 5:5 b §:n yhteydessä, muuttuu siten, että IAS 17:n korvaa uusi standardi IFRS 16. Uutta standardia sovelletaan tilikausilla, jotka alkavat 1. tammikuuta 2019 tai sen jälkeen⁷⁴. Keskeisimmillään IFRS 16 muuttaa kirjanpitoa siten, että uudessa standardissa vuokralleottaja merkitsee taseeseensa ostettuna käyttöomaisuutena lähes

⁶⁹ Deloitte analyysissä lisäluoton korko määrittyisi soveltuvalla viitekorolla, jota oikaistaan yritys- ja sopimuskohtaisten riskien perusteella. Viitekorkoon vaikuttavat käytetty valuutta, makrotaloudellinen toimintaympäristö ja sopimuksen pituus. Yritystason riskeihin vaikuttavat esimerkiksi konsernirakenne sekä historiallinen, nykyinen ja tuleva velkaantuneisuus. Sopimuskohtaiset riskioikaisut muodostuvat esimerkiksi leasingkohteen vakuusarvon suhteesta takaisinottamisesta koituviin kustannuksiin. (Deloitte 2017b, 10, 14-19)

⁷⁰ IAS 17, 27

⁷¹ IAS 17, 4

⁷² Troberg 2013, 126

⁷³ IAS 17, 35

⁷⁴ Komission asetus (EU) 2017/1986, Liite C

kaikkien vuokrasopimusten kohdehyödykkeet eli rajanvetoa rahoitusleasingsopimusten ja muiden vuokrasopimusten välillä ei ole enää olemassa samalla tavalla. Vuokralleantajan osalta rahoitusleasingsopimusten ja muiden vuokrasopimusten välinen ero säilytetään. Tällöin vuokrasopimusosapuolten kirjanpitojen suhteen muodostuu eräänlainen epäsymmetria siten, että aiemmin muina kuin rahoitusleasingsopimuksina käsiteltyjen sopimusten osalta sama hyödyke on kahdessa taseessa käyttöomaisuutena ja näin ollen molemmat tekevät poistoja samasta hyödykkeestä. IAS 17:n aikana vastaava epäsymmetria on ollut mahdollinen käytännön soveltavien tekemien eriävien tulkintojen myötä.

Vuokrasopimusstandardin muutoksen taustalla on kansainvälisiä standardeja säätävän IASB:n ja Yhdysvaltojen standardielimen FASB:n yhteishanke. Muutokseen on johtanut se, että käytännössä rahoitusleasingsopimusten ja muiden vuokrasopimusten erilainen tilinpäätöskäsittely aiheuttaa sen, että taloudellisesti hyvin samankaltaisia transaktioita käsitellään tilinpäätöksissä eri tavoin. IAS 17:n periaatteet vuokrasopimusten jaottelussa rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin esimerkkeineen eivät ole siis toimineet käytännössä, ja tilinpäätösten laatijoilla on ollut mahdollisuus rakentaa transaktioita sopivien kirjanpidollisten vaikutusten aikaansaamiseksi. Tämä heikentää tilinpäätösten vertailukelpoisuutta. Toisaalta muutoksella palvellaan tilinpäätösten käyttäjiä siten, että vaikka käyttäjät pystyvät muokkaamaan tilinpäätösten tietoja vertailukelpoisuuden lisäämiseksi liitetiedoissa olevien vuokravastuutietojen avulla, ulkopuolisilla käyttäjillä ei kuitenkaan ole käytössään riittäviä tietoja luotettavien arvioiden muodostamiseksi. Vuokrasopimusten eriävät käsittelyt vaikeuttavat myös luotto- ja omaisuusriskien analysointia.⁷⁵

Vuokrasopimusten käsittelyn muutos on IASB- ja FASB-toimikuntien mukaan perusteltu IFRS:n käsitteellisen viitekehyksen (*Conceptual Framework*) suhteen⁷⁶. Varoina (*asset*) on viitekehyksen mukaan pidettävä resursseja, joita kirjanpitoyksikkö pitää hallussaan menneiden tapahtumien perusteella ja josta koituvat taloudelliset edut koituvat yksikön hyödyksi. Velkana (*liability*) taas pidetään velvoitetta, joka on syntynyt menneiden tapahtumien perusteella ja josta koituu taloudellisten etujen virtaaminen yksikön ulkopuolelle. Toimikuntien mukaan

⁷⁵ IFRS Foundation 2013, BC3

⁷⁶ Käsitteellisen viitekehyksen tarkoituksena on esittää IFRS-standardiston taustalla vaikuttavat käsitteet. Käsitteiden perusteella muun muassa laaditaan yksittäisiä standardeja ja niitä voidaan hyödyntää standardien tulkinnassa. (IFRS Foundation 2017, A25).

vuokrasopimuksia voidaan pitää määritelmiin sopivina vuokralleottajan varoina ja velkoina, jotka olisi täten merkittävä taseeseen.⁷⁷ Vuokralleottajan kannalta vuokrat kohde on myös varoja, koska vuokralleottajalla on sopimukseen perustuva vuokrastaaminen ja vuokralleottaja voi myydä kohteen edelleen ja voi saada kohteeseen liittyviä taloudellisia hyötyjä vuokrasopimuksen päätyttyä⁷⁸. IFRS 16:n kehitystyössä on esitetty erilaisia vaihtoehtoja vuokrasopimusten käsittelylle, mutta laaja standardin analysointi ei kuulu varsinaiseen tutkimusaiheeseen⁷⁹.

2.5.2 IFRS 16 ja ero entiseen

Lopullinen IFRS 16-standardi muuttaa olennaisesti ostaja-vuokralleottajan käyttöomaisuudeksi katsottavan varallisuuden laajuutta. Soveltamisalan rajoitukset muuttuvat siten, että IFRIC 12 - tulkintaohjeistuksen tarkoittamat kokonaishoitopalvelusopimukset⁸⁰ ovat IFRS 16:n ulkopuolella, mutta muut toimialarajoitteet pysyvät voimassa⁸¹. Lyhyille ja vähäarvoisille sopimuksille vuokralleottajan kirjanpitoon merkitään tuloslaskelmaan vuokratulu, mutta ei taseen omaisuutta. Lyhyillä sopimuksilla tarkoitetaan alle vuoden kestoisia sopimuksia⁸² ja vähäarvoisilla sopimuksilla tarkoitetaan noin 5 000 USD arvoisten hyödykkeiden eli esimerkiksi tietokoneiden tai huonekalujen vuokrausta.⁸³

IFRS 16:n soveltamisalan määrittelyssä on tärkeää, että standardin mukainen vuokrasopimuksen määritelmä täyttyy. Määritelmä täyttyy, jos vuokralleottajalla on oikeus hallita vuokratun hyödykkeen käyttöä määrätyn ajan korvausta vastaan. Yksittäisestä sopimuksesta voidaan myös erottaa muita kuin vuokraan viittavia komponentteja.⁸⁴ Mikäli määritelmät täyttyvät eikä sopimus ole esimerkiksi lyhyiden sopimusten rajauksen perusteella erityisrajausten alainen, käsitellään vuokralleottajan taseessa ja tuloslaskelmassa vuokrasopimusta kuten IAS 17:n

⁷⁷ IFRS Foundation 2013 BC13-15

⁷⁸ Ibid. BC24-28

⁷⁹ Keskeisenä kysymyksenä on ollut muun muassa se, voidaanko eri ehdoin vuokrattuihin hyödykkeisiin soveltaa erityyppisiä jaksotusmenetelmiä. Mikäli sopimus kattaisi vähämerkityksellisen osan hyödykkeen käyttäjästä, poistomenetelmäksi ehdotettiin vanhaa IAS 17:ää läheisesti vastaavaa muiden kuin rahoitusleasing-vuokrasopimusten kulukirjausmenettelyä [*single lease expense*] (IFRS Foundation 2013, BC 48)

⁸⁰ Vapaa käännös termistä *service concession arrangements*. Kyse on samantyyppisistä sopimuksista kuin EVL 19 a ja 27 c §:ssä tarkoitetuissa hankkeissa, joissa palveluntuottaja rakentaa infrastruktuuri-kohteen julkisyhteisölle ja ylläpitää sitä palvelumaksuja vastaan (IFRIC 12, 1-2).

⁸¹ Esimerkiksi mineraali- ja kaasuvarannot, ks. jakso 2.4. Tarkempaan soveltamisalojen määrittelyyn toimialaan tai varallisuuden luonteeseen liittyen ei puututa tässä laajalti.

⁸² IFRS 16, A741

⁸³ IFRS 16, A742-743; IASB 2015, 3

⁸⁴ IFRS 16, A722-723

mukaista rahoitusleasingsopimusta. Vuokralleantajan osalta sopimukset jaotellaan edelleen rahoitusleasingsopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin IAS 17:n tapaan

Suomen lainsäädännössä IFRS 16 voi tuoda lainmuutostarpeen kirjanpitolakiin⁸⁵.

Rahoitusleasingsopimuksia voidaan käsitellä entiseen tapaan vuokralleantajien tilinpäätöksissä, mutta vuokralleottajien on käsiteltävä standardin mukaisia erityispoikkeuksia lukuun ottamatta kaikkia vuokrasopimuksia kuin ne olisi myyty ja ostettu. KPL 5:5 b § ei tällöin vastaa sisällöltään IFRS-standardin laajuutta.

Periaatteessa KPL 5:5 b § voinee jäädä ennalleenkin, sillä pykälän sanamuoto edellyttää IAS-asetuksen soveltamista silloin, kun vuokrakohteen edut ja riskit siirtyvät vuokralleottajalle. Tällöin IFRS 16:a sovellettaisiin vain standardin kirjanpitoon merkitsemistä koskevin osin. Mikäli lainmuutoksia ei toteuteta, asiaa jouduttaneen ratkaisemaan kirjanpitolautakunnassa. Kirjanpitolautakunta ei varsinaisesti ratkaise IFRS-pohjaisten säännösten soveltamisongelmia⁸⁶. Tässä tapauksessa on kuitenkin kyse siitä, miten ratkaistaan eri standardien soveltamisalan raja.

2.6. Sale-leaseback-sopimukset

Rahoitusleasingille läheinen sopimustyyppi on sale-leaseback⁸⁷, jossa esineen omistaja myy esineen ja vuokraa sen saman tien takaisin rahoitusleasingtyyppisin ehdoin, joihin sisältyy tavallisesti myös myyjä-vuokralleottajan osto-optio, ostovelvoite tai sopimus kohteen siirtymisestä takaisin myyjä-vuokralleottajalle vuokra-ajan loppuun mennessä. Vuokrakohteen hallinta säilyy koko ajan vuokralleottajalla.⁸⁸

Sale-leasebackissa on siis kyse luovutuksen ja vuokran sopimuskokonaisuudesta.

Kokonaisuudella vuokralleottaja saa omaisuuden myynnistä korvauksen, jota maksetaan takaisin vuokramaksuina eli vuokralleottaja saa rahoitusta.

⁸⁵ Torkkel 2017, 278

⁸⁶ KPL 8:2.3 § rajaa kirjanpitolautakunnan toimivaltaa siten, että kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta ei voida antaa ohjeita. KILA on kuitenkin esimerkiksi pääomalainojen käsittelyä koskien viitannut lausunnossa 2016/1950 IFRS:n mukaisiin periaatteisiin (Leppiniemi 2016, 33)

⁸⁷ Tavallisia kirjoitusmuotoja ovat myös *sale and leaseback* tai *sale-and-leaseback*

⁸⁸ Mäntysaari 2010, 35

Sale-leaseback jäsentyy siviilioikeudellisesti vakuusluovutukseksi. Vakuusluovutuksella tarkoitetaan luovutusta, jolla varmistetaan luotonantajan vakuusoikeus kaupan kautta.

Vakuusluovutuksessa luovutus ei ole kuitenkaan lopullinen, vaan kaupan kohde siirretään luotonmaksun jälkeen takaisin alkuperäiselle omistajalle eli luotonsaajalle.⁸⁹

Vakuusluovutukseen sovelletaan vakuustarkoituksen vuoksi panttioikeutta koskevia normeja, mikä tarkoittaa, että luovutuksen sitovuus kolmansia (luotonsaajan eli vuokralleottajan velkojia) kohtaan edellyttää julkivarmistusta.⁹⁰ Irtaimen omaisuuden luovutuksen varmistus edellyttää luotonantajan traditiota. Sale-leaseback-sopimuksessa kohteen hallinta pysyy kuitenkin aina vuokralleottajalla, joten vakuustarkoitusta ei suomalaisen oikeusjärjestelmässä ole mahdollista järjestää sivullisia sitovaksi. Vakuusluovutuksen sitovuus on kuitenkin pätevä osapuolten välillä eli kohde on luovutuksensaajan omaisuutta⁹¹.

Kiinteän omaisuuden sale-leaseback ei vakuusluovutuksena ole mahdollinen Maakaaren perusteella⁹², vaan myyjälle perustettava lunastusoikeus on pätemätön sopimusehto. Kiinteistön sale-leaseback voidaan kuitenkin käytännössä järjestää, kun kiinteistö yhtiöitetään ja myynnin kohteena ovat kiinteistöyhtiön osakkeet (joiden hallinta tulee ostajalle) ja vuokrasopimus tehdään kiinteistöyhtiön kanssa.

3. Vuokrauksen ja ostetun käyttöomaisuuden verosäännösten erot

3.1. Vuokraa koskevat säännökset ja ero osamaksukaupan verotukseen

Vuokraustoiminta elinkeinotoimintana on veronalaista EVL 5 §:n mukaisesti ja vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa syntyneet menot 7 §:n mukaan. 20 §:n mukaan ennakkoon saadut vuokrat voidaan jaksottaa enintään kymmenelle saamisvuotta seuraavalle vuodelle. 23 §:n mukaan vuokra on sen vuoden kuluu, jolta se suoritetaan.

Osamaksukaupassa puolestaan on kyse käyttöomaisuuden hankinnasta velaksi niin, että velkoja ja omaisuuden myyjä ovat samat (ellei myyjä siirrä saamista toiselle). Myyjälle myyntitulo on luovutusvuoden tuloa EVL 19 §:n mukaisesti. Käyttöomaisuuden hankintameno ostajalla

⁸⁹ Tammi-Salminen 2015, 510

⁹⁰ Tammi-Salminen 2015, 513

⁹¹ Tammi-Salminen 2015, 519

⁹² Maakaari 12.4.1995/540 2:11.1 § 1 kohta

vähennetään EVL:n 3 luvun jaksottamissääntöjen mukaan. Jos kyse on koneista ja kalustosta, jaksottaminen on tavallisesti poistoa 30 §:n mukaisina 25 %:n vuosittaisina menojäännöspoistoina, mutta myös tätä pienempi poisto voidaan tehdä. Rakennusten poistot ovat 4 – 20 % menojäännöksestä riippuen rakennuksesta.

Velan osalta verotuksessa vähennettävänä kuluna on korko. Korko jaksotetaan vuokran tapaan kuluna EVL 23 §:n mukaan suoriteperusteisesti. Yksityisoikeudellisesti velat ovat tosin lähtökohtaisesti korottomia korkolain 3.1 §:n mukaisen korottomuusmääräyksen ja 2.1 §:n tahdonvaltaisuuden vuoksi.⁹³ Korko osamaksukaupassa on osa aktivoitavaa hankintamenoa verotuksessa silloin, kun korosta ei ole sovittu erikseen⁹⁴. Verotuksessakin korko on täten tahdonvaltainen ja sen on ilmentävä sopimuksesta. Korkomenon osalta voimassa ovat myös korkojen EVL 18 a §:n vähennysrajoitukset.

Kuten rahoitusleasingsopimuksissakin, osamaksukaupassa transaktion kohde-esineen omistajuus ei siirry ostajalle hallinnan siirtyessä, vaan tyypillisesti silloin, kun kauppahinta on maksettu⁹⁵. Verotuksessa osamaksukauppaa kuitenkin pidetään käyttöomaisuuden ostamisena siten, että ostajalla on oikeus tehdä poistoja heti saatuaan kohteen hallintaansa. Toisaalta myyjälle tuloutuu luovutusvoitto luovutusvuonna suoriteperiaatteella.

Poistojen tekeminen vasta muodollisesti tulevaisuudessa omaisuudeksi tulevasta omaisuudesta vaikuttaa pintapuolisesti itsestään selvältä. Esimerkiksi Wikström⁹⁶ ei puutu asiaan sen kummemmin ja Tikka ym.⁹⁷ myöskin ohittavat kysymyksen. Toisaalta Mattila⁹⁸ pitää elinkeinoverotuksen käyttöomaisuutta omaisuuslajina, johon voidaan asettaa se omaisuus, joka ei kuulu mihinkään muuhun luokkaan, joskaan tarkemmin käsittelemättä miten verotuksen käyttöomaisuus ja yksityisoikeudellinen omaisuus nivoutuvat toisiinsa. Ikkala on pureutunut ongelmaan jossain määrin vanhan tulo- ja omaisuusverolain aikana⁹⁹. Myös Ikkala päätyy siihen,

⁹³ Norros 2018, 232-233.

⁹⁴ KHO 1968 B-II-547 ja KHO:1971-II-513

⁹⁵ Leasing-sopimuksissa omistajuus ei siirry välttämättä lainkaan

⁹⁶ Wikström 2008 243

⁹⁷ Tikka ym. 2018, 12. VAIHTO-OMAISUUS >Luovutushinnan tulouttaminen>Yleistä>Osamaksu

⁹⁸ Mattila 2012, 125

⁹⁹ Ikkala, 1957, 67-70

että osamaksulla hankitusta omaisuudesta tulee voida tehdä poistoja (tai ajanmukaisen kielenkäytön mukaan arvovähennyksiä), kun omaisuus on saatu hallintaan.

Asianlaitaa voi olla ajatella merkitykselliseksi, kun tutkitaan EVL:n käyttöomaisuuden määritelmää. EVL 12 §:n mukaan ” Käyttöomaisuutta ovat elinkeinossa pysyvään käyttöön tarkoitettut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta”. Käyttöomaisuuden määritelmä ei kuitenkaan näytä lain tasolla suoraan viittaavan siihen, että käyttöomaisuutta on verotuksessa *verovelvollisen omistuksessa* oleva omaisuus, vaan tiukasti tulkiten tähän riittäisi, että omaisuus on pysyvässä käytössä¹⁰⁰.

Samanlainen laintasoinen epämääräisyys koskee myös muita elinkeinoverotuksen omaisuuslajeja eli rahoitus-, sijoitus- ja vaihtomaisuutta¹⁰¹. Vaihto-omaisuuden siirtyminen verovelvolliselle määritellään EVL 13 §:ssä suoriteperusteisesti, mutta tällöinkään ei viitata muuhun kuin luovutuksen tapahtumiseen.

Koska käyttöomaisuuden ja muun omaisuuden suhde varsinaiseen omistusoikeuteen on lain tasolla jonkin verran epämääräinen, vuokrausta ja rahoitusleasingia koskevan jäljempänä käsiteltävän oikeuskäytännön voi ajatella antavan vastauksia myös tähän kysymykseen. Vuokrausta käsittelevän tutkimuksen kannalta epämääräisiltä näyttävät omaisuuden määritelmät saattavat täten olla merkityksellisiäkin nimenomaan vuokrauksen näkökulmasta. Jos kyse on yksinkertaisesti siitä, että omaisuus myydään yhdellä kertaa ja sopimus lähtökohtaisesti päättyy siihen, omaisuuden siirtyminen myös yksityisoikeudellisesti vaikuttaa yksinkertaiselta eikä omaisuuden määritelmiä ole siksi välttämättä tarkoituksenmukaista tehdä laissa kovin monimutkaisiksi. Kaikkia asioita ei voida määritellä lain tasolla myöskään kielen rajallisuuden vuoksi¹⁰².

¹⁰⁰ Omistusoikeuden merkitykseen ja ulottuvuuksiin yleisellä siviilioikeudellisella tasolla ei tässä sinänsä puututa.

¹⁰¹ EVL 9-11 §

¹⁰² Knuutinen 2014b, 85.

Lain tasolla toisen omistuksessa olevan omaisuuden hankintameno voidaan vähentää myös EVL 45 § mukaan. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta osamaksukauppaa, saati vuokrattujen esineiden hankintamenoja. EVL:n alkuperäisen hallituksen esityksen¹⁰³ mukaan kyseessä ovat tapaukset, joissa verovelvolliset hankkivat omaisuutta yhteiseen käyttöön. Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että emoyhtiö rakennuttaa varaston, joka tulee emoyhtiön ja tytäryhtiön käyttöön. Tytäryhtiön kannalta kyseessä on silloin EVL 45 §:n mukainen toiselle kuuluva käyttöomaisuus¹⁰⁴, joista poistoja voidaan tehdä.

Käyttöomaisuuden vähentäminen poistoina edellyttää EVL 54.2 §:n mukaan poistojen vähentämistä kirjanpidossa. Toisaalta 54.1 §:n mukainen ennakoon saadun vuokratulon jaksottaminen suoriteperusteisesti edellyttää myös vastaavia merkintöjä kirjanpidossa.

3.2. Jaksotuksellisen eron merkitys

Velaksi ostettu käyttöomaisuus siis jaksotetaan kuluksi poistoin ja koroin. Kun irtaimen omaisuuden poistot ovat vakaat 25 % menojäännöksestä, syntyy tästä erotus vuokran jaksotukseen, vaikka kassavirrat voivat olla rahoitusleasingvuokrauksessa olla samat tai lähes samat.

Liitetaulukko 1 havainnollistaa, mitä eroa kassavirroiltaan samanlaisille rahoitusleasing-vuokrasopimukselle ja osamaksukauppasopimukselle tapahtuu, jos EVL:n pykälää sovelletaan siten, että vuokratulot jaksotetaan EVL 23 §:n mukaan, mutta ostetun käyttöomaisuuden kulut EVL 30 §:n ja korot 23 §:n mukaan ja toisaalta miten vuokratulon ja luovutusvoiton tuloutuminen näkyy vuokralleantajan ja myyjän verotuksessa.

Vuokralleantajan tulot siis jaksottuvat osamaksukaupan kanssa ekvivalenttien kassavirtojen vuokrauksen tapauksessa siten, että vuokralleantajan tulo on sopimuksen alussa jopa negatiivinen poistojen vuoksi. Poistojen hallussapidolla voidaan siis pienentää efektiivistä veroastetta väliaikaisesti. Veroina säästetyt rahat voidaan sijoittaa ja näillä tuotoilla voidaan pyrkiä kompensoimaan tilanteen kääntymistä myöhempinä vuosina sellaiseksi, että vuokratusta esineestä koituva verotettava tulo ylittää menojäännöksen pienentyessä osamaksukaupalla

¹⁰³ HE 172/1967

¹⁰⁴ KVL 1975/199

kertyvän korkotulon. Vuokralleottaja puolestaan häviää vuokrasopimuksen alkuvuosina verotettavan tulon osalta vuokrien sekä poiston ja koron summan verran.

Leasingin kohde voi toki olla muutakin kuin EVL 30 §:n alaista irtainta käyttöomaisuutta. Rakennusten poistot ovat pieniä, jopa 4 %. Tällöin veroetujen kulkeutuminen on irtaimelle omaisuudelle vastakkaista ja jaksottamisen hyöty kulkeutuu ostajalle. Myös EVL 39 §:n rautateiden, siltojen, laitureiden, patojen ja altaiden hankintameno poistetaan hitaasti 40 vuodessa.¹⁰⁵ Etujen määrä riippuu siis siitä, millaisia verolakien sallimat enimmäispoistot ovat.

4. Rahoitusleasingia koskevaa oikeuskäytäntöä

4.1. Rahoitusleasingia koskeva oikeuskäytäntö ostovelvoitteen kannalta

Elinkeinotulon verottamisesta säädetty laki ei tunne rahoitusleasingia. Laki ei kuitenkaan myöskään määrittele, että rahoitusleasing olisi vuokrausta. Oikeuskäytännön varaan on siis jäänyt määrittellä, miten rahoitusleasingia tulee verotuksessa käsitellä. Pykälätasolla EVL 23 § kulujen jaksotus on laadittu siten, että se käsittelee kaikkia ajan kulumisen perusteella määräytyviä menoja eikä pelkästään pykälässä erikseen mainittua korkoa tai vuokraa, joten leasingin oikeudellisissa analyysissä ei ole tarpeen etsiä erityistä merkitystä sille, että leasing on englantia eikä suomea, mutta tarkoittaa silti vuokrausta. Esityksessä kuitenkin käsitellään leasingia kuin se tarkoittaisi samaa kuin vuokra. Oikeustapauksiakin on pyritty analysoimaan siten, että rahoitusleasingina analysoidaan vuokrasopimuksia, joissa voidaan nähdä olevan rahoitusleasingin piirteitä eikä vain niitä, joissa nimenomaan mainitaan sana leasing.

Hiusten halkomista lähenevän leasingin ja vuokrauksen merkityseron sijaan analysoinnin lähtökohta on tässä pikemminkin se, että rahoitusleasingin tulkinnoista etsitään viitteitä siitä, milloin vuokra- eli leasingisopimukseksi nimettyä sopimusta käsitellään (osamaksu)kauppasopimuksena. Kun vuokraus tällä tavoin kääntyy kaupaksi, verotuksen käsittely silloin myös muuttuu vuokraa koskevista säännöistä kauppaa koskeviksi. Aiemmassa tutkimuksessa kaupan ja vuokrauksen rajanvetoa rahoitusleasingissa suhteessa IFRS-periaatteisiin on tutkinut Torkkel¹⁰⁶. Esitys ja analyysi perustuu Torkkelin kanssa yhteneviin

¹⁰⁵ Myös Caselli (2005, 104) esittää, että kiinteän omaisuuden (tai kiinteistön osina olevien rakennusten) vuokrasopimuksilla verosuunnittelu toimii juuri poistoa kiihdyttävän vaikutuksen kautta.

¹⁰⁶ Torkkel 2006, 486-502 ja 2017, 269-280

lähtökohtiin ja myös käytetty oikeustapausaineisto on pitkälti. Joitakin muitakin tapauksia on pystytty tutkimusta varten löytämään, joista osaa on käsitelty myös Tepora¹⁰⁷. Vanhempia kuin vuonna 1968 säädetyn EVL:n aikaisia tapauksia ei ole tässä käsitelty¹⁰⁸.

Oikeuskäytännössä on yleisesti ottaen ratkottu tapauksia siten, että rahoitusleasingin määrittely perustuu saman lähtökohtaan kuin vuokrasopimuksen ja osamaksukaupan rajanveto OsaML 1.2 §:n soveltamistapauksissa. Tämä tarkoittaa, että sopimukseen sisältyvä vuokralleottajan *ostovelvoite* tai *vuokrakohteen siirtyminen vuokralleottajan omaisuudeksi vuokra-aikana* voidaan katsoa tulkintatekijöiksi, jonka perusteella verotuksessa sopimus on ”epäaitoa” vuokrausta, jota verotetaan siis kuin hyödyke olisi myyty. OsaML 1.2 § yhteys vero-oikeuteen näkyy oikeuskäytännössä siten, että soveltamisessa on käytännössä nojattu samoihin sopimuksen ehtoihin rajanvedon aiheuttavana tekijänä. Verotusta koskevassa oikeuskäytännössä suorat viittaukset Osamaksukaupasta annettuun lakiin vaikuttavat olevan kuitenkin vähäiset¹⁰⁹. Verotuskäytäntö vaikuttaa vakiintuneelta, mutta KHO:n varsinaisia julkaistuja prejudikaatteja asiasta ei juuri ole. Leasingia on käsitelty usein keskusverolautakunnassa ilman KHO:n valituskäsittelyä, mutta KHO on yhtynyt keskusverolautakunnan kantoihin silloin kun valitukseen on menty. Oikeuskäytännössä on käsitelty sekä rahoitusleasing- että sale-leaseback-tapauksia¹¹⁰, mutta asiallisesti kyse on pitkälti samasta rajanvedosta kaupan ja vuokrauksen välillä.

Vuokrauksen ja kaupan rajanveto leasingissa on keskusverolautakunnassa kehittynyt jo melko varhain, kun asiaan suhteutetaan se, että leasingtoimintaa harjoittavia yhtiöitä on ollut olemassa 1960-luvulta lähtien¹¹¹. Nimellisesti leasingsopimuksiin viitataan KVL 1979/448:ssa. Jo tällöin 18 kuukauden ajaksi leasingsopimuksin vuokrattujen ajoneuvojen meno vähennettiin päätöksen mukaan EVL 23 §:n mukaan vuosikuluna eikä sopimukseen kuuluvalla lunastusoikeudelle annettu merkitystä. Jo tässä päätöksessä tuli selväksi, että osto-optio ei vaikuta vuokrasopimuksen jaksottamiseen.

¹⁰⁷ Tepora 2013, 154-163.

¹⁰⁸ Tikka (1972, 233-241) käsittelee vuokrauksen ja luovutuksen rajanverotapauksia veron kiertämisen näkökulmasta tulo- ja omaisuusverolain (1943/888) ajalta. Vanhan lain aikainen oikeuskäytäntö vaikuttaa korostavan sopimuksen tosiasiallista muotoa nykyistä enemmän.

¹⁰⁹ KVL 1986/542:ssa viittaus OsaML 1.3 §:ään on mukana, mutta tapaus koski osamaksukaupan korkojen jaksotusta eikä vuokrasopimuksia.

¹¹⁰ Ks. jäljempänä jakso 4.4 sale-leaseback-tulkintojen laajennettavuudesta yksisuuntaiseen rahoitusleasingiin.

¹¹¹ Junka 1986, 46-50

Saman ikäisen tapauksen KVL 1979/143 perusteella toisaalta ratkottiin lunastusvelvoitteen merkitystä. Mainitussa tilanteessa X Oy vuokrasi XK Oy:lle tontin ja teollisuushallin siten, että XK lunasti hallin omakseen vuokra-aikana vuokramaksuin. Vuokramaksuina olivat X Oy:n ottaman lainan korot ja lainanlyhennykset, kun taas lunastushinta määritettiin erikseen siten, että sovitusta hinnasta vähennettäisiin maksetut vuokrat. Tällaisessa tilanteessa vuokrattua hallia oli käsiteltävä XK yhtiön käyttöomaisuutena, eli rakennuksen hankintamenot vähennettäisiin EVL 34 §:n mukaisin poistoin eivätkä vuokrina maksetut suoritukset olisi erikseen vähennyskelpoisia. Irtaimen omaisuuden osalta vastaava tilanne käsiteltiin KHO:n ratkaisussa 19.10.2005 t 2644, jossa liiketoimintakaupassa vuokrattu irtain käyttöomaisuus katsottiin luovutetuksi, kun omaisuus siirtyi sopimusehtojen perusteella vuokralleottajalle. Oikeustila ei siis ole järin muuttunut ajan myötä.

Vuokrakohteet ovat yleisesti ottaen vuokralleottajan käyttöomaisuutta, koska EVL 12 §:n mukaan pysyvään käyttöön tarkoitettu omaisuus kuuluu käyttöomaisuuteen¹¹². Myös KVL 1984/590 korostaa leasingkohteiden kuulumista vuokralleottajan käyttöomaisuuteen. Tapauksessa vuokralleottajilla ei ollut leasingautoihin lunastusoikeutta, vaan kohteet myytiin vuokrasopimusten jälkeen kolmansille. Leasingautot olivat siten vuokralleottajan käyttöomaisuutta, kunnes ne myytiin, jolloin autot siirtyivät vaihto-omaisuudeksi. KHO 8.11.1984 t 4966¹¹³ oli sillä kannalla, että 60 kuukaudeksi vuokrattu tietokonelaitteisto oli myytäessä myyjän vaihto-omaisuutta, kun vuokralleottajalla osti laitteiston vuoden sisällä vuokrasopimuksen alkamisesta. Tällöin esineen kuuluminen vuokralleottajan käyttöomaisuuteen ei ollut EVL 12 §:n muodon mukaisesti pysyvää eikä myyntiä voitu pitää käyttöomaisuuden luovutuksena. Tapauksen ominaispiirteenä oli kuitenkin se, että vuokrattua tietokonelaitteistoa oli alun perin tarjottu sopimuksella, jossa oli sekä vuokraus- että ostoehto. Myytäessä käyttöomaisuuteen kuuluvan irtaimen erän myyntivoitto tai tappio tuloutuu verotuksessa epäsuorasti poistojen kautta. Vaihto-omaisuuteen irtain käyttöomaisuus taas siirretään ensin poistamattomasta hankintamenosta ja kun tämä osa vaihto-omaisuudesta on myyty pois, hankintameno vähenee suoraan.

¹¹² EVL 12 §:n suhdetta vuokralle annettuun omaisuuteen käsiteltiin KVL 1969/239:ssä eli maahantuodut ja kotimaassa vuokralle annetut kopiokoneet olivat maahantuojan käyttöomaisuutta (näin myös Tepora 2013, 159).

¹¹³ Yhtä kuin KVL 1984/124

Erityisen havainnollistava esimerkki sopimuksen merkityksestä on tapaus KHO 10.8.1990 t 2531¹¹⁴, joka käsitteli kahta saman verovelvollisen tekemää kauppaa. Yhtiö oli myynyt kahdella paikkakunnalla omistamiensa kiinteistöjen rakennuksia ja tehnyt maapohjista siirtokelpoiset vuokrasopimukset. Kiinteistökokonaisuudet oli samalla vuokrattu takaisin yhtiölle ostajalta. Myös rakennusten hoito- ja vakuutuskulut jäivät yhtiön maksettaviksi. Molemmissa kaupoissa vuokraerien kokonaismäärä ylitti myyntihinnan. Ensimmäisessä kaupassa A oli tehty esisopimus, jonka perusteella yhtiöllä oli velvoite ostaa rakennukset takaisin viimeistään 10 vuoden kuluttua kuluessa summalla, joka vastasi 5 % alkuperäisestä kauppasummasta. Toisessa kaupassa B taas vastaavaa esisopimusta ei ollut lainkaan, vaikkakin yhtiö oli tällöin vähemmistöosakkaana ostavassa yhtiössä¹¹⁵. Oikeudenkäynnin lopputuloksena vain kauppaan A katsottiin liittyvän oikeudellinen muoto, joka ei vastannut sopimuksen todellista luonnetta. Todellisena luonteena pidettiin sitä, että kauppaa ja vuokraa ei tapahtunut lainkaan, vaan kyseessä oli velanotto. Sitä määrää vuokrasta, joka vastasi alkuperäistä kauppahintaa, pidettiin velkapääoman maksuna ja siten vähennyskeltottomana.

Rakennettavan kiinteistön vuokrasopimuksen käsittely KHO 16.4.1997 t 917:ssä ja sale-leaseback-tapaus KVL 2013/25 erottuvat siten, että näissä tapauksissa edes ostovelvollisuuden ei tulkittu muuttavan vuokrausta kaupaksi. Näiden sopimusten erityispiirteinä oli kuitenkin se, kyseisen sopimuksen mukaan vuokralleottajalla oli KVL 2013/25:ssa takaisinosto-optio luovutettuihin kiinteistöosakeyhtiön osakkeisiin kolmen vuoden kuluttua vuokrasopimuksen alkamisesta ja ostovelvoite kymmenen vuoden kuluttua. Toisaalta KHO 16.4.1997 t 917:ssä kaupungilla oli osto-optio viiden vuoden vähimmäisvuokra-ajan kuluttua ja lunastusvelvoite kymmenen vuoden kuluttua. Näihinkin sopimukseen liittyi siis osto-option disponointielementti¹¹⁶.

KVL 2013/25:n hakijan perusteluissa korostettiin myös sitä, että rahoittaja, tässä tapauksessa vakuutusyhtiö, ei voinut tarjota rahoitusta muulla velkarahoituksella eli hakija siis otti huomioon asian liiketaloudelliset perustelut, mutta näille ei annettu merkitystä. Hakijan tarkoituksen ilmaisuilla ei muutoinkaan ole ollut painoa. Esimerkiksi sille, että osto-option toteuttaminen

¹¹⁴ Yhtä kuin Uudenmaan LO 20.4.1989 251/VI

¹¹⁵ Tosiasiallinen mahdollisuus sopia takaisinostosta herrasmiehsopimuksena lieenee tällöin olemassa

¹¹⁶ Torkkel (2017, 275) on pitänyt KVL 2013/25:n tulkintaa kuitenkin merkittävänä

ilmaistiin todennäköiseksi, ei keskusverolautakunnassa annettu merkitystä tapauksessa KVL 2016/12¹¹⁷.

Oikeuskirjallisuudessa lunastusehdon suuruudelle suhteessa esineen käypään arvoon on annettu tulkintamerkitystä, mikä tosiasioiden kannalta lienee järkevintä¹¹⁸. Jos osto-optio on arvoltaan nimellinen, lienee selvää, että vuokralleottaja tulee toteuttamaan option eli optio on vain muodollinen ja sillä voi olla myös veronkiertotarkoitus¹¹⁹. Keskusverolautakunnassa käyvälle arvolle ei ole kuitenkaan annettu painoa. Julkaisematon ratkaisu KVL 1998/165 on tästä räikein esimerkki, koska lunastushinta oli ainoastaan nimellinen. KHO:n näkemys tapauksessa KHO 1990 t 692¹²⁰ oli samansuuntainen poiketen siten, että lunastushinta oli 45 % alkuperäisestä hankintahinnasta, kun taas käyväksi arvoksi lunastushetkellä arvioitiin 57 % hankintahinnasta. KVL 1998/165 on julkaisemattomana keskusverolautakunnan ratkaisuna oikeuslähdepainoarvoltaan olematon, mutta antaa lisäpontta esittää tutkimukselliselta kannalta, että matalakin lunastushinta on verotuskäytännössä hyväksyttävissä.

Tepora¹²¹ huomauttaa myös vastikkeettomasta osto-optiosta. Tällaisesta tapauksesta ei vaikuta olevan keskusverolautakunnankaan käytäntöä. Vastikkeeton osto-optio merkitsisi nähdäkseni oikeutta saada hyödyllinen esine omistukseen vastaavasti kuin sopimuksessa, jossa omistus siirtyy suoraan sopimusehtojen perusteella. Toisaalta vastikkeettomaan osto-optioon kuuluu disponointi eli se merkitsisi myös oikeutta luopua esineestä, josta on enemmän haittaa kuin hyötyä. Vuokralleottajan hyödyksi koituisi tällöin arvottoman esineen hävittämisen- tai myyntikuluista koituva säästö, kun kulut eivät disponoinnin myötä tule maksettavaksi. Vuokralleantajalle koituisi siten edes jonkinasteinen riski, kuten muodollisen lunastushinnan tapauksissakin.

Kaiken kaikkiaan tilanne näyttää selvältä siten, että mahdollisuus siihen, että vuokrattu omaisuus tulee vuokralleottajan omaisuudeksi, on merkityksetön¹²². Omaisuuden siirtymisen vuokralleottajalle tulee olla sopimuksen perusteella varmaa, mikä ilmenee useimmiten

¹¹⁷ Yhtä kuin KHO 25.10.2016 t 4472

¹¹⁸ Tikka ym. 2018, Käyttöomaisuus: Koneet, kalusto ym. – Käyttöomaisuuden ala – Leasing

¹¹⁹ Veronkiertotarkoitus voisi olla olemassa verovelvollisen kannalta subjektiivisesti, jos asianomainen toimija käsittäisi leasingia koskevassa vero-oikeussystematiikassa piilevän osto-option ja -velvoitteen välisen eron.

¹²⁰ Yhtä kuin KVL 1989/568. KHO:n ratkaisu on julkaisematon.

¹²¹ 2013, 158

¹²² Näin myös Tepora 2013, 159

lunastusvelvoitteen muodossa. Keskusverolautakunnan ratkaisun KVL 2016/47¹²³ perustelut tiivistävät oikeuskäytännön tulkintoja pitkältä ajalta ytimekkäästi:

”Hakemuksessa tarkoitetun vuokrasopimuksen uusissa ehdoissa ei aseteta vuokralleottajalle velvollisuutta vuokrakohteen ostamiseen eikä vuokrasopimuksen ehtojen perusteella vuokralleottajasta tule vuokrauskohteen omistajaa. Näin ollen vuokrauskohtetta ei katsota tämän sopimuksen perusteella luovutetuksi tuloveroverotuksessa. Kysymys ei myöskään ole arvonlisäverolaissa tarkoitetusta tavarann mynnistä vaan palvelun mynnistä. Asiaa ei ole arvioitava toisin sen perusteella, että työkoneneen jäännösarvo on sama tai jonkin verran alempi kuin työkoneneen käypä arvo sopimuksen päättyessä.”

4.2. Muun kuin ostovelvoitteen tai osto-option merkitys

IFRS-standardien mukaan pelkkä ostovelvoite tai -optio ei ole ainoa tekijä, jonka perusteella nimellisesti vuokrattua hyödykettä kohdellaan myytynä¹²⁴. Suomalaisessa vero-oikeudessa on käsitelty näitä piirteitä joiltakin osin, mutta aivan kaiken tyyppisiin tapauksiin ei ole olemassa KHO:n tai KVL:n julkaistuja ratkaisuja.

Taloudellinen käyttöikä tai vuokramaksujen määrä

Sillä, että vuokra-aika kattaa suuren osan esineen taloudellisesta käyttöiästä, ei ole ollut verotuksellisesta merkitystä eikä asia ole edes ollut juuri esillä. IAS 17:n käsitteiden mukainen vuokramaksujen korkea osuus esineen käyvästä arvosta ei myöskään vaikuta merkittävältä. KHO 10.8.1990 t 2531:n sale-leaseback-sopimuksen vuokraerät ylittivät alkuperäisen myyntihinnan, mutta sale-leaseback-järjestelyn hinta perustuu lähinnä myyjä-vuokralleottajan luoton tarpeeseen eikä välttämättä suoraan omaisuuden arvoon. Suoraa vastausta oikeuskäytännön valossa näihin tapauksiin ei siis ole.

¹²³ Tapaus on siksikin sopiva, että hakijan kysymys koski suorasanaisesti sitä, onko leasingvuokrausta pidettävä osamaksukauppana

¹²⁴ IFRS-periaatteisiin vertaamista harjoittaa myös Torkkel (2006, 486-502)

Vuokrakohteen erityisluonteisuus

IAS 17:n mukaan vuokrasopimuksen kohdehyödykettä voidaan käsitellä ostettuna myös silloin, jos kohde soveltuu vain vuokralleottajan tarkoituksiin. Nimenomaan leasingsopimukseen liittyvää oikeuskäytäntöä asiasta ei näytä olevan. Analogian kautta tulkintaa voidaan hakea tapauksesta KVL 2015/7, jossa oli kyse räätälöidyn ohjelmiston käyttöoikeuden luovutuksesta.

Ratkaisun mukaan

” A Oy myi ohjelmistopalvelua, jossa asiakas käytti A Oy:n kehittämää ohjelmistoa webselaimella. Ohjelmistopalveluun liittyi A Oy:n tarjoama käyttäjätuki sekä ohjelmistojen ja niiden palvelinympäristöjen ylläpito. Sopimusehtojen mukaan hakemuksessa tarkoitettu online-palvelusopimus oli voimassa 12 kuukautta tilauspäivästä. Sopimus uudistui automaattisesti, ellei toinen osapuoli irtisanonut sitä kahta kuukautta ennen sopimuskauden päättymistä. Sopimuskauden maksu suoritettiin heti sopimuskauden alussa, mutta maksun määrä saattoi muuttua kesken sopimuskauden erikseen sovituin edellytyksin.

Kaikki A Oy:n asiakkaalleen tarjoamaan aineistoon ja muuhun materiaaliin liittyvät tekijänoikeudet ja immateriaalioikeudet säilyvät sopimuksen mukaan A Oy:n yksinomaisena omaisuutena. Palvelun tilaaja sai hakijan tarjoamiin onlinepalveluihin käyttöoikeuden sopimuksen voimassaoloaikana siinä määritetyillä ehdoilla ja rajoituksilla.

Koska kysymyksessä oli ohjelmiston määräaikainen käyttöoikeuden luovutus, katsottiin A Oy:n kultakin sopimuskaudelta saamat ohjelmiston käyttöoikeustulot suoriteperusteisesti sen verovuoden tuotoksi, jona sopimuksenmukaista palvelua luovutettiin.”

Kyseisessä tapauksessa A Oy siis kehitti ohjelmiston asiakkaansa käyttöön räätälöitynä. Omistusoikeus ei kuitenkaan missään vaiheessa siirtynyt ohjelmiston käyttäjälle. Lisäksi ohjelmiston kehittäjä tarjosi ostajalle käyttäjätukipalveluita eli sopimuksella oli muille kuin rahoitusleasingvuokrasopimuksille tyypillinen palvelun luonne. Tapauksen yksityiskohdat siten liittyvät rahoitusleasingsopimukseen vain siltä osin, että kyseessä on ohjelmiston räätälöinti. Tapauksen kannalta ei myöskään ole selvää, soveltaisiko ohjelmisto käytettäväksi muuhun hakijayhtiön käyttöön, mikäli sopimus purettaisiin. Tapauksesta ei siis voida aivan täysin päätellä onko verotuksen kannalta erityistä merkitystä sillä, että rahoitusleasingin kohde soveltuu

vain vuokralleottajan käyttöön. Tapauksessa räätälöinnille ei kuitenkaan annettu merkitystä, joten otaksuttavissa on, että myöskään vastaavassa irtaimen esineen rahoitusleasingsopimuksessa räätälöinnille ei annettaisi merkitystä.

Sopimuksen purkuehdot

Sopimuksen purkuehdoilla on ollut vähäistä merkitystä KVL:n ja KHO:n ratkaisuisissa. Ratkaisun KHO 28.2.1990 t 692 perusteluissa sopimukseen kuuluneina purkuehtoina esitettiin, että vuokralleottajalla oli oikeus purkaa sopimus lisämaksua vastaan. Toisaalta vuokralleantajalla oli oikeus purkaa sopimus milloin tahansa, jolloin vuokralleottajalla oli velvollisuus maksuaikataulun mukaan sovittu jäännösarvo ja lunastushinta. Tapauksessa oli mukana kuitenkin myös edullinen osto-optio ja KVL:n¹²⁵ ratkaisussa esitettyjä muita erityispiirteitä, joten purkuehdon erityistä painoa yksinään on tältä pohjalta vaikea arvioida.

Jäännösarvoriski

Jäännösarvoriskin koituminen vuokralleottajalle ei ole ollut oikeudellisessa arvioinnissa merkityksellinen tapauksien KHO 1991 t 1078¹²⁶ ja KVL 1992/353 tai uudemman KVL 2016/47 käsittelyssä. Vuokraa ei siis ole pidettävä kauppana, vaikka vuokrasuhteen jälkeen jäännösarvon ja edelleenmyyntihinnan erotus jää vuokralleottajan hyödyksi tai tappioksi. Hyöty tai tappio kuitenkin perustuu vuokrasopimuksessa sovitusta jäännösarvosta poikkeavaan myyntihintaan¹²⁷, joten vuokralleottajan riski ei ole tällöin aivan sama kuin omistajan saama etu.

IAS 17 -rahoitusleasingin tunnusmerkkinä pidettävä perusvuokrakautta seuraava jatkovuokrakausi ei myöskään vaikuta verotukseen eikä mahdollisella alennetun vuokran jatkovuokrakaudella ei liene myöskään merkitystä suomalaisessa verotustulkinnassa, joskaan oikeuskäytäntöä asiasta ei näytä olevan¹²⁸.

IAS 17:n mukainen esimerkkilistaus ehdoista, joilla sopimus tulkitaan rahoitusleasingiksi ei ole täysin tyhjentävä, jos tarkastellaan rahoitusleasingsopimuksia siltä kannalta, että sopimuksissa

¹²⁵ KHO 1990 t 692 yhtä kuin KVL 1989/568

¹²⁶ Tapauksen tiedot ovat julkisia KVL-ratkaisussa KVL 1990/327

¹²⁷ Näin esimerkiksi KHO 1991 T 1078 (yhtä kuin KVL 1990/327) perusteluissa

¹²⁸ Torkkel 2006, 2017

vuokralleottajalla on tyypillisesti täysi vastuu kohteen vakuuttamisesta ja huollosta vuokrasuhteen aikana. Myöskään tällaiset ehdot eivät verotuksessa ole olleet merkittäviä kaupan ja vuokrauksen rajanvedossa¹²⁹.

Mitkään IAS 17:n jäsentelyn mukaiset sopimusehdot eivät siis vaikuta vuokrasopimusten sopimusten verotukseen. Lisäksi ei ole havaittavissa minkäänlaista painotusta sen suhteen, että useat kaupanluonteisuutta tosiasiallisesti puoltavat ehdot kertautuisivat millään lailla. Merkityksellisen eron verotuksessa muodostaa oikeuskäytännön perusteella edelleen vain se, että vuokrakohde siirtyy vuokralleottajan omaisuudeksi sopimusehtojen perusteella varmasti (yleisimmin lunastusvelvoitteen kautta).

4.3. Kehitysalueiden verohuojennukset ja teollisten investointien veronhuojennukset

Vuokrasopimuksen suhdetta käyttöomaisuuteen on käsitelty tavanomaisista EVL:n poistomenetelmistä poikkeavien erityislakien mukaisten verotuspoistojen yhteydessä. Erityiset verohuojennuspoistomenetelmät ovat olleet mahdollisia eri vuosina voimassa olleiden määräaikaisten lakien mukaan kehitysalueille tehtävien investointien, teollisten rakennusten tai tuotannollisten investointien osalta. Kehitysalueille tehtäviä poistoja koskeva viimeisin määräaikainen laki oli voimassa vuonna 2013¹³⁰. Laki tuotannollisten investointien korotetuista poistoista oli voimassa viimeksi verovuosina 2013–2016¹³¹. Lakien mukaan verovelvollisella on ollut näiden investointien osalta tehdä poistot verotuksessa samansuuruisina kuin kirjanpidossa, mikä on mahdollistanut poistojen tekemisen EVL:n rajoja suurempina. Koska tästä muodostuu veroetua verovelvolliselle, oikeuskäytännössä on tehty tulkintoja siitä, milloin erityislakien alaiset korotetut poistot saadaan tehdä.

Kehitysalueiden verohuojennuksia koskien keskusverolautakunnassa relevantteja tapauksia ovat ainakin seuraavat:

¹²⁹ Näin esimerkiksi KHO 1990 t 692, KHO 1989-B-504 ja KHO 16.4.1997 t 917.

¹³⁰ Laki kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta 1523/2011

¹³¹ Laki tuotannollisten investointien korotetuista poistoista verovuosina 2013 ja 2014 annetun lain muuttamisesta 1398/2014

KVL 1975/172 - Verohuojennus saatiin kiinteistöstä, kun sopimuksen perusteella tehdaskiinteistö oli vuokrattu hakijalle niin että hakija **saa lunastaa** kiinteistön omakseen 10 vuodessa.

KVL 1975/239 - A Oy oli perustanut uuden tuotantolaitoksen vuokratulle kiinteistölle. **Jos A päätti ostaa** kiinteistön, saatiin tehdä kehittämisalueiden verohuojennuspoisto.

KVL 1976/383 (KHO 1977-B-II-534) - Yhtiö oli perustanut vuonna 1975 kehitysalueelle uuden tuotantolaitoksen kunnalta vuokrattuun teollisuushalliin. **Kun halli ostettiin 1976, tonttimaan osto ei liittynyt välittömästi tuotantolaitoksen perustamiseen eikä kehitysalueiden verohuojennusta myönnetty.**

KVL 1980/69 - Osuusmeijeri ei saanut verohuojennuksia, kun pakkauskone oli vuokrattu eikä ostettu.

KVL 1982/48 - Avoimen yhtiön rakennukset olivat tuhoutuneet tulipalossa ja kiinteistö rakennuksineen myyty kunnalle. Kunta oli kunnostanut tilat ja vuokrannut ne yhtiölle sillä ehdolla, että avoimen yhtiön osakkaiden perustama osakeyhtiö **lunastaa ne omakseen vuokra-aikana. Osakeyhtiön katsottiin perustaneen uuden tuotantolaitoksen kehitysalueiden veronhuojennusten soveltamista varten.**

KVL 1981/924 - Kunta oli rakennuttanut tontille yhtiö L:n kanssa tehdyn sopimuksen perusteella teollisuusrakennuksen. Muodostunut kiinteistö vuokrattiin L:lle 10 vuodeksi. Sopimusehtojen mukaan kiinteistö **lunastettiin vuokra-aikana L:n omaksi. Lunastushintana olivat rakennuskustannukset vähennettynä valtion avustuksella ja lisättynä kiinteistön liittymis- ynnä muilla maksuilla sekä tontin hinnalla. Kehitysalueiden veronhuojennuspoisto voitiin tällöin myöntää.**

KVL 1980/531 - Kehitysalueiden veronhuojennusten saamisen esteenä ei ollut hankittavan teollisuushallin vuokraaminen toiselle yhtiölle 4-5 kuukauden pituiseksi ajaksi.

Tuotannollisten investointien korotettujen poistojen osalta vuokrattua omaisuutta on puolestaan käsitelty seuraavasti:

KVL 1979/22 - A oli kunnalta vuokrannut teollisuushallin, jonka kunta rakentanut.

Sopimusehtojen mukaan yhtiö lunastaa rakennuksen omakseen vuokra-aikana suoritettavin lunastuserin. Uusien teollisuusrakennusten poistoista annetun lain 536/76 1§ mukaan A:n verotuksessa **voitiin vähentää kirjanpidon mukaan tehty poisto**

KVL 1979/351 - Teollisuushallin tai sen osan antamisen vuokralle ei katsottu vaikuttavan uusista teollisuusrakennuksista annetun lain 1976/535 perusteella yhtiölle myönnettyihin tai myönnettäviin veronhuojennuksiin.

KVL 1982/717 - Teollisuusinvestoinnin veronhuojennusta ei sallittu verotuksessa, kun kaupungilta vuokratun navettarakennukseen tehtiin peruskorjaus. Peruskorjausta ei pidetty rakennuksen hankkimisena.

KVL 1983/441 - Yhtiön ostaman laitoksen tuotantokyvyn ja tuotannon jalostusasteen ei voitu katsoa kasvaneen sen johdosta, että yhtiö oli ostanut aikaisemmin vuokrasuhteen nojalla hallitsemiaan ja elinkeinotoiminnassa käyttämiään teollisuustiloja. Yhtiöllä ei tällöin ollut oikeutta puheena olevassa laissa tarkoitettuihin veronhuojennuksiin teollisuusrakennuksen sen osan perusteella, joka kohdistui vuokrasuhteen nojalla yhtiön hallinnassa olleeseen rakennuksen osaan.

Korotetuista poistoista annettujen lakien tulkinnassa on noudatettu samanlaisia periaatteita kuin rahoitusleasing- ja sale-leaseback-sopimusten osalta. Verovelvollisen käyttöomaisuudeksi ei ole siis voitu lukea omaisuutta, jos se on vuokrattu ilman lunastusvelvoitetta. Toisin menetellään, jos vuokralleottaja varmuudella saa kohteen omistukseensa sopimuksen perusteella. Korotetut poistot on myös voitu sallia, vaikka omaisuus on vuokrattu toiselle. Toisaalta jos aiemmin vuokrattu omaisuus on ostettu, tästä ei muodostu oikeutta erityispoistoon uuden investoinnin perusteella, koska ostamisen myötä ei synny uutta tuotantokapasiteettia. Jälkimmäinen seikka on kuitenkin nähdäkseni korotettuja poistoja koskeviin lakeihin liittyvä erityispiirre. Etenkin KVL 1981/924 lähentyy sopimusehdoiltaan rahoitusleasingia, kun lunastushintana olivat vuokralleantajan kustannukset. Rahoitusleasingsopimuksessa tällaiset kustannukset tosin nimettäisiin tavallisemmin vuokraksi. Po. tapauksen lunastushinta on myös voinut olla kertakorvaus eikä vuokra-ajalle jaksotettu.

Kehitysalueiden ja teollisten investointien poistoja koskevassa käytännössä on ollut kyse pääosin kyse kiinteistöjen vuokrauksista ja luovutuksista. Vain KVL 1980/69:ssa oli kyse varsinaisesti irtaimen esineen eli koneen vuokrauksesta. Erityislakien alaisia poistoja koskeva käytäntö muodostaa laajempaa yleiskuvaa siitä, että vuokrauksen ja kaupan suhdetta myös irtaimen omaisuuden osalta on verotuksessa tulkittu pitkällä aikavälillä hyvin vakiintuneesti. Rahoitusleasing ei siis ole yksittäinen erityistapaus, vaan vuokrauksen ja kaupan suhde on muotoutunut verotuksessa johdonmukaisella tavalla myös laajemmin ajateltuna.

4.4. Kiinteistövuokrausta ja sale-leaseback-tapauksia koskevan oikeuskäytännön merkitys irtaimen omaisuuden rahoitusleasingvuokraukseen

Koska tutkimusaiheena on irtaimen omaisuuden rahoitusleasing, on merkittävää, että suuri osa käsitellyistä tapauksista ei liity suoraan käsiteltävään transaktioon. Useimmiten kyse on sale-leaseback-sopimuksista vieläpä siten, että vuokrauksen ja kaupan kohteena on kiinteistö tai rakennus kiinteistön osana. Tutkimuskohteen kannalta tulkinnat perustuvat näiltä osin analogiaan.

Myrsky¹³² esittää kriteereitä sille, miten erilaisten tapausten merkitystä suhteessa oikeustilan muodostumiseen tulee arvioida KHO:n prejudikaattien kannalta:

- onko käsiteltävä tilanne samanlainen kuin muu ratkaisu?
- mitä samanlaisuus tarkoittaa?
- mitä samanlaisuudesta seuraa?
- tullaanko käsiteltävässä tapauksessa seuraamaan jotakin aikaisemmin ratkaistusta tapauksesta ilmenevää ratkaisuperustetta?

Samankaltaisuus ei koskaan ole täydellistä eikä täyttä identtisyyttä ole olemassa koskaan¹³³, mutta samankaltaisuuden osalta rahoitusleasingilla ja sale-leaseback-sopimuksilla on eroa. Siviilioikeudelliselta kannalta (kiinteistöjen) sale-leaseback-sopimuskokonaisuudet ovat poikkeavia yhdensuuntaiseen rahoitusleasingiin nähden niiden *vakuusluovutuksen* luonteen vuoksi. Sale-leaseback-sopimuksia voidaan pitää vakuusluovutuksina, joiden oikeudellinen

¹³² 2007, 858

¹³³ Myrsky 2007, 859

sitovuus kolmansiin osapuoliin on heikko, kun luovutuksen tosiasiallinen tarkoitus ei ole lopullinen luovutus¹³⁴. Lisäksi kiinteistöjen osalta sale-leaseback itsenään on lain tasolla kielletty¹³⁵. Kiinteistöjen sale-leaseback-järjestelyt toteutetaankin sitovuuden luomiseksi yhtiöittämällä eli kiinteistö erotetaan kiinteistöyhtiöksi, joka myydään ja vuokrasopimus takaisinpäin tehdään kiinteistöyhtiön kanssa¹³⁶. Verotuksessa sale-leaseback-sopimusten sitovuusnäkökohdat eivät kuitenkaan ole olleet esillä.

Yksityisoikeudellisen eron merkitystä suhteessa verotukseen on vaikea hahmottaa. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että irtaimen omaisuuden rahoitusleasingsopimuksissa oltaisiin päädytty poikkeaviin tulkintoihin. Vaikuttaa siltä, että irtaimen ja kiinteän omaisuuden tai sopimustyyppieroavaisuuksien merkitys on vähäinen ja oikeudellisesti *relevantti* seikka on aina se, milloin vuokratusta omaisuudesta tulee vuokralleottajan omaisuutta.

Samanlaisuus Myrskyn jaottelussa leasingin tapauksessa tarkoittaa omaisuuden siirtymisehtojen varmuutta tai epävarmuutta (lunastusvelvollisuus tai -optio tai ei lunastusmahdollisuutta lainkaan). Myös siirtymisehdon ajoituksen olisi oltava varma, jos tilannetta arvioidaan KVL 2013/25 ja KHO 16.4.1997 t 917 perusteella, joissa lunastusvelvollisuus oli alisteinen aiemmin mahdollisesti toteutettavalle lunastusoptiolle. Samanlaisuudesta seuraa, että siirtymisehdon ollessa varma jaksotus ratkaistaan myytyä ja ostettua koskevan omaisuuden sääntöjen perusteella. Tulevaisuudessa käsiteltävien tapausten kannalta on myös odotettavissa, että samaa samanlaisuuskriteeriä käytetään myös jatkossa.

Siltä osin kuin samantyyppistä käytäntöä on ollut a) sekä irtainta omaisuutta että kiinteää omaisuutta koskien tai b) sekä yhdensuuntaista vuokrausta että sale-leaseback-sopimuksia koskien, mitään eroavuuksia ei voida havaita. Kun tähän lisätään kehitysalueiden ja tuotannollisten investointien verohuojennuksia koskevien tapausten perusteella hahmottuva käytäntö, voidaan rahoitusleasingin jaottelua vuokran ja kaupan verotuksen suhteen systematisoida siten, että rahoitusleasingin käsittely on osa *yleistä* vuokrattua ja ostettua

¹³⁴ Tammi-Salminen 2015, 510-512

¹³⁵ Maakaaren 2:11.1 § 2 kohdan mukaisesti ehto, jonka mukaan myyjällä tai jollakin muulla on oikeus halutessaan lunastaa kiinteistö, on pätemätön.

¹³⁶ Tepora 2013, 259.

omaisuutta koskevien jaksotussäännösten rajanvedon järjestymistä, joka koskee sekä kiinteää että irtainta omaisuutta.

4.5. Kirjanpidon merkitys

4.5.1 Kirjanpitolain 5:5 b § merkityksettömyys

Vuoden 2015 kirjanpitolain 5:5 b § uudistuksen myötä rahoitusleasing- ja sale-leaseback sopimukset tulivat uuteen tarkasteluun myös verotuksessa. Hallituksen esityksen¹³⁷ perustelujen mukaan kirjanpitolailla ei ollut muutoksen yhteydessä tarkoitus puuttua verotukseen.

Keskusverolautakuntaan tuli kuitenkin käsiteltäväksi uusia tapauksia, joissa vuokrasopimuksen suhdetta kirjanpitoon arvioitiin uudestaan.

Tapauksessa KHO 25.10.2016 t 4472¹³⁸ kansainvälisten rahoittajien kanssa tehdyn sale-leaseback-sopimuksen kohdehyödyke kirjattiin vuokraavan yhtiön erillistilinpäätöksessä KPL 5:5 b §:n sallimana IFRS-tyyppisesti eli kirjanpidossa kirjattiin sopimuskohteeseen liittyen tuloslaskelmaan poistoja ja korkoja. Tapauksessa hakijayhtiö vastasi ” operointi-, huolto, vakuutus- sekä muista kuluista” sekä osto-option toteuttamista pidettiin todennäköisenä. Kyseessä oli myös hakijan perustelujen mukaan rahoitusjärjestely. Sale-leaseback-järjestelyssä hakijan etuna olisi IFRS-kirjanpidon hyväksyminen, sillä luovutusvoittoa ei tällöin verotettaisi.

Keskusverolautakunnan perustelujen mukaan vuokraus oli kuitenkin vuokrausta:

” Elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa ei ole vastaavia rahoitusleasing-sopimuksia koskevia säännöksiä kuin kirjanpitolaissa. Tämän vuoksi edellä mainittuja kirjanpitolain periaatteita ei voida soveltaa verotuksessa. Hakemuksessa tarkoitettussa rahoitusjärjestelyssä hakija siirtää ----- omistusoikeuden rahoittajalle, jolloin hakijan verotuksessa ----- katsotaan luovutetuksi.”

Samaan kirjanpitolain uudistukseen liittyen lautakunnassa on käsitelty myös muita IFRS-käsittelyn mahdollistavia kirjanpitolain optioita¹³⁹. KVL 2016/53 on esimerkki IAS 40 –

¹³⁷ HE 89/2015

¹³⁸ Yhtä kuin KVL 2016/12

¹³⁹ IAS/IFRS-kirjanpitomenettely sallitaan siis muiden kuin täyttä IFRS-standardistoa soveltavien kirjanpitoyksiköiden tilinpäätöksessä KPL 5 luvun mukaan rahoitusleasingille, sijoituskiinteistöille, pääomalainoille ja rahoitusvälineille.

standardiin perustuvaan käyvän arvon malliin arvostettavan sijoituskiinteistön arvonmuutosten käsittelystä. Myöskään tässä tapauksessa mitään erityissidonnaisuutta elinkeinoverolain ja kirjanpitolain suhteen ei muodostunut. Kiinteistöyhtiö pystyi siten vähentämään yhtiövastikkeet verotuksessa, vaikka kulukirjauksena kirjanpidossa tuloslaskelmavaikutus eliminoitiinkin kirjanpidossa.

Sekä hallituksen esityksestä ilmenevän lainsäätäjän tarkoituksen että keskusverolautakunnan päätösten perusteella uusitut IFRS-lähtöiset pykälät eivät siis sovellu verotuksen perusteeksi. Rahoitusleasingsopimuksille tällaisesta verokäsittelystä voi aiheutua ongelmia etenkin vuokralleantajille. Ongelmia voi esiintyä, jos verovelvollisella on tarve vähentää poistot, mutta KPL 5:5 b § valinnaisesti sovellettaessa kirjanpidossa ei poistoja voida esittää tuloslaskelmassa¹⁴⁰. Tällöin esiintyy tilanne, jossa vuokralleottajan kirjanpidossa ja verotuksessa vähennetään vuokramaksut, ja samalla vuokralleottajan verotuksessa tuloutetaan vuokramaksut, mutta käyttöomaisuuden poistoja ei voida vähentää vuokralleottajan verotuksessa, koska kirjanpidossa ei ole poistoja. Verotuksen käyttöomaisuutta voidaan kuitenkin vähentää myös hyllypoistoina kirjanpidon ulkopuolella, jos käyttöomaisuuden hankintameno on aiemmin vähennetty kirjanpidossa suurempana kuin verotuksessa¹⁴¹. Kirjanpidossa myydyn hyödykkeen hankintamenon paikka tuloslaskelmalla on tilikauden ostoissa¹⁴².

Vuokralleottajan kannalta yhtä vahvaa kirjanpitosidonnaisuutta ei ole, vaan vuokramaksujen menokirjauksia voidaan nähdä kuuluvan EVL 54 §:n kirjanpitosidonnaisuuden ulkopuolelle jäävänä eränä, jos ja kun pykälän kirjanpitosidonnaisuuden nähdään liittyvän vain säännöksessä mainittuihin eriin¹⁴³. Oikeuskäytännönäyttöä asiasta ei vuokraukseen liittyen ole, mutta KVL 2016/53:ssa IFRS-tuloslaskelman ulkopuoliset yhtiövastikkeet pystyttiin vähentämään.

¹⁴⁰ Poistojen esittämistä nimenomaan tuloslaskelmassa eikä liitetiedoissa käsiteltiin tapauksessa KHO 1995-B-504. Käsittely tukee EVL 54 §:n kirjanpitosidonnaisuuden ajatusta siitä, että voittona jaettavaa tulosta on näytettävä kirjanpidossa, jos sitä näytetään verotuksessa (Andersson & Penttilä 2014, 812).

¹⁴¹ Kukkonen & Walden 2015, II Osa normaalin liiketoiminnan aika>2 Investoinnit ja jaksottaminen>2.3 Käyttöomaisuuden hankintamenon jaksottaminen>2.3.2 Poistoero ja hyllypoisto

¹⁴² Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1336 1 §.

¹⁴³ Kirjaamattoman lomapalkkavelan ja korjausmenojen osalta menon vähennyskelpoisuutta on arvioitu tapauksissa KHO:1983-B-II-530 ja KVL 2013/47 EVL 22 § ja 23 §:n perusteella eli vähennys sallittiin sinä vuonna, jona menon suorittamisvelvollisuus on syntynyt ilman kirjanpitokirjausta (Tikka ym. 2018, 4. Verotuksen suhde kirjanpitoon>Verotuksen kirjanpitosidonnaisuus> Pääsääntö>Muut erät).

Veroilmoituslomakkeille leasingmaksut on tullut ilmoittaa erikseen ainakin vuodesta 2006¹⁴⁴, mutta tällä tuskin on yhteyttä myöhemmin säädettyihin kirjanpituksiin.

4.5.2 IFRS-standardiston rakenteesta johtuvien haasteiden käsittely

IFRS-standardit, mukaan lukien IAS 17 tai sen korvaava IFRS 16, eivät ole rakenteeltaan itsenäisiä siten, että yksinomaan yhtä standardia soveltamalla pystyttäisiin ratkaisemaan tietyn transaktion tai omaisuuserän käsittely tilinpäätöksessä. Merkittävänä tekijänä voidaan rahoitusleasingin osalta esittää ainakin IAS 40 ja IAS 16, joiden perusteella ratkaistaan ostettuna käsiteltävän hyödykkeen arvostus taseessa (karkeasti ottaen siis poistomenetelmä). Kirjanpitolaki ei nimenomaisesti mainitse yksittäisiä standardeja, vaan esimerkiksi rahoitusleasingin osalta viitataan IAS-asetuksella hyväksyttyihin standardeihin. Käytännössä vuokrasopimusten IAS 17-standardia ei missään olosuhteissa voida lukea yksin ilman IAS 16:a ja IAS 40:ä, joten myös näiden standardien vaikutus suhteessa suomalaiseen verotukseen ja tilinpäätökseen lienee selvennettävä.

IAS 40 koskee sijoituskiinteistöjä. Sijoituskiinteistöllä tarkoitetaan kiinteistöä, jonka omistuksen tarkoituksena on saada tuottoa vuokrasta tai omaisuuden arvonnoususta. IAS 40-kiinteistöt voidaan omaisuutena arvostaa käypään arvoonsa siten, että arvonnousut merkitään tuloslaskelmaan, mikä kasvattaa voittovaroja. Voittovaroja voidaan puolestaan jakaa yrityksestä osinkoina.¹⁴⁵

IAS 16:n mukaan aineellinen käyttöomaisuus voidaan arvostaa joko hankintamenoon tai vaihtoehtoisesti voidaan käyttää uudelleenarvostusmallia, jolla käyttöomaisuuden arvoa korotetaan käypään arvoonsa siten, että hankintamenoa korotetaan taseessa käyvän arvon ja hankintamenon erotuksella ja sama erotus merkitään omaan pääomaan uudelleenarvostusrahastoon.¹⁴⁶

Verotuksessa kannalta IAS 16 on merkityksellinen osingonjaon ja sen verotuksen suhteen. Koska KPL 5:5 b § voidaan soveltaa valinnaisesti kaikissa yrityksissä, sitä voidaan hyödyntää myös

¹⁴⁴ Leasingmaksun merkitys tältä osin jääköön avoimeksi, mutta asialle tarkoitettaneen ainakin rahoitusleasingia (Verohallituksen päätös ilmoittamisvelvollisuudesta ja muistiinpanoista 5/2006).

¹⁴⁵ Voittovarot ovat OYL (21.7.2006/624) 8:1.1 § mukaan jakokelpoista vapaata omaa pääomaa

¹⁴⁶ IAS 16, 39

silloin, jos osingonjakoa verotetaan listaamattomia yhtiöitä koskevien sääntöjen mukaan. Tällöin siis osinko on saajalleen 75 %:n osalta verovapaata sikäli kuin osinko on enintään 8 % osakkeen matemaattisesta arvosta¹⁴⁷. Matemaattinen arvo taas lasketaan varojen arvostamisesta annetun lain¹⁴⁸ mukaisilla laskentaperiaatteilla. VAL 2:3.4 § mukaan matemaattisen arvon laskentapohjana käytettävän nettovarallisuuden määrittelyssä käyttöomaisuuden hankintameno kuitenkin arvostetaan verotuksessa poistamattomaan hankintamenuon.

Uudelleenarvostusmenetelmän käyttö ei täten tarkoita, että osakkaan verovapaan (tosiasiassa matalasti verotetun) osingon määrää voitaisiin valinnaisin rahoitusleasingin kirjanpitoimenetelmin kasvattaa. Uudelleenarvostusmenetelmän käyttö aiheuttaa myös osakeyhtiölain kannalta kasvua omassa pääomassa uudelleenarvostusrahastoon, joka on sidottua, mutta ei vapaata omaa pääomaa¹⁴⁹, joten osinkoa ei tältä osin edes voida jakaa toisin kuin IAS 40:n sijoituskiinteistöjen tapauksessa.

Kaiken muun lisäksi IAS 16 edellyttää uudelleenarvostuksesta koituvan oman pääoman kasvun toteutumiseksi, että 1) omaisuuden käypä arvo on tosi asiassa hankintamenoa suurempi ja 2) uudelleenarvostusmenetelmää käytetään kaikkeen saman kategorian käyttöomaisuuden arvostamisessa ja 3) uudelleenarvostus tehdään säännöllisesti¹⁵⁰. Kategoriaongelma lienee ohitettavissa, jos samantyyppistä käyttöomaisuutta on vähän, mutta rahoitusleasing-hyödykkeiden osalta vuokrat kohde on tyypillisesti tavanomaisessa käytössä kuluva omaisuus, kuten ajoneuvoja, joiden arvo on laskeva. Lisäksi mikäli arvo kasvaa, arvon laskun mahdollisuus lienee kuluvalle omaisuudelle yhtä todennäköinen. Irtaimien esineiden rahoitusleasing-sopimuksiin teoriassa soveltuvan uudelleenarvostusmallin käyttö on näin ollen käytännön tilanteita ajatellen mahdotonta eikä siitä ole etua verotuksen tai osingonjakovaran kannalta.

4.5.3 IFRS 16:n vaikutus Suomen kirjanpitolakiin ja verotukseen

Kirjanpitolain 5:5 b § on kirjoitettu rahoitusleasingsopimusten kannalta eikä se koske kaikkia vuokrasopimuksia. Pykälä viittaa kuitenkin IAS-asetuksella hyväksyttyihin standardeihin ja

¹⁴⁷ TVL 33 b §

¹⁴⁸ VAL 22.12.2005/1142 9 §

¹⁴⁹ OYL 8:1.1 § mukaan sidottua omaa pääomaa ovat osakepääoma sekä kirjanpitolain mukainen arvonkorotusrahasto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahasto.

¹⁵⁰ Troberg 2013, 35-37

IFRS 16 on hyväksytty asetuksen mukaiseksi standardiksi¹⁵¹. IFRS 16 siis luo sekaannusta suhteessa kirjanpitolain muotoiluun. Tämä soveltamisongelma ratkaistaneen tavalla tai toisella.

Vaikka KPL 5:5 b §:n soveltamisala laajenisi lähes kaikkiin vuokrasopimuksiin IFRS 16:n mukaisesti, verotuksen kannalta on vaikea mieltää asialla olevan merkitystä, koska kirjanpitolain nykyinenkään rahoitusleasingpykälä ei ole tuonut muutosta verokohteluun.

Mikäli IFRS 16 -standardia sovellettaisiin verotukseen, Torkkelin¹⁵² näkemyksen mukaan tällöin mahdollistettaisiin ”avoin veronkierto”. Tällä viitataan vuokralleottajan ja vuokralleantajan tilinpäätöskäsittelyssä ilmenevään symmetrian puutteeseen. IFRS 16:n myötä siis muista kuin rahoitusleasingvuokrasopimuksista tehdään standardia sovellettaessa poistoja sekä vuokralleottajan että vuokralleantajan tilinpäätöksessä. Tällöin siis irtaimen omaisuuden hankintamenoa vähennettäisiin EVL 30 §:n mukaan 25 %:lla kahdella verovelvollisella. Sama epäsymmetria on tosin mahdollista kirjanpidollisesti nykyäänkin, koska KPL 5:5 b §:ä ei ole pakko soveltaa eli vuokralleottaja voi tehdä 5:5 b §-jaksotuksen poistoina, mutta vuokralleottajan tilinpäätöskäytäntö ei sido sopimuskumppania eli vuokralleantajaa yhtään mihinkään.

Käsitteellisesti poiston tekeminen kahdessa kirjanpidossa on perusteltu IFRS:n käsitteellisen viitekehyksen kautta siten, että vuokralle annettu omaisuus täyttää omaisuuden määritelmän viitekehyksen määritelmien kannalta. Saarion¹⁵³ mukaan käyttöomaisuutta voidaan käsitteellisesti ajatella menona, josta saadaan tuloa tulevana tilikausina ja joka siksi jaksotetaan tuleville tilikausille ja tämä ajatus ilmenee myös kirjanpitolain¹⁵⁴ periaatteista. Meno on olemassa sekä myyjä-vuokralleantajan että ostaja-vuokralleottajan kannalta. Vuokralleantaja ostanut hyödykkeen joltakin myyjältä¹⁵⁵ ja vuokralleottajan meno muodostuu vuokramaksuista. Omaisuus ei siis kulu poistoja tekemällä vaan poistot vähentävät hankintamenoa. Kirjanpidon omaisuus on kuvaus omaisuudesta, mutta ei omaisuus itsessään¹⁵⁶

¹⁵¹ Komission asetus (EU) 2017/1986

¹⁵² Torkkel 2017, 280

¹⁵³ 1945, 115-116

¹⁵⁴ KPL 5:1 §

¹⁵⁵ Rahoitusleasingissa tavallisesti ostajan valitsemalta myyjältä

¹⁵⁶ Vehmanen 2014, 444

4.5.4 Yleiset päätelmät kirjanpidon merkityksellömydestä

Rahoitusleasingin IFRS-pohjaista kirjanpitoa ei siis sovelleta Suomen verotuksessa. Yleisesti ottaen sitä, että IFRS-standardeja ei sovelleta verotuksen pohjana, voidaan pitää hyvänä asiana siltä kannalta, että IASB:n laatimien tilinpäätösstandardien ja verojärjestelmän tavoitteet ovat aivan erilaiset. Verotuksen tavoitteet ovat ensisijaisesti poliittisesti määritellyt¹⁵⁷ ja fiskaaliset, eli valtiolle on saatava verotuloja. Toisaalta hyvä verojärjestelmä pyrkii toteuttamaan neutraalisuuden, hallinnollisen tehokkuuden, ennustettavuuden ja maksukykyisyyden tavoitteita¹⁵⁸. IASB:n käsitteellisen viitekehyksen mukaiset tavoitteet ovat kuitenkin toisenlaiset ja tilinpäätöksen tuottamalla tiedolla on myös rajoitteita. Viitekehyksen esittämät tavoitteet ja rajoitteet ovat:

- 1) Tilinpäätöksellä tuotetaan ensisijaisesti tietoa sijoittajille ja velkojille, jotka voivat tarjota resursseja (pääomia) kirjanpitoyksikön käyttöön
- 2) Sijoittajien tai velkojien sijoituspäätökset perustuvat tuotto-odotuksille. Tuotto-odotukset perustuvat tuoton määrään, ajoitukseen ja epävarmuuteen
- 3) Sijoittajien ja velkojien tarpeena on saada tietoa yksikön resursseista ja vastuista sekä siitä, miten yksikön johto huolehtii resurssien käytöstä
- 4) Yleisluontoinen tilinpäätös ei voi tarjota kaikkea informaatiota sijoituspäätösten tekemiseksi, vaan muu tiedonhankinta voi olla tarpeen
- 5) Tilinpäätösten tarkoituksena ei ole ilmaista yksikön arvoa, vaan tietoa arvon arvioimiseksi
- 6) Yksittäisillä tilinpäätöksen käyttäjillä voi olla erilaisia tiedontarpeita
- 7) Tilinpäätöksillä ei palvella yksikön johdon tiedonsaantitarpeita, koska johdolla on mahdollisuus saada tietoa yksikön sisältä
- 8) Muut tilinpäätösten käyttäjät kuin sijoittajat ja velkojat, esimerkiksi julkishallinto tai yleisö voivat pitää tilinpäätöksiä hyödyllisinä tiedonlähteinä, mutta tietoa ei ole erityisesti suunnattu näille käyttäjille

¹⁵⁷ Veroilla voidaan tavoitella muun muassa kasvu-, ympäristö-, sosiaali-, kulttuuri tai aluepoliittisia tavoitteita (Myrsky & Ossa 2008, 32-33).

¹⁵⁸ Rahoitusleasingin suhde hyvään verojärjestelmään on jakson 6 aihe.

- 9) Tilinpäätöksissä esitetty tieto perustuu suurelta osin arvioihin ja mallinnuksiin eikä eksaktiin tietoon¹⁵⁹

IASB:n viitekehyksen perustana ei siis ole tuottaa tietoa verotukseen. Myös muun kuin IFRS-standardien mukaisen kirjanpidon tavoitteet ovat verotuksen kanssa ristiriidassa edeltävien tavoitteiden vuoksi. Verotuksen sitominen kirjanpitoon voi myös vääristää kirjanpidon informaatiota muiden tilinpäätöksen käyttäjien kuin verottajan näkökulmasta, jos kaikki kirjanpitoratkaisut vaikuttavat aina verotettavaan tuloon¹⁶⁰.

Edellä esitetty ei toki päde silloin, jos kirjanpito yleensäkin laaditaan lähinnä verotusta varten. Näin voi olla etenkin pienten yritysten kannalta. Kirjanpitoa ei välttämättä tarvita velkojen suojaksi merkittävässä mielessä. Osakeyhtiössä osakkaitakin voi olla vain yksi, joten osakkaiden keskinäinen oikeus jaettavaan varallisuuteen on yksiselitteinen.

Aineellisemmalla kannalta IFRS-standardiston yleiset lähtökohdat ovat taselähtöiset, kun taas verotussäännöksillä määritetään verotettava tulo. Esimerkiksi Vehmanen¹⁶¹ kritisoi taselähtöisyyttä siitä, että tuloslaskelma ei edusta tuottojen ja kulujen erotusta. IFRS:n tulos kuvaa pikemminkin varoista ja veloista odotettavien taloudellisten hyötyjen muutosta. Lisäksi osa eristä merkitään omaan pääoman tuloslaskelman ohi erillisessä laajassa tuloslaskelmassa (*comprehensive income*).

Verotuksen ja kirjanpidon yhteyden oikeuskirjallisuuden kannalta rahoitusleasing voidaan asettaa esimerkiksi Torkkelin¹⁶² esittämään kirjanpidon ja verotuksen sidonnaisuuksien viitekehykseen¹⁶³. Sidonnaisuus voi Torkkelin systematiikassa olla asiallista, muodollista tai aineellista. *Asialliset sidonnaisuudet* tarkoittavat (muun muassa) tilanteita, joissa verotus vaikuttaa kirjanpidossa tehtäviin valintoihin, kirjanpito vaikuttaa verolainsäädännön sisältöön tai kirjanpito tuottaa verotuksen tarvitsemaa informaatiota. *Muodolliset sidonnaisuudet* liittyvät

¹⁵⁹ IFRS Foundation 2017, OB2-11

¹⁶⁰ Torkkel 2011, 33

¹⁶¹ 2012, 55-58

¹⁶² Torkkel 2011, 34-43

¹⁶³ Järvenojan (2016, 3) kirjanpitosidonnaisuuksien jaottelu on toisenlainen. Järvenoja jakaa kirjanpidon ja verotuksen yhteydet 1) tosiasiallisiin yhteyksiin, jolloin kirjanpito tuottaa faktainformaatiota verovelvollisen tekemästä faktainformaatiosta; 2) sisällöllisiin yhteyksiin, jolloin kirjanpito- ja verosäännöt ovat samansisältöisiä normitasolla ja 3) normisidonnaisuuteen, jolloin verolaissa on nimenomainen kytkentä kirjanpitokäsitteseen

verohallinnon organisaatioon, verotuksen toimittamiseen, muutoksenhakuun ja verovelvollisen ja veronsaajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin (tilikausi on esimerkiksi yhtä kuin verovuosi).

Aineellisissa sidonnaisuuksissa on kyse verovelvollisuuden ja veron kohteen määrittämisestä ja laskemisesta.

Rahoitusleasingin kannalta asiallinen sidonnaisuus voi vaikuttaa kirjanpitovalintoihin, koska vuokralleantajan verotuspoistot eivät näy tuloslaskelman poistoina kirjanpidossa, jolloin KPL 5:5 b §:n soveltaminen vaikeutuu. Hankintamenon vähentäminen poistoina voidaan tehdä kuitenkin esimerkiksi hyllypoistomenettelyllä. KVL 2013/25:n perusteella kirjanpito ei vaikuta rahoitusleasingia koskevan verolainsäädännön sisältöön. Kirjanpito toisaalta tuottaa verotuksen tarvitsemaa informaatiota esimerkiksi vuokralleottajan tekemien leasingmaksujen vähennysten kautta. Kirjanpidon tuottama informaatio ei ole esillä tällöin suoraan taseen tai tuloslaskelman kautta, vaan siten, että leasingmaksut on merkitty kirjanpidon pääkirjaan maksettuina suorituksina.

Muodollinen sidonnaisuus on esillä ainakin verolomakkeen kautta, jossa leasingmaksut on huomioitu erilleen ilmoitettavana. Aineellinen sidonnaisuus rahoitusleasingin kirjanpidolla ja verotuksella on poistojen vähentämisen vuoksi vuokralleantajan kannalta, jos sovelletaan KPL 5:5 b §:ää ja sidonnaisuus on olemassa muutoinkin, jos pykälää ei sovelleta. Vuokralleottajan kannalta aineellinen sidonnaisuus näkyy siten, että KPL 5:5 b §:n mukainen leasingomaisuus ei ole verotuksessa käyttöomaisuutta tai varoja ensinkään.

4.6. Lainsäädäntöä ei ole muutettu

Käsitellyn sopimustyyppin verotuskäytännölle on huomionarvoista, että rahoitusleasingin verotustapaa ei ole Suomen lainsäädännössä muutettu, vaikka järjestelyt ja niiden tuomat veroedut ovat hyvin tunnettuja eikä leasing ole mitenkään uusi innovaatio. Muiden transaktioiden tapauksessa lainmuutoksia on tehty. Sikäli kuin lakia on muutettu, muutos perustuu usein siihen, että oikeusistuimessa tehdyt tulkinnat on koettu lainsäätäjän tavoitteiden kannalta epätoivottaviksi.

Epätoivottuna KHO:n ratkaisuna lainsäätäjän kannalta on pidetty osakemarkkinoiden näkökulmasta osakelainausten ja takaisinostojen käsittelyä verotuksessa. Arvopaperien

takaisinostosopimuksessa eli reposopimuksessa on kyse siitä, että arvopaperin ostaja ja myyjä sopivat myynnin yhteydessä samanaikaisesti siitä, että ostaja myy alun perin ostettua määrää vastaavan määrän samanlaisia arvopapereita takaisin myyjälle. Kirjanpidossa tällaiset luovutukset eivät muodosta luovutusta.

Kun KHO 1996:1266:n mukaisesti osakelainauksesta katsottiin muodostuvan luovutuksen verotuksessa, EVL:ään lisättiin 6 § 6 ja 7 momentit. Säännöksen tarkoituksen oli, että repo-kauppatoiminta tehostuisi, kun luovutukset eivät tuloudu verotuksessa. Toisaalta ennen lakimuutosta verovapaat yhteisöt pystyivät lainaamaan osakkeita tai järjestelemään takaisinostosopimuksia niin, että järjestelyllä saatiin veroetuja. Kun verovapaa yhteisö lainasi osakkeita veronalaiselle yhteisölle, osakkeista saatavaan osinkoon liittyvä yhteisöveron hyvitys koitui veronalaisen lainaajayhteisön hyödyksi ja lainaaja pystyi jopa maksamaan osan tästä hyödystä verovapaalle yhteisölle takaisin lainaussopimuksen preemiona.¹⁶⁴

Tuoreempana esimerkkinä kokonaishoitopalvelujen verosäännöksiä on muutettu johtuen yleisten jaksotussäännösten sopimattomuudesta lainsäätäjän tarkoituksiin nähden. Vuodesta 2018 alkaen kokonaishoitopalveluun liittyvä tulo ja meno jaksotetaan tuloverotuksessa EVL 19 a § ja 27 c § mukaan ja arvonlisävero 15 ja 29 § mukaan¹⁶⁵. Pykälät eivät ole kokonaisuudessaan uusia, mutta alkuperäiset säädökset koskivat vain valtion tiehankkeita. Kokonaishoitopalvelulla tarkoitetaan yleensä julkisen sektorin ostamaa palvelua, jossa infrastruktuurihankkeen rakentamisen ja ylläpidon toteuttaa yksityisen sektorin toimija, joka saa tuottoja palvelumaksuina. Ilman EVL 19 a § ja 27 c § erityissäännöksiä rakentamishankkeen tulo verotettaisiin yleisen 19 § mukaan suoriteperusteella silloin, kun rakennus valmistuu ja se luovutetaan tilaajalle. Toisaalta hankkeeseen liittyvät palvelusuoritukset käsitellään verotuksessa erillisenä. Palvelumaksut toisaalta ovat samantyyppisiä kuin vuokrauksessakin eli ne ovat tasaisia tulovirtoja pitkän sopimuskauden aikana. Lakihanketta perusteltiin taloudellisilla tosiseikoilla ja sillä, että palvelun tuottajan rakennuskustannukset voivat nousta, kun veroja joudutaan maksamaan etukäteen¹⁶⁶.

Näiden esimerkkien perusteella lainsäätäjä siis ottaa oikeuskäytännön huomioon ja lakeja säädetään tarkoituksperiin sopiviksi. Kokonaishoitopalvelujen osalta on huomionarvoista, että

¹⁶⁴ HE 218/1997, ratkaisu 1996:1266 on julkaisematon

¹⁶⁵ HE 155/2017

¹⁶⁶ HE 155/2017

taloudellisesti todellisena tulona on pidetty lainvalmisteluasiakirjojen perusteella nimenomaan rakentamista ja palvelua koskevan sopimuksen kassavirtoja. Tällä on yhteys leasingiin, jota on tässä tarkasteltu kassavirroiltaan yhtenevänä osamaksukaupan kanssa. Lainsäätäjän kannaltakin voidaan siis olla montaa mieltä siitä, mikä on taloudellisesti todellinen tulo ja milloin taloudellisesti tuloa halutaan verottaa.

Lainsäädäntömuutoksilla on lainsäätäjän tarkoitusten osoittamisen kannalta se merkitys, että kun leasingsäännöksiä ei ole muutettu, lienee aihetta väittää, että nykyinen verokäytäntö on lainsäätäjän tarkoituksen mukainen ja on ollut sitä aina. Jos muutosta kaivattaisiin, se olisi jo tehty.

4.7. Leasing ja veronkierto

4.7.1 Leasingsopimukseen liittyvä verosuunnittelu

Koska vuokrauksen ja kaupan verotus eroaa, mutta sopimus voidaan usein luonnehtia kummaksi tahansa, verovelvollisille avautuu mahdollisuus suunnitella sopimuksensa verotusta varten itselleen edullisella tavalla. Vuokrasopimusten käyttö verosuunnittelussa ei ole uutta, vaan kyse on pikemminkin klassisesta välineestä¹⁶⁷.

Rahoitusleasingin verosuunnittelu perustuu siihen, että poisto-oikeus järjestetään sopimuksilla osapuolelle, joka hyötyy niistä eniten. Muodollisemmin ilmaistuna verosuunnittelussa on kyse siitä, että matalan efektiivisen verokannan yksikkö myy veroetuja (*tax shield*) eli poistooikeuksia korkean efektiivisen verokannan yksikölle¹⁶⁸. Suunnittelutilanteita voi olla ilmetä sekä maan sisäisinä järjestelyinä että kansainvälisissä transaktioissa.

Maan sisäiset tilanteet voivat perustua siihen, että vuokralleottajan verohyöty laajasta poistooikeudesta on vähäinen. Näin voi olla esimerkiksi silloin, jos vuokralleottajan toiminta on

¹⁶⁷ Yhdysvaltojen veroviranomainen IRS julkaisi ohjeistuksen kaupaksi tulkittavista vuokrasopimuksista jo vuonna 1955 (IRS Revenue Ruling 55-540)

¹⁶⁸ Graham 2003, 31

verosta vapautettua tai verotettavaa tuloa ei ole entisten tappioiden vähennyskelpoisuuden vuoksi¹⁶⁹. Poisto-oikeuksia voi yleensäkin olla kertynyt niin paljon, että ne halutaan myydä¹⁷⁰.

Kansainväliset tilanteet rakentuvat eri valtioiden verolakien eroista. Suomessa vuokrasopimuksia tulkitaan verotuksessa hyvin muodollisesti eli tuloina ja menoina ovat vuokramaksut ja poistot tekee vuokralleantaja. Muissa valtioissa rahoitusleasingia voidaan tulkita taloudellisten tosideikkojen mukaan, kuten IFRS-standardien mukaisessa kirjanpidossakin ja poistot tekee vuokralleottaja. Tällöin vuokralleantajan ollessa Suomessa ja vuokralleottajan ollessa ulkomailla voidaan poistot tehdä sekä Suomessa että toisessa maassa. Kyseinen järjestely tunnetaan *double dip* -vuokrauksena¹⁷¹. Vuokrasopimus pohjainen verosuunnittelu voidaan järjestää yhtiöittämistä hyödyntäen eli vuokrasopimuksen kohde järjestellään usein erikseen perustettavaan sopivaan yhtiöön sopivassa maassa¹⁷².

Yksisuuntainen rahoitusleasing¹⁷³ ei ole epäaito siinä mielessä, että järjestelyyn ryhdyttäisiin yksinomaan veroetujen vuoksi. Vuokralleottajalle syntyy joka tapauksessa menoja vuokrauksesta, joten sopimukseen ryhtymisestä ei ole hyötyä yksinomaan veroetujen vuoksi. Veroetuja voidaan kuitenkin hankkia poistojen järjestämisellä ja poistot voidaan myydä eli veroedusta hyötyvä osapuoli kohdistaa osan edusta toiselle osapuolelle. Tällöin käytetään joskus termiä *partner leasing*. Partner leasing voi tarkoittaa etuyhteydessä olevien osapuolten välisiä sopimuksia tai myös tilanteita, jossa etuyhteys puuttuu. Etuyhteystilanteet voivat tarkoittaa järjestelyä, jossa kohde myydään emoyhtiölle, joka vuokraa kohteen edelleen tytäryhtiölle¹⁷⁴. Partner leasing voi toimia myös etuyhteydettömässä tilanteessa. Tällöin vuokralleantaja ostaa kohteen ja vuokraa sen edelleen osapuolelle, joka ottaa kohteen käyttöönsä. Vuokralleottajaosapuoli voi tällöin saada etua alempina vuokramaksuina ja vuokralleantaja hyödyntää poistojen verohyödyt, jotka ovat vähäarvoisia tai hyödyttömiä vuokralleottajalle¹⁷⁵. Kolmanneksi partner leasing voi tarkoittaa sitä, että olemassa olevien vuokrasopimusten kohde-

¹⁶⁹ Yhdysvalloissa niin sanotut SILO-järjestelyt pohjautuivat verovapaiden toimijoiden kanssa tehtyihin sopimuksiin (Wood & Hollingworth 2010, 197)

¹⁷⁰ Angelin & Jennergren 1998, 5

¹⁷¹ Park 1983, 148

¹⁷² Caselli 2005, 103-104

¹⁷³ Erotuksena kaksisuuntaisesta sale-leaseback-sopimuskokonaisuudesta

¹⁷⁴ Tepora 2013, 236-237

¹⁷⁵ Angelin & Jennergren 1998, 8

esineet vuokrasopimuksineen myydään kolmannelle osapuolelle silloin, kun poistot ovat kolmannelle arvokkaita¹⁷⁶.

Epäaitoja tilanteita, joilla tarkoitetaan tässä sopimuksia, joita tehdään yksinomaan verotuksellisten etujen vuoksi, esiintyy erityisesti sale-leaseback-sopimusten myötä. Tällöin vuokralleottaja myy kohteen vuokralleantajalle, jolloin poistot saadaan siirrettyä halutulle osapuolelle. Järjestelyyn voidaan lisätä *defeasance*-pankin käyttö, joka tarkoittaa sitä, että vuokralleottajan myynnistä saamat rahat talletetaan pankkiin, josta vuokramaksuja maksetaan takaisin ja niillä katetaan vuokranantajan ostoa varten ottamaa lainaa. Kassavirtavaikutukset ovat siten osapuolten välillä vähäisiä, mutta omaisuus siirtyy muodollisesti vuokralleottajan omaisuudeksi, joka saa tehdä (mieluiten mahdollisimman korkeat etupainotteiset) poistot kohdeomaisuudesta. Veroetu muodostuu tällöin vuokralleantajalle. Vuokralleottajan kannattaa ryhtyä järjestelyyn, koska vuokralleantaja voi maksaa osan veroedusta palkkiona vuokralleottajalle.¹⁷⁷ Järjestely näyttää veronkierrolta, kun kassavirrat osapuolten välillä ovat vähäiset eikä kohteen käyttötarkoitus vaihdu myynnin ja takaisinvuokrauksen myötä. Defeasance-rakenteista on kommentoitu, että kyseessä on ”*good, old-fashioned tax fraud*”¹⁷⁸.

Myös lease-leaseback-nimellä tunnetut transaktiot ovat mahdollisia defeasance-järjestelyineen. Tämä rakenne toimii siten, että tehdään kaksi vuokrasopimusta siten, että osapuoli A vuokraa kohteen osapuoli B:lle, joka vuokraa saman kohteen takaisin A:lle. Tällöin veroedut eivät perustu omistuksen siirtoon, vaan vuokrien jaksottamiseen liittyvien sääntöjen hyödyntämiseen ja suuriin ennakkovuokramaksuihin¹⁷⁹. Suomessa ennakkoon saatu vuokra jaksotetaan

¹⁷⁶ Järjestely toimii Suomessa KHO 1986 T 2931 (ei julkaistu) perusteella (Ikkala ym. 1997, 339)

¹⁷⁷ Wood & Hollingworth 2010, 196-197

¹⁷⁸ Wood & Hollingworth 2010, 195

¹⁷⁹ Yhdysvalloissa lease-leaseback-sopimuksia on voitu aiemmin hyödyntää niin sanotuissa LILO-sopimuksissa ennakkovuokrien niin sanotun 110/90-säännön avulla. Tällöin ennakkovuokramaksu voitiin jaksottaa sopimukselle epätasaisesti siten, että yksittäisenä vuonna vähennettävä osuus ennakkomaksusta saa olla enintään 10 % suurempi kuin ennakkomaksu tasaisesti jaettuna koko vuokrakaudelle. Ennakkomaksua voitiin siten painottaa sopimuksen alkukaudella vähennettäväksi (Thomas 2007, 11). LILO-järjestelyt on nykyisin kielletty Yhdysvaltain verotuksessa.

verovelvollisen vaatimuksesta vuokrakaudelle ja maksettujen vuokrien jaksottaminen vuokrakaudelle on pakollista¹⁸⁰ eli nämä järjestelyt eivät nähdäkseni toimi helpolla Suomessa¹⁸¹.

Veroedun määrä riippuu verokannasta, verotuksen enimmäispoistoista, korkotasosta ja muista mahdollisista liitännäisistä veroeduista, kuten osapuolten arvonlisäverostatuksen eroista¹⁸². Enimmäispoistot voivat olla suuria, jolloin poistot voidaan haluta järjestellä sille, jonka efektiivinen veroaste on suuri. Toisaalta poistojen ollessa pieniä vuokrasopimus voidaan haluta tehdä lyhyenä. Jos vuokramaksujen kokonaismäärät vastaavat tällöin hankintamenoa ja vuokrat ovat kokonaisuudessaan vähennyskelpoisia, vuokrasopimus voi toimia verotuspoistojen ”kiihdyttimenä” eli vuokrasopimuksen perusteella hankintameno saadaan vähennettyä poistoja nopeammin¹⁸³. Korkotason merkitys on tärkeä, koska veroetu muodostuu jaksotuksesta eli poistojen järjestelyillä saatu veroetu siirtää verotettavia tuloja, muttei poista niitä. Korkealla korkotasolla aiemmin säästetyt verot tuottavat hyvin rahan korkean aika-arvon vuoksi¹⁸⁴. Liitännäiset veroedut arvonlisäverostatuksesta voivat tarkoittaa lisättyä hyötyä, jos vuokralleottaja saa vähentää arvonlisäverot kohteen ostosta, mutta vuokralleottaja ei voisi näin tehdä ostaessaan kohteen itse. Vuokrasopimus voi olla arvonlisäverollinen sekin, mutta vuokralleottajan haitaksi jäävä vähennyskelvoton arvonlisävero jaksottuu tällöin vuokrasopimusajalle.

Vuokrasopimuksilla harjoitettu verosuunnittelu on ollut aktiivista etenkin Yhdysvalloissa ja suunnitteluun on maassa puututtu siten, että aiemmin käytetyt verosuunnittelurakenteet eivät ole nykyisin enää mahdollisia¹⁸⁵. Verosuunnittelurakenteet ovat myös olleet vahingollisia

¹⁸⁰ Jaksottaminen perustuu EVL 23 §:ään. Esimerkiksi KHO 26.1.1970 t 328:ssa enakkoon maksettua vuokraa ei voitu vähentää tasapoistoin 10 vuodessa vaan maksu oli jaksotettava koko vuokrakaudelle (Tikka ym. 2018, 10. Jaksottamisen yleissäännöt>Hankintameno>Korko-, vuokra- ym. menot>Vuokrat)

¹⁸¹ Suomalainen yhtiö voi olla järjestelyn osapuolena tuottaen etua ulkomaalaiselle yhtiölle ja kotimainen yhtiö saa tällöin palkkion sopimukseen osallistumisesta (KILA 1516/1998). Myös Torkkel (2006, 500) mainitsee Konserniverokeskuksen tapauksen vastaavista järjestelyistä, mutta nähdäkseni varsinaiset veroedut valuvat ulkomaille ja suomalainen osapuoli saanee lähinnä palkkion osallistumisesta.

¹⁸² Angelin & Jennergren 1998, 14-16

¹⁸³ Caselli (2005, 104, 113) kuvaa näitä järjestelyjä Italiassa, jossa vuokrakauden vähimmäisaikoja verotuksen suhteen on rajoitettu tästä syystä.

¹⁸⁴ Angelin & Jennergren (1998, 16) esittävät tilannetta esimerkkilaskelmalla yksittäistapauksessa, jossa verohyöty laski 0,41 miljoonasta kruunusta 0,18 miljoonaan korkotason laskiessa 3,25 %:sta 1,5 %:iin.

¹⁸⁵ Yhdysvalloissa lakimuutoksia on ollut viljalti pitkällä ajalla. 1980-luvulla pyrittiin toteuttamaan niin sanottuja safe harbour leasing -sääntöjä, joiden turvasatamasäännöillä oli tarkoitus sallia asianmukainen vuokraus, mutta estää epäasianmukainen verosuunnittelu. Turvasatamasäännöt johtivat kuitenkin hyväksikäyttöön ja turvasatamasäännöt kumottiin vuodessa. (Bronstein & Waldenberg 1983, 1844-1846). Verotuskäytännössä oli muutoksia tämänkin jälkeen verosuunnittelijoiden vastatoimenpiteineen, mutta lopullisesti vuokrauksella harjoitettavan veronkierron

järjestelyjen osapuolille. Esimerkiksi Saksassa yhdysvaltalaisen toimijoiden kanssa tehdyt vuokrasopimusjärjestelyt ovat sitoneet julkisyhteisöjä pitkiin sopimuksiin, jotka ovat olleet vuokralleottajan kannalta epätarkoituksenmukaisia esimerkiksi silloin, jos vuokrakohde on tarpeeton, mutta siitä ei verosuunnittelulähtöisten sopimusten vuoksi päästä eroon.¹⁸⁶

4.7.2 VML 28 § ja leasingin verosuunnittelurakenteet oikeuskäytännössä

VML 28 §:n mukaan ”jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.” Tätä yleistä veronkiertosäännöstä voidaan soveltaa myös rahoitusleasingiin ja verosuunnittelu on monin tavoin mahdollista.

Rahoitusleasingista olemassa oleva julkistettu oikeuskäytäntö ei liity veronkiertosäännöksen soveltamiseen suurelta osin. Muutamissa tapauksissa on kuitenkin ollut mukana edellä kuvattujen verosuunnittelurakenteiden piirteitä.

Yleinen veronkiertosäännös on mukana lähinnä sale-leaseback-tapauksessa KHO 10.8.1990 t 2531¹⁸⁷. Tällöin tulkinta ei sopimusehtoihin nähden siis poikennut muusta käytännöstä, sillä tapauksessa vuokrasopimuksesta, jonka perusteella vuokralleottajalla oli viimeistään vuokrakauden päättyessä velvoite ostaa vuokrakohde takaisin, pääteltiin veronkiertosääntöä vastaavasti, että, ”järjestelylle oli annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut asian varsinaista luonnetta”. Kahta vuokrasopimusta koskevan päätöksen sopimuksista toisessa ostovelvoitetta tai osto-optiotakaan ei ollut, joten sopimusta tulkittiin sen mukaisesti vuokrana.

estämiseen pyrkivä muutos toteutettiin American Jobs Creation Act -lain avulla (Shvedov 2004, 2). Sittenkin myös ennen lakimuutoksia voimassa olleisiin sopimuksiin on pyritty puuttumaan oikeusistuimien kautta *substance over form* -doktriinin avulla eli sopimuksia on tulkittu niiden sisällön mukaan tiukemmin veronkierron estämisen näkökulmasta (perustelut tapauksessa Consolidated Edison Co. of New York Inc. v. United States, No. 2012-5040)

¹⁸⁶ Mäntysaari 2010, 38

¹⁸⁷ Tapauksen aikainen sovellettava säännös oli sittemmin kumottu verotuslain 56 §, joka on sanamuodoltaan VML 28 §:ää vastaava.

Tällä perusteella veronkiertotarkoitustakaan ei voida osoittaa muutoin kuin silloin, kun ostovelvoite on olemassa.

Toisena tapauksena muodon ja sisällön vastaamattomuutta koskien voidaan esittää KHO 28.2.1990 t 692, joka esitettiin edellä esimerkkinä osto-option käyvän arvon merkityksettömyydestä tulkinnassa. KHO 1990 T 692 on merkityksellinen myös, siksi että tapaukseen yksityiskohtiin liittyy defeasance-järjestelyn piirteitä.

KHO 1990 T 692:n hakija esitti, että koska kyseinen sale-leaseback-järjestely oli defeasance-tapauksille tyypillisesti rahoitusjärjestely, eikä tosiasiassa kauppa lainkaan, hakijan tulisi myyjä-vuokralleottajan ominaisuudessa pystyä tekemään poistot myydystä ja vuokratusta käyttöomaisuudesta.

Tapauksen hakijan perustelut eivät kuitenkaan kantaneet KHO:ssa, vaan sopimus katsottiin vuokrasopimukseksi. Hakijan perustelut sisällön ja muodon vastaamattomuudesta perustuvat nähdäkseni veronkiertosäännökseen nähdessä käänteiseen ajatteluun. Mikäli sisältö asetettaisiin vastaavassa tapauksessa muodon edelle, tulkinnasta muodostuisi veroetua verovelvolliselle. VML 28 §:n muodon ja sisällön tarkastelun tarkoitus pohjautuu kuitenkin siihen, että muoto ohitetaan silloin, jos sisällön mukainen ratkaisu on verovelvolliselle vahingollinen.

Epäaidon järjestelyn piirteitä on myös toisessa defeasance-järjestelyitä hyödyntäneessä sopimuskokonaisuudessa, joka oli esillä julkaisemattomassa tapauksessa KVL 1998/165. Tällöinkään järjestelyyn ei ruvettu KVL:n päätöksessä kiinnittämään huomiota defeasancen erityisluonteeseen. Tällä kertaa defeasance-järjestely eteni siten, että pohjoismaalainen yhtiö myi omaisuuden suomalaiselle yhtiölle ja vuokrasi sen suomalaiselta takaisin, kun taas edeltäneessä tapauksessa vuokralleottaja oli Suomessa. Tällöin veroetu muodostuisi KHO 1990 t 692:een verraten käänteisesti ja VML 28 §:n tulkinta olisi mahdollinen veroedun muodostamisen kannalta. Järjestelyn muodon ja sisällön ristiriita tarkoittaisi siis veroedun muodostumista verovelvolliselle. Tässäkään tapauksessa KVL ei kuitenkaan tulkinnut sisältöä ennen muotoa, kun ostovelvoitetta ei ollut.

Julkaisemattomasta tapauksesta on vaikea tulkita, onko kyseessä edeltävään ratkaisuun KHO 1990 t 692 tukeutuva päätös tai voiko tapauksesta yleensäkin vetää helposti johtopäätöksiä

vuokrasopimukseen liittyvän defeasance-menettelyn hyväksyttävyydestä verotukseen. Mahdollista on sekin, että kyseessä on kasuistinen tulkinta yksittäistapauksessa. Joka tapauksessa oikeuskäytäntöä yleisen veronkiertosäännön ja rahoitusleasingin suhteesta on vain vähän. KHO 1990 t 692 ja KVL 1998/165 eivät myöskään ole varsinaisia VML 28 §:n soveltamistilanteita eli pykälään ei ole viitattu.

Edeltävät tapaukset koskivat sale-leaseback-tilanteita. Varsinaisia rahoitusleasingsopimuksia koskien veronkiertämislausekkeen käytöstä ei voi julkaistun oikeuskäytännön perusteella sanoa mitään. Periaatteessa veronkiertosäännös on aina käytettävissä, mutta leasingin oikeudelliset tulkintatilanteet ovat olleet verolakien säännönmukaista tulkintaa¹⁸⁸. Jos rahoitusleasingia halutaan käyttää verotuspoistojen järjestelyyn jollekin osapuolelle, näin voidaan sopivilla sopimuksilla ilmeisesti tehdä ja leasingilla voidaan siten harjoittaa toimintaa, josta voidaan Knuutisen¹⁸⁹ käyttämällä termillä puhua ”onnistuneesta veronkierrosta”. Veronkiertosäännöksillä ei kuitenkaan ole tarkoituksenaan estää kaikkea veron minimointia, vaan verovelvollisella on oikeus valita verotuksellisesti edullinen vaihtoehto¹⁹⁰ ja rahoitusleasingsopimus ei ole epäaito siten, etteikö kohdetta otettaisi käyttöön vuokralleottajalle ja maksusuorituksia tapahtuisi¹⁹¹. Toisaalta veron minimointimahdollisuuksissa on kyse lain aukoista, joita ei voida lain soveltajan puolesta tukkia¹⁹². Verotuksen on kuitenkin aina perustuttava jo perustuslain 81 § mukaan lakiin.

Verovapaa toiminta on vuokrausta koskevassa oikeuskäytännössä ollut esillä kunnan kanssa tehtyjen kiinteistöjen sale-leaseback-järjestelyjen yhteydessä. Verotuspoistot ovat hyödyttömiä ja ne voidaan siten myydä leasingsopimuksia käyttäen esimerkiksi silloin, kun toiminta on verovapaata. Kuntien kanssa liittyviin vuokrasopimukseen liittyvät yksinomaan veroetuihin tähtäävät eivät ole kuitenkaan olleet esillä julkaistussa oikeuskäytännössä veronkierron näkökulmasta esimerkiksi defeasance-järjestelyin, joten pelkän oikeudellisen analyysin perusteella jää epäselväksi, onko kovin aggressiivista verosuunnittelua edes harjoitettu Suomen

¹⁸⁸ Kyse on tällöin Tikan (1972, 305-307) esittämänä säännönmukaisesta verolakien tulkinnasta ilman veronkiertosäännöksen soveltamista, mikä on ensisijainen toimenpide

¹⁸⁹ 2015, 8

¹⁹⁰ Malmgren 2015, 47

¹⁹¹ Kyse ei ole tällöin siitä, että yksityisoikeudellista sopimuksen mukaista tapahtumaa ei ole todellisuudessa tapahtunut tai että toimeen olisi ryhdytty yksinoman veron välttämiseksi (Weckström 2015, 399)

¹⁹² Verolain aukossa on kyse periaatteellisesta mahdottomuudestakin, jos asia mielletään siten, että verotettava tulo muodostuu siitä, mikä on lailla veronalaiseksi säädetty. Aukoissa on tällöin kyse taloudellisen tulon ja veronalaisen tulon ristiriidasta. (Knuutinen 2014a, 192-196)

oloissa mittavissa määrin ollenkaan. Kotimaiset sale-leasebackit ovat irtaimen omaisuuden osalta sivullissitovuuden kannalta pätemättömiä, kun hallinta jää myyjä-vuokralleottajalle¹⁹³, joten siviilioikeuden rajoitteet rajoittavat myös verosuunnittelua. Toisaalta sitovuuden kannalta ongelmattomassa yksisuuntaisessa rahoitusleasingissäkin kunta voi jättää poisto-oikeuden toiselle osapuolelle, jos se ei itse pysty poistoja vähentämään. Tällöinkin kuitenkin pitkillä vuokrasopimuksilla voi olla haitallisia vaikutuksia kunnille, jos niistä ei päästä helposti eroon¹⁹⁴. Aggressiivisen verosuunnittelun käyttökin voi siten olla tosiasiaassa vähäistä ja vuokrauksen tarvetta arvioidaan muin perustein.

4.8. Tulkinnanvaraisuus

Oikeuskäytäntö ei IFRS-kriteerein jaoteltuna anna merkitystä muille tekijöille kuin leasing-vuokralleottajan ostovelvoitteelle kaupan ja vuokrauksen rajanvedossa. Käytännön vakiintuneesta luonteesta huolimatta leasingkauppojen käsittelyä on pidetty tulkinnanvaraisena. Tapauksen KHO 19.10.2005 t 2644 merkityksellinen kysymys koski veronkorotuksen määräämistä ja tässä tapauksessa korotusta ei määrätty nimenomaan tulkinnanvaraisuuteen vedoten silloin, kun ostovelvollisuuden sisältävän vuokrasopimuksen maksut oli tuloutettu verotuksessa ja kirjanpidossa vuokrina. Tapauksen erimielisetkään tuomioistuinjäsenet eivät olisi tuominneet asiassa veronkorotusta kuin alennettuna, vaikka ostovelvoitteesta oli sovittu.

Kokonaisuutena tarkasteltu oikeuskäytäntö näyttää, että tulkinnanvaraisuus on vähäistä asiaan liittyvien asiakysymysten laajuuden kannalta. Tulkintakysymys ratkaistaan yhden seikan eli vuokralleottajan ostovelvollisuuden nojalla. Tulkinnanvaraisuus ja epävarmuus vaikuttaa toisaalta aidolta siinä mielessä, että keskusverolautakunta saa tapauksia ratkaistavakseen yhä, vaikka leasingopimuksia koskevia tapauksia on ratkaistu samalla tavoin jo pitkän aikaa. Verokäytännön vakiintuminen ei toisaalta sellaisenaan yksin poista tulkinnanvaraisuutta¹⁹⁵.

Verohallinnon virallisoheitakaan rahoitusleasingopimuksista ei ole laadittu, vaikkakin kanta vaikuttaa vakiintuneen kiinteistöjen käyttöoikeuden luovutuksen arvonlisäverotusta koskevasta ohjeesta löytyvästä maininnasta päätellen¹⁹⁶. Ohjeessa käyttöoikeuden luovutuksena, siis

¹⁹³ Kuten edellä jakso 2.6

¹⁹⁴ Mäntysaari 2010, 38

¹⁹⁵ Soikkeli 2003, 226

¹⁹⁶ Verohallinto 2017

vuokrauksena, voidaan pitää kiinteistöleasingia, jossa vuokralleottajalla on osto-optio, muttei ostovelvoitetta.

Kannanmuutoksetkin ovat toki mahdollisia¹⁹⁷. Järvenoja esittää, että kannanmuutos rahoitusleasingiin olisi mahdollinen verojärjestelmän johdonmukaisuuteen vedoten erityisesti korkojen vähennysrajoituksiin tuleviin EU-direktiiviin perustuviin muutoksiin¹⁹⁸. Vuokran ja kaupan suhde on kuitenkin ollut vakaa myös muussa vuokrasopimusten tulkinnassa kehitysalueiden ja teollisten investointien verohuojennuspoistojen suhteen edellä nähdyn tavoin. Tällä päättelyllä on vaikea nähdä selvästi verojärjestelmän johdonmukaisuusongelmaa.

Tulkinnanvaraisuus rahoitusleasingia koskien on nähdäkseni lähtöisin myös asiaa käsittelevän oikeuskäytännön prejudikaattiarvon heikkoudesta. Suurin osa analysoidusta oikeustapausaineistosta perustuu joko yksinään KVL:n päätökseen tai KHO:n muuhun kuin varsinaiseen vuosikirjassa esitettyyn prejudikaattipäätökseen. Määtän¹⁹⁹ mukaan KVL-ratkaisut viimesijaisesti heikosti velvoittavia oikeuslähteitä eli ne sijoittuvat painoarvoltaan KHO:n päätösten alapuolelle. Toisaalta KHO:n muiden kuin vuosikirjapäätösten eli lyhyiden ratkaisuselosteiden painoarvo rajoittuu siihen osaa päätöksestä, joka on julkaistu²⁰⁰. Edellä esitetty analyysi rahoitusleasingin tyypillisistä piirteistä verotuskäytännössä käyttää kuitenkin hyväkseen KVL:n ratkaisujen julkaisematonta osaa. Lisäksi käytäntöä on pitkältä ajalta. Pitkäaikainen samansuuntainen tulkinta voi indikoida käytännön vakiintuneisuutta, mutta vanhan päätöksen arvo heikkenee ajan kuluessa.²⁰¹ Rahoitusleasingin verotus on siis perustunut tapausten tosiseikkojen perusteella aina ostovelvoitteeseen, mutta oikeuslähdeopin kannalta prejudikaattiarvot teoreettisesti ajateltuna ovat matalia.

4.9. Jos rahoitusleasingsopimusta tulkitaan kaupan tavoin

Rahoitusleasingsopimusten tulkinta kaupaksi on nähdyllä tavalla harvinaista. Ilmeisesti tästä johtuen näyttää myös jonkin epävarmalta, miten käsittely tulisi toteuttaa verotuksessa, kun kaupaksi tulkinta on ajankohtainen (ostovelvoitteen perusteella). Suurimmilta osin käsittely on

¹⁹⁷ Prejudikaatit ovat tosiasiallisesti, mutta eivät muodollisesti sitovia (Soikkeli 2003, 319-321).

¹⁹⁸ Järvenoja 2016, 19-20. Korkovähennyksiä käsitellään tarkemmin jaksossa 5.

¹⁹⁹ 2014, 256-257

²⁰⁰ Määtä 2014, 234

²⁰¹ Myrsky 2007, 856

selvää siltä osin, että luovutusvoitto vuokrakohteesta tuloutuu myyjän verotuksessa ja kohteesta tulee ostajan käyttöomaisuutta. Aivan selvää ei kuitenkaan ole, voidaanko rahoitusleasing-sopimuksen perusteella käsitellä osaa kauppahinnasta korkona. Koron erottamisen toimenpide vaikuttaa myös luovutusvoiton ja käyttöomaisuuden osalta näiden erien suuruuteen. Mikäli sopimuksessa katsotaan olevan korkoa, korkoa koskeva jaksotus tehtäisiin kuluna EVL 23 §:n mukaisesti siten, että korko on sen vuoden kulua, jolta se suoritetaan. Tulona korko voidaan jaksottaa ennakkoon saatunakin EVL 20 §:n mukaan samoin ajalle, jolta se on saatu. Merkitystä on myös käyttöomaisuuden siirtymisellä vaihto-omaisuudeksi.

Kaupaksi tulkitun vuokrasopimuksen verotuksen periaatteet voidaan esittää ongelmiseen seuraavasti:

1) Siirto myyjän käyttöomaisuudesta vaihto-omaisuudeksi

Esimerkiksi tapauksen KVL 1984/590 perusteella leasingsopimuksin vuokrattu kohde on vuokralleantajan käyttöomaisuutta, kunnes kohde myydään. Tällöin vuokralleantajan on siirrettävä kohde verotuksessa käyttöomaisuuden omaisuuslajista vaihto-omaisuuteen. Siirto vaihto-omaisuuteen tapahtuu verotuksessa jäljellä olevasta hankintamenosta²⁰². Omaisuuslajisiirrot voivat olla ajankohtaisia verotarkastuksen yhteydessä tehtävien oikaisujen kannalta²⁰³, jolloin siirroilla mahdollisesti oikaistaan aikaisempia verovuosia ja käsittely voi olla siten monimutkaisempaa. Mikäli ostovelvoitteellinen rahoitusleasing tulkitaan alkujaan oikein myynniksi, siirtoja omaisuuslajista toiseen ei tarvitse tehdä, vaan kohde on vaihto-omaisuutta (ellei kohde ole ollut muutoin käyttöomaisuuskäytössä aiemmin).

2) Myyjä-vuokralleantajalle tuloutuva luovutusvoitto

Luovutusvoiton kannalta luovutushinnan määräksi voidaan ajatella joko a) vuokraerien yhteenlaskettua kokonaismäärää tai b) vuokraerien kokonaismäärää ilman koron osuutta.²⁰⁴ Koron erottaminen perustuu IFRS-standardien tyyppiseen ideaan siitä, että

²⁰² EVL 51.1 § 3 kohta

²⁰³ Järvenoja (2016, 16) mieltää asian niin, että tulkintakysymykset tulevatkin oikeastaan esiin lähinnä verotarkastusten kautta.

²⁰⁴ Tikka ym. (2018, 13. Käyttöomaisuus: koneet, kalusto ym.>Käyttöomaisuuden ala>Leasing> Kaupanluonteinen leasing) ja Torkkel (2006, 499) ovat ensimmäisellä kannalta, mutta Tepora (2013, 161) esittää koron huomioimista.

rahoitusleasingvuokrassa on mukana implisiittinen korko. Toisaalta, jos kyseessä olisi nimellisesti osamaksukauppa, korosta olisi tavanomaisesti sovittu.

3) Ostaja-vuokralleottajan käyttöomaisuus ja poisto-oikeus

Vuokraesineen kuulumisen vuokralleottajan käyttöomaisuuteen ostovelvoitteen perusteella on laajan käytännön perusteella selvää ja poisto-oikeus kuuluu ostajalle. Ongelmaksi muotoutuu sama kuin luovutushinnan osalta, eli koron kuulumisen käyttöomaisuuden hankintamenoon. Käyttöomaisuuden hankintamenoon voidaan EVL 14 §:n mukaan aktivoida korkomenoja siten kuin kirjanpitolain 4:5 §:ssä ja 7a:1 §:ssä säädetään. Pykälien tarkoitus on, että korkomenoon voidaan aktivoida hankintamenoa koroista valmistuksen ajalta²⁰⁵. Rahoitusleasing-kohdetta ei ole kuitenkaan itse valmistettu, vaan se on hankittu ulkoa.

Verotuksessa osamaksukaupassa ei käsitellä kauppahinnasta osaa korkona, jos korosta ei ole erikseen sovittu, joten samaa periaatetta voinee soveltaa vuokrasopimuksiin, joita on tulkittu kaupaksi. Eriävää tulkintaa voinee ajatella sopimuksissa, joissa vuokralleantajalle koituvasta tuotosta on erikseen sovittu. Esimerkiksi KVL 1988/453 käsitteli vuokraa, jossa vuokra koostui osittain hoitokuluista ja osittain pääomavastikkeesta, joka tuotti vuokralleantajalle noin 12 % sijoitetulle pääomalle²⁰⁶. Tällöinkin varsinaisten sopimusehtojen muotoilulla on merkitystä. 12 %:n odotettu tuotto voi olla tosiasiallinen, mutta tätä ei välttämättä kirjata sopimukseen.

Sale-leaseback-sopimuksissa koron erottaminen voi olla selvempää kuin rahoitusleasingissa, koska myyjä-vuokralleottajan saamaa myyntihintaa voidaan pitää velkapääomana, joka saadaan käyttöön. Se osa vuokramaksuista, joka ylittää velkapääoman lyhennykset, on luonnollisesti käsitettävä koroksi. Näin meneteltiin KHO 10.8.1990 t 2531:n tapauksessa siten, että takaisinmaksua käsiteltiin tasalyhennyksinä.

²⁰⁵ Kirjanpitolain 4:5.3 § mainitsee lainan korkomenot *tuotantojaksolta*

²⁰⁶ KVL 1988/453 ei käsitellyt koron osuutta käyttöomaisuuden hankintamenoa sinällään, sillä vuokralleottajalla oli sopimukseen perustuva osto-optio, muttei ostovelvoitetta.

5. Veronkiertodirektiivien vaikutus rahoitusleasingiin

5.1. BEPS-hanke ja veronkiertodirektiivit

EU:n direktiivi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta eli niin sanottu veronkiertodirektiivi (Anti-Tax Avoidance Directive, ATAD) on saatettava voimaan jäsenmaissa vuodesta 2019 alkaen²⁰⁷.

Direktiiviä kutsutaan ATAD I -direktiiviksi, sillä myöhemmin voimaan tulee sääntelyä laajentava ATAD II²⁰⁸. ATAD I pyrkii estämään veron kiertämistä korkovähennysten rajoittamisen, maastapoistumisverotuksen, yleisen veronkierron vastaisen säännön (General Anti-Avoidance Rule, GAAR) ja ulkomaisia väliyhteisöjä koskevan säännön avulla. ATAD II käsittelee veron kiertämisen ehkäisyä hybridijärjestelyjä koskien²⁰⁹ tarkemmin ja laajemmin kuin ATAD I. ATAD II saatetaan voimaan myöhemmin siten, että lainsäädäntö on implementoitava viimeistään²¹⁰ vuodesta 2020. Direktiivit sallivat jäsenmaille vapauden säätää direktiivistä poikkeavia veropohjaa paremmin turvaavia eli verovelvollisen kannalta kireämpiä sääntöjä²¹¹.

Rahoitusleasingsopimusten kannalta ATAD I ja II direktiiveihin liittyy erityisiä seikkoja suhteessa nykyiseen Suomen lainsäädäntöön. Vuokrasopimuksia ajatellen tärkeitä ovat erityisesti korkovähennysrajoitukset ja koron määrittely suhteessa vuokraukseen, sillä vuokraan voidaan katsoa sisältyvän korkoa implisiittisesti samalla ajattelutavalla kuin IFRS-pohjaisessa kirjanpidossa. Rahoitusleasingia voidaan ajatella myös hybridijärjestelynä, kun poistoja vähennetään kahdessa maassa *double dip* -tilanteissa tai maksettuja leasingmaksuja pidetään osittain korkoina ja osittain velkapääoman suorituksina. Muut ATAD I-II:n rajoitukset ovat vähämerkityksellisempiä.

ATAD-artiklat pohjautuvat pitkälti OECD:ssä käynnissä olleeseen BEPS eli *Base Erosion and Profit Shifting* -hankkeeseen, jonka tarkoituksena on estää yritysten verosuunnittelutoimilla harjoittamaa voiton siirtoa ja tästä aiheutuvaa yritysveropohjan rapautumista²¹².

Verosuunnittelulla voidaan siirtää tuloa korkean verotason valtiosta matalan tason valtioon tai

²⁰⁷ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, 11 art., jäljemmin ATAD I

²⁰⁸ Neuvoston direktiivi (EU) 2017/952, jäljemmin ATAD II

²⁰⁹ ATAD II, 1 art.

²¹⁰ ATAD II, 2 art.

²¹¹ ATAD I, 3 art.

²¹² OECD a

tehdä tulo verovähennettäväksi yhdessä maassa niin, että sitä ei lueta tuloksi toisessa maassa²¹³. BEPS koostuu 14 eri toimenpiteestä, joista osalla muutetaan kansainvälisten verosopimusten sisältöä ja tulkintaohjeistuksia. Osa toimenpiteistä taas toteutuu kansallisten lainsäädäntöjen muutoksin. EU-alueella ATADin avulla jäsenmaiden lainsäädäntöihin toimeenpannaan BEPS-hankkeen toimenpiteet 2, 3 ja 4²¹⁴. ATAD I:n 5 artikla maastapoistumisverotuksesta ei kuitenkaan ole osa varsinaisia BEPS-toimenpiteitä kuten ei myöskään yleinen veronkierron vastainen artikla²¹⁵. Niiden tarkoitus on pohjimmiltaan kuitenkin sama kuin BEPS-hankkeen toimenpiteillä. OECD:n toimenpiteiden raportit tai dokumentaatiot eivät ole direktiivin soveltamista tai valtioita muutoinkaan sitovia.

5.2. Korkovähennysrajoitukset

5.2.1 Korkovähennys direktiivissä

ATAD I:n korkovähennysrajoitukset 4 artiklassa perustuvat samantyyppiseen rakennelmaan kuin Suomen nykyinen EVL 18 a §:n vähennyssääntö. Korot ovat siis vähennyskelpoisia tiettyyn rajaan saakka ja raja muodostuu osuutena verotettavasta tulosta ennen poistoja, korkoja ja veroja (siis verotussäännöin lasketusta EBITDAsta). Korkoja voidaan vähentää enintään kolme miljoonaa euroa ja tämän ylittävät korot ovat vähennyskelpoisia, jos korot eivät ylitä 30 % EBITDAsta. Korot ovat nettokorkomenoja eli se määrä, jolla korkomenot ylittävät korkotulot.

Direktiivi ei edellytä jäsenmailta vähennysrajoitusten soveltamista itsenäisiin yhtiöihin, vaan niihin jotka ovat osa konsernia. Samoin pitkän aikavälin julkiset infrastruktuurihankkeet ja rahoituslaitokset voidaan jättää soveltamisalan ulkopuolella. Direktiivin vähentämisrajoitukset eivät tunne Suomen lain mukaista tulolähdejakoja EVL- tai TVL-tulolähteisiin, vaan kaikki yhteisöjen tulo on rajoitusten alaisista.

EBITDA-rajoitusten lisäksi direktiivi sisältää niin sanotun tasevapautusmenettelyn eli nettokorkomenoja voidaan vähentää EBITDA-rajoituksia enemmän, jos yksittäisen verovelvollisen oman pääoman suhde vieraaseen pääomaan on enintään kaksi prosenttia

²¹³ Viitala 2016, 490

²¹⁴ Toimenpiteet ovat: 2 - Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements; 3 -Designing Effective Controlled Foreign Company Rules; 4- Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments (OECD 2015a-c)

²¹⁵ Viitala 2016, 490

alhaisempi kuin konsernilla, johon verovelvollinen kuuluu. Varat ja velat on tällöin arvostettava verrattavissa tilinpäätöksissä samalla tavoin, joko kansallisin tai kansainvälisin tilinpäätösperiaattein. Konsernin korkeampi velkaantuneisuus voidaan ottaa huomioon jäsenmaiden direktiivi-implementaatioissa myös vaihtoehtoisella menettelyllä, jonka mukaan konsernin ulkopuolisille kohdistuvat nettokorkomenot jaetaan konsernin EBITDAlla. Näin saatu luku kerrotaan puolestaan verovelvollisen verotus-EBITDAlla²¹⁶.

Vaikka puhutaan korkojen vähentämisestä, 4 Artikla rajoittaa tosiasiaassa *vieraan pääoman menojen* vähentämistä²¹⁷. Tämä termi taas määritellään siten, että vieraan pääoman menot käsittävät muodoltaan kaikenlaisen velan korkomenot sekä muut kansallisessa lainsäädännössä määritellyt, korkoa ja rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä menoja taloudellisesti vastaavat menot. Taloudellista vastaavuutta pyritään käsittelemään esimerkkien kautta, ja näihin sisältyy niin rahoitusleasingmaksujen rahoituskustannusosuus kuin myös vieraaseen pääomaan liittyvät järjestelymaksut ja samankaltaiset kulut²¹⁸. Esimerkkiluettelo on käytännössä kopioitu OECD:n dokumentaatiosta²¹⁹. Nettokorkomenot tarkoittavat direktiivissä määrää, jolla ”vähennyskelpoiset vieraan pääoman menot ylittävät veronalaiset korkotulot ja muut taloudellisesti vastaavat veronalaiset tulot, joita verovelvollinen saa kansallisen lainsäädännön mukaisesti”. Taloudellinen vastaavuus on siis myös korkotulon osalta määriteltävissä kansallisen lainsäädännön kautta.

²¹⁶ Tosiasiallinen laskeminen on monimutkaisempaa. Esimerkiksi konsernin EBITDAn laskemisessa voidaan huomioida pääomitettuja korkoja, osinkotuottoja, käyvän arvon vaihtelusta johtuvia eriä tai satunnaisia eriä eri tavoin. OECD:n BEPS-hankkeen dokumentaatio (OECD 2016, 131-138) sisältää suosituksia näiden erien huomioimiselle, mutta käytännön soveltaminen esimerkiksi direktiivi-implementaatioissa voi vaihdella.

²¹⁷ Ja nettokorkomenot ovat muodollisesti ”ylimeneviä vieraan pääoman menoja”

²¹⁸ Koko luettelossa 2 artiklan mukaisesti tarkoitetaan ”vieraan pääoman menoilla” muodoltaan kaikenlaisen velan korkomenoja, muita kansallisessa lainsäädännössä määriteltyjä, korkoa ja rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä menoja taloudellisesti vastaavia menoja, kuten esimerkiksi voitto-osuuslainoista kertyvät maksut, vaihtovelkakirjalainojen ja nollakuponkilainojen kaltaisten välineiden laskennalliset korot, vaihtoehtoisten rahoitusjärjestelyjen kuten islamilaisen rahoituksen mukaiset määrät, rahoitusleasingmaksujen rahoituskustannusosuus, asianomaisen omaisuuserän tasearvoon pääomitettu korko tai pääomitettujen korkojen kuoletukset, siirtohinnoittelusääntöjen mukaiset rahoitustuottojen määrät soveltuvissa tapauksissa, vieraaseen pääomaan liittyvien johdannaisinstrumenttien tai suojausjärjestelyjen mukainen nimelliskorkojen määrä, tietyt vieraan pääoman ja rahoituksen hankkimiseen liittyvistä välineistä johtuvat valuuttakurssivoitot ja -tappiot, rahoitusjärjestelyistä aiheutuvat vakuusmaksut, vieraaseen pääomaan liittyvät järjestelymaksut ja samankaltaiset kulut”

²¹⁹ OECD 2015c, 30.

Määritelmälle on huomattavaa, että esimerkkiluettelo ei vaikuta sitovalta, vaan artikla näyttää korostavan kansallisen lainsäädännön vieraan pääoman menojen määritelmää²²⁰. Tällä tulkinnalla esimerkkilistaukseen sisältyvä meno ei ole siis vähennysrajoitusten alaista, mikäli se ei tarkoita vieraan pääoman menoa kansallisen lainsäädännön mukaan. Jäsenmaat voivat määritellä korkomenot haluamallaan tavalla esimerkiksi samalla, kun ATAD I implementoidaan, mikäli sopivaa määritelmää ei valmiiksi lainsäädännöstä löydy.

Direktiivi sallii yhtenä verovuonna vähennyskeltottomien korkojen siirtämisen seuraaville vuosille rajatta. Jäsenmaille annetaan myös vaihtoehtoja korkovähennysten siirtämiseen. Vähennyskeltottomat korot voidaan sallia vähennettäväksi myös edellisten vuosien käyttämätöntä enimmäisvähennystä vastaan enintään kolme vuotta taaksepäin tai käyttämätön EBITDAn perusteella laskettu korkokapasiteetti voidaan sallia vähennettäväksi enintään viitenä seuraavana verovuonna.

5.2.2 EVL 18 a §:n suhde rahoitusleasingiin ennen direktiiviä

Nykyisellään rahoitusleasingsopimuksia ei voida pitää korkovähennysrajoitusten alaisena Suomessa. Käsitys pohjaa lähinnä ratkaisuun KVL 2013/25, jossa leasingmaksuja ei luettu siis EVL 18.1 § 2 kohdan tarkoittamiksi velan koroiksi. Päätöksen perusteluista näyttää olevan luettavissa, että erottelu lakia lukien pohjaa siihen, että vuokran vähennyskelpoisuudesta säädetään EVL 8.1 § 3 kohdassa²²¹ eli ei 18 §:ssä, johon 18 a § viittaa. Mainittu päätös koski kiinteistöyhtiön osakkeiden luovutusta ja toisaalta kiinteistöosakeyhtiön tilojen takaisinvuokrausta. Tilanne lieenee yleistettävissä myös irtaimen esineiden vuokraukseen muussa kuin sale-leaseback-muodossa, koska rahoitusleasingin käsittely on ollut muutoinkin kiinteän omaisuuden sale-leaseback-tapauksiin yhtenevää.

Sale-leaseback-tilanteen korkokulun määrittely nimellisesti vuokrana suoritettavan maksun suhteen oli esillä myös KVL 2016/12:ssa. Kysymykseen ei kuitenkaan vastattu suoraan, vaan kiertäen luonnehtien myynti luovutukseksi eli oletettavasti takaisinvuokraus myös vuokraksi eikä korkojen tai velkapääomien suorituksiksi.

²²⁰ Joskin luettelo on pidetty sitovanakin (näin esimerkiksi VM 2017a, 68)

²²¹ Vähennyskelpoisia ovat elinkeinotoiminnassa käytetyn maa- ja vesialueen sekä huonetilan vuokrat

Silloin kuin vuokrausta pidetään kaupanluonteisena, aivan varmaa tietoa ei varsinaisesti ole olemassa. Oikeuslähteiden kannalta tulkintapainoarvoltaan merkittävää ratkaisukäytäntöä ei ole olemassa koron vähennyskelpoisuuden suhteen, koska KVL on käsitellyt julkaistuina vain tapauksia, joissa vuokra on ollut vuokraa. Jotain painoa on annettava sille, että osamaksukaupassa korkoa ei jaksoteta erikseen, jos siitä ei ole sovittu.

5.2.3 EVL 18 a §:n muutos

5.2.4 Luonnos hallituksen esitykseksi

Korkojen vähennysrajoituksia ei ole vielä implementoitu Suomen lainsäädäntöön. Valtiovarainministeriön luonnoksessa hallituksen esitykseksi korkovähennykset ehdotetaan Suomessa toteuttavaksi direktiivistä poikkeavassa muodossa eli rajoitukset jäävät minimisääntelyä tiukemmaksi. Muutokset ehdotetaan toteutettavaksi EVL 18 a §:n uudistuksella. Lisäksi MVL:iin ja TVL:iin toteutetaan muutos viittauksena samaan pykälään yhteisön, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön korkojen osalta, jota direktiivin edellytys kaikkien tuloveromuotojen tuomisesta rajoitusten piiriin säilytetään.²²²

Etuyhteyskoroilla säilytetäisiin ehdotuksen mukaan nykyiset 500 000 euron ja 25 prosentin rajat²²³. Muille kuin etuyhteyskoroille kuitenkin asetetaan direktiivin enimmäisvähennysraja 3 000 000 euroa siten, että muille kuin etuyhteysyrityksille maksettavat korot vähennetään ensin, ja jos korot alittavat kolme miljoonaa, voidaan etuyhteyskorkojen vähennyskelpoisuutta tarkastella euro- ja prosenttiperustein.²²⁴ Direktiivin perusteella vähennyskelpoisuutta rajataan EBITDAn perusteella, kun taas nykyinen EVL 18 a § rajoitus on tarkemmin ottaen EBITD-pohjainen. Lisätty A muodostuu rahoitusomaisuuden menetyksistä ja arvoalenemisista²²⁵.

Huomattava muutos aiempaan on nykyisen EVL 18 a §:n tasevapautussäännön poistuminen, joka on kuitenkin myös direktiivissä sallittu. Tasevapautuksesta luopumista perustellaan luonnoksessa käytännön kokemuksella eli verovuonna 2015 arvioidaan jopa kolmasosan muutoin rajoituksen alaisista koroista jääneen rajoituksen ulkopuolelle tasevapautusten vuoksi. Konsernitaseen

²²² VM 2017b, 1

²²³ EVL 18 a § rajoittaa korkomenojen vähentämistä yli 500 000 euron nettokorkomenoilta, silloin kun etuyhteysyrityksille maksetut korkomenot eivät ylitä 25 % pykälässä määritellystä EBITDAsta.

²²⁴ VM 2017b, 53-54

²²⁵ VM 2017b, 32

soveltaminen on ollut hankalaa esimerkiksi silloin, kun verovelvollinen on ollut rahaston omistuksessa.²²⁶ Vähennyskeltottomien korkojen siirtäminen eteenpäin säilyy ehdotuksessa nykyisellään siten, että ne voidaan vähentää tulevina vuosina ilman vanhentumissääntöjä.

Erityisesti rahoitusleasing-sopimukseen liittyen lainsäädäntöesityksessä esitetään *korkomeno* määriteltäväksi vähennysrajoituksia varten erikseen siten, että koroilla tarkoitetaan ”kaikenlaisen velan korkomenoja ja rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä menoja *taloudellisesti vastaavia menoja*”.²²⁷ Esitetty lainsäädäntö toisi siis muuhun verotuskäytäntöön nähdessä erikoisen pykälän, jonka soveltamiseksi transaktion taloudellinen sisältö tulee määritellä. Taloudellinen sisältö on kuitenkin muutoin verolainsäädännössämme mukana harvoin, esimerkiksi VML 28 §:ssä. Korkovähennysrajoitusten ja VML 28 §:n tarkoitus on pohjimmiltaan sama eli veronkierron estäminen, mutta korkorajoituksen soveltaminen ei edellytä veronkierron tarkoitusta. Nettokorkomeno määritellään entiseen tapaan niin, että korkomenot ovat vähennyskelpoisia korkotulojen määrään saakka. Korkotuloa ei kuitenkaan linkitetä korkomenon määritelmään, vaan tarkkaan lukien korkotulojen ala voisi olla kapeampi kuin korkomenojen ala.

Jos laki toteutetaan taloudelliseen vastaavuuteen viitaten, on mahdollista, että oikeuskäytännössä tai KVL:n ennakkoratkaisuin joudutaan ratkaisemaan esimerkiksi leasingisopimusten korkovähennysoikeutta. Koska ehdotuksessa esitetään myös rahoitusalan yritysten tuomista rajoitusten piiriin²²⁸, taloudellisen vastaavuuden käsitteen olisi oltava selkeä. Kaiken kaikkiaan korkovähennysrajoitusten määrittely ”taloudellisesti vastaavien menojen” periaatteellisella muotoilulla aiheuttaisi tulkintahaasteita myös muussa rahoituksessa kuin vain rahoitusleasingissa.

Rajoitusten perustuessa nettokorkomenoihin, verovelvollisten tarve selvittää leasingin verotuksellinen luonne voi perustua joko siihen, että vuokralleantajat voivat lukea leasingtuloja korkotuotoiksi ja vuokralleottajat joutuvat lukemaan niitä korkokuluiksi. Taloudellisesti rahoitusta vastaavan menon määrän määrittäminen perustunee leasingmaksujen diskonttaamiseen soveltuvalla korkokannalla, joka voidaan tässä esitetyn²²⁹ mukaisesti laskea

²²⁶ Ibid. 30-31

²²⁷ Ibid., 53

²²⁸ Ibid., 35-38

²²⁹ IAS 17-rahoitusleasingin korko voi määrittyä joko sopimuksen implisiittisen koron tai verrannollisen muun lisäluoton koron kautta (vrt. jakso 2.4)

usealla eri tavalla ja useat korkokannat voivat olla perusteltuja. Se, että rahoitusleasingkorko pyritäisiin huomioimaan, perustuu sinänsä taloudellisiin tosiseikkoihin, mutta koron määrän selvittäminen käytännössä voi tuottaa erilaisia tuloksia.

Koron määrittely rajoitussääntöjä varten erikseen lienee positiivista verotuksen ennustettavuuden vuoksi erityisesti pienyritysten kannalta, joita rajoitukset eivät esityksen euromääräisten rajojen tai etuyhteysyritysten puutteen vuoksi usein koske. Jos koron määritelmä pidetään muualla kuin EVL 18 a §:n soveltamisessa ennallaan, ei muille kuin suuryrityksille tule ongelmia esittää tai vähentää korkokuluja verotuksessa. Suurimmilla yrityksillä tulisi myös olla paremmat resurssit ja tiedonlähteet esimerkiksi leasingin korko-osuuden määrittämiseksi.

5.2.5 Luonnoksen kritiikki annettujen lausuntojen pohjalta

EVL 18 a §:n muutoksen toteuttaminen alkuperäisen luonnoksen mukaisena ei vaikuta todennäköiseltä lausuntopyyntöön vastanneiden tahojen esittämän kritiikin perusteella. Yleisesti ottaen lausunnoissa kiinnitetään luonnollisesti huomiota lausunnon antajan omien tarkoituksien kannalta siten, että esimerkiksi verosuunnittelumahdollisuuksien rajoittamisesta kiinnostuneet tahot pyrkivät mahdollisimman tiukkoihin rajoituksiin²³⁰ huomioimatta muita näkökohtia. Jopa täysin itsenäisten yritysten korkomenojen vähentämistä ehdotetaan. Erityisen tiukat korkovähennyksen rajoitukset tekisivät veron kiertämiseen tähtäävistä vähennysrajoituksista lähes vastaavan kuin yleinen korkojen vähentämiskielto. Korkojen vähentämisen kieltämistä voidaan perustella yleisesti ottaen oman ja vieraan pääoman neutraliteetilla, mutta mikäli lähes kaikki korot ovat vähentämiskelvottomia, verojärjestelmän perusluonne muuttuu nykyisestä, jossa korot voidaan vähentää²³¹.

Rahoitusleasingin kannalta esitetty kritiikki perustuu taloudellisesti korkomenoja vastaavien menojen löysään määrittelyyn. Lausunnoissa otetaan huomioon, että löyhä määrittely on omiaan

²³⁰ Näin etenkin Kepa ry (2018) ja Finnwatch ry (2018)

²³¹ Tällöin puhuttaisiin CBIT-verosta (Comprehensive Business Income Tax). Neutraliteettia voidaan hakea myös toisinpäin mahdollistamalla laskennallinen vähennys oman pääoman tuotolle (ACE, Allowance for Corporate Equity). Tästä lyhyesti Myrsky (2011, 1500-1502)

luomaan epävarmuutta ja tulkintaongelmia käytännössä.²³² Korkomääritelmä leasingiakin koskien muodostuu sitä tärkeämmäksi, mitä tiukemmaksi muut rajoitukset säädetään.

Direktiivin esimerkkiluettelo erilaisista koronluonteisista menoista käsitetään myös direktiivin eri kieliversioiden perusteella eri tavoin. Finanssialan lausunto lakiesityksestä jäsentää vieraan pääoman käsitteen siten, että direktiivin englanninkielisessä versiossa menoihin luetaan 1) velan korkomenot, 2) muut korkoa taloudellisesti vastaavat menot **ja** 3) muut kansallisen lainsäädännön perusteella korkoa vastaavat menot²³³. Suomenkielinen direktiivi kuitenkin jäsentää taloudellisen vastaavuuden tulevaksi kansallisesta lainsäädännöstä (ja-sanan paikka on siis merkityksellinen). Erolla on etenkin leasingrahoituksen kannalta merkittävä vaikutus. Jos taloudellisesti korkoa vastaavat menot tulee lukea rajoitusten piiriin joka tapauksessa, jäsenmaissa ei ole mahdollista tehdä poikkeavia ratkaisua. Direktiivin esimerkit pohjaavat OECD:n BEPS Action 4 -dokumentaatioon, jossa esimerkkien ei ole tarkoitus olla OECD:n puolesta tyhjentävä luettelo²³⁴. Action 4:n mukaan valtioiden välille jää joka tapauksessa eroja korkojen määritelmiin ja OECD antaa lähinnä suosituksia parhaista käytännöistä. Direktiivin perusteella on jonkin verran epäselvää, mitä jäsenmaiden tulee tehdä koron määritelmien suhteen käännösongelmistakin johtuen²³⁵.

Kritiikkiä on kohdistettu myös tasevapautussäännön poistamista kohtaan²³⁶. Tasevapautussääntö voi olla merkityksellinen leasingsopimuksia ajatellen kirjanpitoperiaatteiden vuoksi.

Tasevapautussäännön toteuttaminen direktiivin sallimilla tavoilla vastanee²³⁷ Suomen implementaatioissa nykyisten menetelmien säilyttämistä, vaikka direktiivi sallii myös vaihtoehtoisen menettelyn, joka pohjautuu konsernitason koron ja EBITDAn suhteeseen. Tämä

²³² Suomen Veroasiantuntijat 2018, 3

²³³ Finanssiala 2018, 12-15

²³⁴ OECD 2015c, 33-34

²³⁵ Direktiivin kääntämisen vaikeus ei ole mitenkään erikoista sinänsä. Direktiivien, kuten minkä tahansa tekstin, kääntäminen täydellisesti on sinänsä mahdotonta kielitieteellisesti ajateltuna. Kieli on sidoksissa kulttuuriin eli sosiaalisesti muodostuvaan todellisuuden jäsentämiseen. Sanoilla ei ole täydellistä semanttista ekvivalenssia eri kielissä ja tämä näkyy jo kielitieteellisen perustajahahmon Ferdinand de Saussuren ajattelussa. (Evans, Baskerville & Nara 2015, 7-8). Tässä tapauksessa kyseessä voi olla lausetekninen käännösvirhekin.

²³⁶ Esimerkiksi Viitala (2018, 2) ei pidä asianmukaisena poistaa tasevapautuksia vain siksi, että niiden soveltaminen on käytännössä vaikeaa. Tulkintaongelmiin pitäisi puuttua tarkalla lain säätämällä ja kehittyvän oikeuskäytännön kautta.

²³⁷ Jos lähdetään siitä, että alkuperäisessä ehdotuksessa tasevapautussääntöä ei ole lainkaan ja nykysääntö vastaa läheisesti yhtä direktiivin sallimaa optiota, oletan että todennäköisimmin valitaan vähiten nykyisestä poikkeava vaihtoehto.

direktiivin 4 artiklan 5b kohdan mukainen menettely olisi myös BEPS-hankkeen parhaiden käytäntöjen mukainen²³⁸. Korkovähennysrajoitusta ei siis sovellettaisi todennäköisimmin toteutuvassa tasevapautussäännössä lainkaan, jos konsernitaseen omavaraisuusaste on heikompi kuin korkovähennyksiä hakevalla verovelvollisella. Muutosta edeltävä EVL 18 a §:n tasevapautussääntö viittaa kuitenkin verovelvollisen taseeseen ja konsernitaseeseen. Direktiivi edellyttää, että molemmat taseet laaditaan samoilla tilinpäätösperiaatteilla. Mikäli konsernitaseessa on huomioitu rahoitusleasingvastuita, kun taseet on laadittu IFRS-periaattein, samanlaisten vastuiden tulisi ilmetä myös yksittäisen yhtiön vertailutaseesta.

5.2.6 Vuokra taloudellisesti korkoa vastaavana menona ja tulona

Mikäli korkoa taloudellisesti vastaavia menojen vähennyskelpoisuutta rajoitetaan, voidaan tätä vastaavuutta pohtia monin tavoin. Taloustieteessä korkoa voidaan määritellä siten, että se on korvausta siitä, että lainanantaja siirtää kuluttamisensa ajankohtaa myöhäisemmäksi²³⁹. Rahoitusleasingia ajatellen korkoa voi tällöin mieltää olemassa olevaksi, mikäli sopimuksen tarkoituksena on omistuksen siirtäminen vuokralleottajalle ja vuokralleantaja saa tulon pikkuhiljaa vuokramaksuina ja mahdollisella myöhemmällä pienellä lunastushinnalla. Taloustieteellinen tulon käsite²⁴⁰ ei kuitenkaan muutoinkaan ole verotuksen kohteena. Suomessa elinkeinotulota verotetaan sen realisoituessa, mutta periaatteessa ”oikeampana” tulona olisi kai pidettävä esimerkiksi Haig–Simonsin tuloa, joka määrittelee tulon varallisuuden arvon lisääntymisenä, joka voi tapahtumia ilman transaktioitakin²⁴¹.

Yksityisoikeudellisesti lainat ovat korottomuusolettaman²⁴² perusteella korottomia, mikäli korosta ei ole sovittu. Korkotaso on Suomen pankin vahvistaman tason mukainen, mikäli on sovittu korosta, muttei sen tasosta²⁴³. Tämä peruskorko on tosin kirjoitushetkellä nolla prosenttia. Verotuksessa korkoa on tulkittu korottomuusolettaman mukaisesti silloin, kun kauppahinnan ja koron suhdetta on käsitelty. Osamaksukaupassa korkoa ei ole käsitelty verotuksessa erillisenä,

²³⁸ Viitala 2018, 2

²³⁹ Mannio 1997, 9

²⁴⁰ Eikä siten menonkaan, kun verotus on nettoverotusta vähennettävien kulujen jälkeen.

²⁴¹ Knuutinen 2006, 798-799

²⁴² Korkolain 2 ja 3 §

²⁴³ Myös muualla lainsäädännössä esimerkiksi kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen saama pääomaosuuden tuotto määritellään tahdonvaltaisesti siten, että peruskorkoa käytetään, mikäli muusta ei ole yhtiösopimuksessa sovittu (AKYL 7:4 §)

mikäli korkoa ei sopimusten mukaan ole. Tosiasiallinen osamaksun hinta kuitenkin sisältää korkoa maksuajan myötä eli myyjä häviää toimintaan sitoutuvana käyttöpääomana, kun maksut saadaan myöhemmin. Taloustieteellisen kulutuksen lykkäämiseen pohjaavan määritelmän kannalta myös tavallinen myyntisaamisen maksuaika muodostaa korkoa. Esimerkiksi käteisalennuksen määrää voidaan tällöin ajatella korkona.

Kirjanpitoperiaattein ajateltuna IFRS 16:n myötä korkoa muodostuu kirjanpidossa paitsi rahoitusleasingsopimuksista, myös muista vuokrasopimuksista. IFRS 16 rajaa soveltamisalaansa tiettyjen toimialojen kannalta sekä lyhyiden ja vähäarvoisten vuokrasopimusten kannalta. Vähäarvoiset vuokrasopimukset on kuitenkin luettu standardin soveltamisalan ulkopuolelle lähinnä hallinnollisista syistä, mutta ei siksi että ne olisivat käsitteellisesti erilaisia²⁴⁴. Toisaalta lopullinen standardi käsittelee vuokratuloja yleensäkin osittain korkomenoina vertailukelpoisuussyistä ja standardin valmistelutöissä on ollut esillä myös vuokratulon esittäminen tuloslaskelmassa yhtenä eränä²⁴⁵ muiden kuin rahoitusleasingvuokrasopimusten osalta. IFRS-periaatteet eivät siis perustu yksinomaan taloudellisten realiteettien esittämiseen. Kirjanpidon tavoitteena on tuottaa kustannustehokkaasti taloudellista tietoa, joka on hyödyllistä sen käyttäjille, lähtökohtaisesti pääasiassa sijoittajille ja velkojille.

Rahoitusteorian kannalta velkaa ja vuokrausta (ei siis vain rahoitusleasingia) on tutkittu niiden substituutti- ja komplementtisuhteen vuoksi. Perusperiaatteena rahoitusteoriassa on pidetty sitä, että vuokra ja velka olisivat toisiinsa nähden substituutteja ja siten taloudellisesti samanlaisia. Samanlaisuus lähtee olettamasta, että vuokramaksujen tasot heijastavat vuokranantajalle omistajuudesta koituvia kustannuksia, joita ovat poistot ja rahoituskustannukset. Mikäli markkinoilla vallitsee täydellinen kilpailu ja kaikki toimijat voivat hyödyntää samoja korkotasoa, vuokrauksen ja osamaksukaupan (siis velanoton) kustannustasot asettuvat samalle tasolle.²⁴⁶ Vuokrausta olisi siis pidettävä velanotolle vaihtoehtoisena rahoitusmuotona. Taloudellisia vastaavuuksia ajatellen vuokrauksella ja velalla on havaittu olevan kuitenkin usein komplementaarinen suhde, jolloin samankaltaisuus on löyhempi. Tällöin yrityksen velan ja

²⁴⁴ IASB 2015, 1-26

²⁴⁵ IFRS Foundation 2013, 25-33

²⁴⁶ Penttinen 2013, 1

vuokrien määrät kasvavat tai vähenevät samansuuntaisesti. Substituutteja ne eivät kuitenkaan välttämättä ole. Komplementaarisuusongelma nimetty on *leasing puzzle* -ongelmaksi.²⁴⁷

Puzzlen ratkaisuksi on esitetty vuokrauksen ja velanoton käytön erilaisilla käytännön tekijöillä. Syitä siihen, miksi yritys vuokraa velanoton sijaan voivat olla a) yrityksen koko, b) toimiala, c) ostettavan tai vuokrattavan kohteen luonne, d) yrityksen velkaantuneisuus ja taloudellinen tilanne, e) verotus, f) johdon kompensatiometodit ja g) omistusrakenne. Esimerkiksi yrityksen koon suhteen eri tutkimukset päätyvät vuokrauksen ja velanoton suhteen negatiivisiin tai positiivisiin korrelaatioihin.²⁴⁸

Kiinnostavaa on etenkin verotekijän vaikutus. Esimerkiksi Miller ja Upton²⁴⁹ sekä Sharpe ja Nguyen²⁵⁰ pitävät verotusta erityisen vaikutuksellisenä. Deloof, Lagaert & Verschuerenin²⁵¹ mukaan vuokraus ja velanotto korreloivat substituuttien tapaan silloin, kun vuokrausta ja velanottoa koskevat verotussäännöt lähenevät toisiaan.

Substituutiosuhdetta voidaan ajatella merkitykselliseksi siksi, että jos vuokrauksen ja velanoton käytön ero johtuu ainoastaan tai pääasiallisesti verotuksesta, korkovähennysrajoituksia varten vuokrauksen ja velan olisi oltava periaatteessa samanarvoisia neutraliteetin vuoksi. Vuokraus ja velanotto olisivat periaatteessa samanarvoisia tai samanarvoisempia verotuksessa, jos sekä vuokramaksuihin sisältyvä implisiittinen korko että velan korko käsitellään EVL 18 a § lakiehdotuksen mukaisesti toisiaan taloudellisesti vastaavina menoina ja siten vähennysrajoituksen alaisina.

Jos asiaa yritetään vielä purkaa Suomen lain korkokäsitteiden avulla siitä syystä, että direktiivi viittaa kansallisen lainsäädännön korkoja vastaaviin menoihin, voi päästä myös mielenkiintoisiin tulkintoihin. Nykyisen EVL 18 a §:n vähennysrajoitus kohdistuu elinkeinotoiminnasta

²⁴⁷ Morais (2013, 432-446) esittää olennaisia tutkimustuloksia aiheesta. Tutkimusta on tehty erilaisin aineistoin ja esimerkiksi verovaikutuksen tulkinta perustuu vaikeasti mitattavaan efektiiviseen veroasteeseen (esimerkiksi Graham, Lemmon & Schallheim (1998, 131-133) kritisoivat muita tutkimuksia tällä perusteella).

²⁴⁸ Morais 2013, 435-442

²⁴⁹ 1976, 762, 785-786

²⁵⁰ Sharpe ja Nguyen pitävät verotusta yhtenä syynä vuokrauksen käyttöön löytäen myös muita tekijöitä, erityisesti huonoa taloudellista tilannetta (1995, 271-294)

²⁵¹ Deloof, Lagaert & Verschueren (2007, 491-492) tutkivat substituutiovaikutusta Belgialaisten SME-yritysten tapauksessa. Substituutiovaikutuksen havaittiin olevan olemassa, kun paikallisten verosäännösten perusteella vuokratun omaisuuden poisto-oikeus kuului vuokralleottajalle.

johtuneeseen velkaan 18.1 § 2 kohdan mukaisesti. Korkoa määritellään elinkeinoverolaissa muutoin 6 §:ssä siten, että osuuskunnan ylijäämällä tarkoitetaan osuuspääomaan korkoa. Muutoin korko näkyy EVL:n pykälissä myös rinnastuksien kautta 20 ja 23 §:n jaksotussäännöissä, joiden mukaan korko, vuokra tai *muu tuloerä, jonka suuruus määräytyy ajan kulumisen perusteella*, jaksotetaan asianomaisten pykälien mukaan. Ilman tarkempaa säännöstä on EVL:n perusteella todella vaikea mieltää yksioikoisesti, mitä nämä säännökset voivat tarkoittaa suhteessa direktiiviin tai sen implementaatioon.

OECD:n näkemys vuokrien sisällyttämisestä vieraan pääoman menoihin on, että vain rahoitusleasingin rahoituskustannuskomponentin tulisi olla rajoitusten piirissä, mutta muun vuokrauksen ei. BEPS Action 4 loppuraportissa *operating lease* -vuokria ei pidetä taloudellisesti rahoitusta vastaavina, mutta tätä ei kummemmin loppuraportissa perustella²⁵². Toisaalta siirtohinnoittelussa maksuajan merkitys huomioidaan ja sekä veronkiertodirektiivi että BEPS Action 4 puhuvat siirtohinnoittelusääntöjen mukaisista rahoitustuottojen määristä²⁵³. OECD:n siirtohinnoitteluohjeet puhuvat maksuaikojen huomioimisesta käyttöpääomaoikaisun muodossa. Tämä merkitsisi siirtohinnan oikaisua, eikä varsinaisesti koron muodostumista. Jos liialliseksi tulkittu siirtohintaa on maksettu maksuajan perusteella, voidaan tätä määrää ajatella pääoman sijoituksena. Suomessa tällaista uudelleenluonnehdintaa ei kuitenkaan helposti siirtohinnoittelussa sallita²⁵⁴.

Taloudellisesti vieraan pääoman menoja vastaavia menoja suhteessa direktiiviin voidaan lähestyä taloustieteellisesti, kirjanpidon näkökulmasta, yksityisoikeudellisesti tai jopa verolakien erilaisten määritelmien kautta. Mikäli laissa mainitaan pelkästään taloudellinen vastaavuus, voidaan päätyä moneen lopputulokseen ja kaikkeen vuokraukseen voidaan nähdä liittyvän vieraan pääoman menon piirteitä aivan hyvin perustellusti. Epämääräinen määritelmä on myös perustuslain 81 § kannalta huono, kun pykälässä ei säädetä tosiasioihin nähden kunnollisesti veron perusteista, vaikka direktiivi sinänsä sallii tiukat säädökset.

²⁵² OECD 2015c, 30

²⁵³ OECD 2017,444 ja ATAD I 2 artiklan 1 kohta

²⁵⁴ KHO 2014:119 perusteella ainakaan vierasta pääomaa ei voida luonnehtia omaksi pääomaksi pelkän VML 31 § siirtohinnoittelusäännöksen perusteella. (tästä esimerkiksi Penttilä 2014)

5.2.7 Tasevapautussääntö ja IFRS 16

Mikäli konsernitason korkea velkaantuneisuus huomioidaan tytäryhtiön suurempana korkojen verovähennysoikeutena tasevapautussäännön avulla, taseita vertaillaan yhtenevien tilinpäätösperiaatteiden mukaan laadittuina. Direktiivi sallii kyllä kansallisten tilinpäätösten hyödyntämisen, jos periaatteet ovat molemmilla samat²⁵⁵. Näin voidaan tehdä kotimaisessa konsernissa, joka ei ole pörssiyhtiö. Mikäli konsernin tilinpäätös on kuitenkin laadittu IFRS:n mukaisesti, myös tytär- tai emoyhtiön tase tarvitaan IFRS-muotoisena tasevertailua varten.²⁵⁶

Jos yhden yhtiön tilinpäätös laaditaan kirjanpitolain mukaan, rahoitusleasingvelkoja ei välttämättä ole taseessa lainkaan. Direktiivin mukaista tasevertailua varten nämä joudutaan kuitenkin oikaisemaan taseeseen ja IFRS 16:n voimaan tullessa näin tehdään kaikille vuokrasopimuksille. Hallinnollista kustannusta tästä ei pitäisi muodostua siksi, koska IFRS-arvostus vuokrasopimuksille laaditaan konsernitilinpäätöstä varten joka tapauksessa. Joissain tapauksissa on mahdollista, että tasevertailua varten laadittu tilinpäätös näyttää yhtiön taseen hyvin velkaantuneelta, jos vuokravastuita on taseessa paljon, koska vuokravastuut ovat kokonaan vierasta pääomaa.

EFRAG²⁵⁷ on tutkinut IFRS 16:n vaikutusta ATAD I:n suhteen. Pörssiyhtiödataan perustuva simulaatio esittää, että ainakaan pörssiyhtiöiden kohdalla IFRS 16 tuottaa vähennysrajoitusten lisäystä vain harvoin. Tutkimustulos pohjautuu kuitenkin siihen, että haittavaikutuksia katsotaan muodostavan, jos konsernin korkojen ja EBITDAn suhde nousee yli 30 %:iin ja yli kolmeen miljoonaan IFRS 16:n vuoksi. Tällöin tasevapautussäännön vaikutukset on analysoitu pohjautuen direktiivin sallimista vaihtoehtoihin, joka ei ole Suomen nykyistä tasevapautussääntöä lähimmin vastaava. Pelkällä konserniyhtiötason analyysillä tätä ei tosin pystyittäisi helposti tutkimaan. EFRAGin tutkimus ei siten vastaa kysymykseen siitä, voiko IFRS 16:n vaikutus

²⁵⁵ ATAD I 4 art. 5 ja 8 kohta.

²⁵⁶ Direktiivi ei vaikuta sallivan sitä, että koko konsernin tilinpäätöksen laatiminen uudestaan joillakin kansallisilla säännöillä yhden yhtiön korkovähennysten hankkimiseksi sallittaisiin ja se lienee kustannustenkin kannalta järjetöntä.

²⁵⁷ European Financial Reporting Advisory Groupin toimeksiannosta tutkimuksen on toteuttanut Europe Economics (2017, 63-64)

olla negatiivinen Suomessa todennäköisimmin sovellettavan direktiivin 4 artiklan 5a kohdan tasevapautusmallin kannalta.

Tasevapautussäännön soveltamisessa tärkeä konsernin kirjanpitoperiaatteiden soveltaminen ja leasing- tai vuokrakulujen lukeminen osittain korkomenoksi voivat olla yhdessä erityisen rajoittavia. Mikäli vuokrakuluista osa lasketaan korkomenoksi, korkovähennysrajoituksiin mennään useammin. Tasevapautuslaskennassa taas vuokraajan velkaisuus on vuokravastuiden tasevaikutuksen myötä suuri. Jos asiaa verrataan BEPS-hankkeen tavoitteisiin, erityisesti IFRS 16:n myötä muut kuin rahoitusleasing-vuokrasopimukset tulevat merkityksellisiksi korkovähennysrajoituksia sovellettaessa. Tarkoituksena on kuitenkin rajoittaa vain rahoitusleasingia. Tasevapautusmenettelyn vaikutuksia voisi lieventää se, että vuokramenot katsottaisiin muun kuin korkomenon osalta vähennysrajoitusten soveltamisen kannalta aina poistoiksi, mikä lukisi menot EBITDAn ulkopuolelle ja vähennyskapasiteetti kasvaisi.

BEPS Action 4 -papereissa IFRS 16:n aiheuttamat ongelmat on otettu huomioon. Mikäli direktiiviä sovelletaan BEPSin tarkoittamassa hengessä, korkomenoja oikaistaan IFRS 16 vuokrasopimuksiin liittyvien korkomenojen osalta, kun tasevapautussääntöjä sovelletaan²⁵⁸.

5.3. Korkovähennysten muutosten vaikutukset rahoitusleasingsopimuksiin

5.3.1 Tiukat rajoitukset leasingrahoituksen kannalta

Erityisesti rahoitusleasingia koskevat tiukimmat lakiehdotuksesta saatuihin lausuntoihin ja IFRS 16:n vaikutukseen pohjaavat rajoitukset olisivat luonteeltaan seuraavat^{259, 260}:

- 1) Absoluuttinen raja vähennysten soveltamiselle lasketaan 100 000 euroon
- 2) EBITDA-raja lasketaan 10 prosenttiin
- 3) Rajoituksia sovelletaan myös itsenäisiin yrityksiin
- 4) Korkomenon käsite ei vastaa korkotulon käsitettä

²⁵⁸ OECD 2015c, 123-124.

²⁵⁹ Siirtymäsäännökset direktiiviä edeltävien lainojen kannalta jätetään analyysin ulkopuolelle kuin myös EBITD:n ja EBITDAn erotus, joka ei nähdäkseni ole leasingia ajatellen erityisen olennainen. Arvonmenetys leasingsopimuksessa voisi tarkoittaa alaskirjausta esimerkiksi, jos vuokralleottajan vuokrasopimussaaminen menetetään luottotappiona. Tällöinkin kohdetta voidaan vuokrata uudelleen tai se voidaan myydä. Samoin korkokapasiteetin siirtymistä seuraaville vuosille ei käsitellä.

²⁶⁰ Tiukat rajoitukset pohjautuvat etenkin KEPA ry:n (2018), Finnwatch ry:n (2018), SAK:n (2018 ja Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän (2018) lausuntoihin

- 5) Taloudellisesti korkoa vastaavat menot olisivat rajoitusten piirissä
- 6) Tasevapautusta ei mahdollisteta
- 7) Rajoituksia sovelletaan rahoitusalan yrityksiin ja infrastruktuurihankkeisiin

Absoluuttisesti matalat rajat vieläpä itsenäisiin yrityksiin sovellettuna johtaisivat korkovähennysten epäämiseen monien pienienkin yritysten kannalta. Tilanne on vielä ankarampi, jos kaikessa vuokrauksessa nähdään olevan taloudellisesti vastaavia menoja. 100 000 euron rajat voivat ylittyä muutamien miljoonien eurojen vuokravastuiden perusteella yksittäisenä vuonna, vaikka korkotasokaan ei olisi merkittävä²⁶¹. Matalat koron ja EBITDAn suhteet rajoitusten soveltamisessa vastaavasti rajaavat paljonko korkoja tämän rajan yli voidaan vähentää.

Taloudellisesti korkoa vastaavat menot voivat tiukimmin määriteltynä käsittää kaiken vuokrauksen, jos asiaa ajatellaan velan ja vuokrauksen substituutisuhteen tai IFRS 16:n tapaan. Tällöin todella suuri osa vuokrauksesta lienee osittain vähennyskelvotonta pahimmillaan myös itsenäisten melko pientenkin yritysten tapauksessa.

Sikäli kuin korkomeno ei vastaa määritelmiltään korkotuloa, leasingyhtiöille aiheutuu vaikeuksia, jos toiminta on velkarahoitettua. Rahoitusleasingista tai jopa kaikesta vuokrauksesta muodostuisi vähennyskelvotonta korkomenoa vuokralleottajille, mutta nettokorkomenoa vuokratulot eivät myöskään vuokralleantajille vähentäisi.

Rahoituslaitosten kannalta rajoitukset ovat merkittäviä, kun tuotot ja menot koostuvat pääosin rahoituksesta. Sikäli kuin leasingyhtiö on osa rahoituslaitoskonsernia, niihin ei voitaisi soveltaa edes tasevapautusta. Leasingyhtiön ajatuksena voi kuitenkin olla, että kohteiden hankinta rahoitetaan lainalla, joten korkokulut kohdistuvat myös niihin yhtiöihin²⁶². Jos myös muut kuin etuyhteisyriyksille maksetut korot ovat jatkossa vähennyskelvottomia, toiminta vaikeutuu merkittävästi.

²⁶¹ Esimerkiksi IAS 17-periaattein laskettuna 4 000 000 euron kohteen vuokraaminen 8 vuodeksi 550 000 eurolla (marginaalisella 100 000 euron jäännösarvolla, vuokramaksu yhtä kuin annuiteettilainan lyhennys ja korko) johtaa 2,1 % implisiittiseen korkoon. Tällä korkotasolla 1. vuoden korkomenot sopimuksesta ovat 103 758 euroa.

²⁶² Esimerkiksi Tepora (2013, 164) kuvaa rahoitusleasing-toimintaa siten, että leasingyhtiön toiminta rahoitetaan ulkopuolisilla luotoilla.

5.3.2 Direktiivin vähimmäisedellytysten mukaiset rajoitukset leasingrahoituksen kannalta

Direktiivin minimitavoitteet toteutuvat vastaavasti, jos EVL 18 a § toteutetaan siten, että:

- 1) Vähennysrajoitusten soveltamisen absoluuttinen raja on 3 000 000 euroa
- 2) EBITDA-rajoitus on 30 %
- 3) Rajoituksia sovelletaan vain konserneihin tai yrityksiin, joilla ei ole etuyhteydellistä yritystä tai kiinteää toimipaikkaa
- 4) Korkotulo määritellään korkomenoa vastaavasti
- 5) Korkoja ei määritellä taloudellisen vastaavuuden kannalta EVL 18 a §:n soveltamista varten erikseen
- 6) Tasevapautussääntö säilytetään
- 7) Rahoituslaitokset ja infrastruktuurihankkeet jätetään soveltamisalan ulkopuolelle

Vähimmäistavoitteiden toteuttaminen on perusteltua etenkin verokilpailullisista syistä ja siksi että haitallinen vaikutus investointeihin on tällöin pieni²⁶³. Muutoin esimerkiksi vähennysten absoluuttisen rajan korottaminen nykytilan 500 000 eurosta direktiiviä vastaavan vähimmäisrajoituksen kolmeen miljoonaan voi kompensoida sitä, että korkojen määritelmää laajennetaan.

Rahoitusleasingin kannalta direktiivin minimitavoitteet voivat nähdäkseni merkitä sitä, että leasingantajien korkojen verovähennyskelpoisuus laajenee euromääräisen rajoituksen ja EBITDA-rajoituksen noustessa. Rahoitusleasing-maksujen korko-osuus näyttää kuuluvan direktiivissä kansallisen lainsäädännön mukaisiin poikkeusmahdollisuuksiin, eli lopullinen koron määritelmä tulee kansallisesta laista, vaikkakaan aivan varma direktiivin tarkoituksesta ei voi olla. Rahoitusleasingmaksujen lukeminen rajoitusten ulkopuolelle kokonaan on kuitenkin BEPS-hankkeen tavoitteiden vastaista²⁶⁴. Velkarahoituksella investoivat leasingantajat ovat silti ongelmissa, jos leasingtuotot eivät sisällä korkotuottoja, mutta investointeja varten otetuille

²⁶³ Penttilä 2018, 4.

²⁶⁴ Kuten edellä (OECD 2015c, 30)

veloille maksetaan korkoa ja etuyhteydettömätkin lainat ovat jatkossa vähennysrajoitusten piirissä.

Tasevapautussääntö lieventää rajoituksia. Se voi kuitenkin merkitä sitä, että konsernin ja erillisyhtiön tilinpäätösperiaatteiden yhdenmukaistaminen lisää erillisyhtiön velkaa. Näin on IFRS 16:n myötä kaikkien vuokrasopimusten kanssa. Tasevapautuksen tulisi leasingin kannalta laatia lainsäädännössä tarkaksi siten, että vuokrasopimusten vaikutus korkoihin tai oman ja vieraan pääoman suhteeseen ei estä korkojen vähennysoikeutta epätarkoituksenmukaisesti.

5.3.3 Loppupäätelmät EVL 18 a §:n muutoksesta

EVL 18 a §:n perusteella ei ole nähtävissä, että rahoitusleasingin verotuskäsittely muuttuisi yleisesti. Vuokraus pysynee siten vuokrauksena, ellei vuokralleottaja varmasti osta kohdetta sopimuksen perusteella.

Uusi korkovähennyssääntöehdotus ei siis ole yleinen leasing-rahoituspykälä siinä mielessä, että uusi lainsäädäntö muuttaisi poistojen kuulumista jommallekummalle vuokrasopimuksen osapuolelle. Tällä on merkitystä, koska vähennysrajoituksen EBITDA-raja lasketaan ”elinkeinotoiminnan tuloksesta, johon on lisätty korkomenot ja *verotuksessa vähennettävät poistot*”²⁶⁵. Mikäli verotukselliset poistot pysyvät rahoitusleasing-vuokralleantajalla samoilla edellytyksillä kuin aiemmassa oikeuskäytännössä, leasingmaksut, tai ainakin se osuus vuokralleottajan leasingmaksuista, joka ei ole korkomenoa, pysyy verotuksen tuloslaskennassa EBITDAa ennen vähennettävänä vuokratuluna ja toisaalta vuokralleantajan liikevaihtoon luetaan leasingmaksut jaksotettuna usealle verovuodelle eikä luovutushintaa huomioida kertaeränä. Mikäli koron erottaminen leasingmaksusta tulisi sovellettavaksi verotuksessa vähennysrajoituslaskennassa, sekä vuokralleottajan että vuokralleantajan vähennysrajoituksia varten laskettava EBITDA-tulo on alempi verraten siihen, että muu kuin koron osuus leasingmaksusta käsiteltäisiin poistona tai vuokralleantajan luovutushintana.

Mikäli korkotulot eivät tule korkomenoja vastaaviksi määritelmiltään, leasingantajien tilanne ei muutu paljon korkokäsitteiden suhteen, koska leasingtulot eivät ole nykyisellään korkotuloja. Ongelmia tulee vuokralleantajille siitä, että myös ei-etuyhteyskorkomenot tulevat rajoitettaviksi.

²⁶⁵ VM 2017b, 53-54

Korkokäsitteen yhdenmukaistaminen korkotulojen ja korkomenojen suhteen olisi siten vuokralleantajille toivottavaa ja vieläpä niin, että leasingtuloista katsotaan muodostuvan korkotuottoja.

Veronkierron estämisen näkökulmasta, jo se, että leasing- tai vuokramaksut ovat EBITDAan sisältyviä eriä, vaikuttaa siihen, että vuokrausta ei voida käyttää tehokkaasti vähennysrajoitusten kiertoon. Kun EBITDA laskee vuokramaksujen kautta, muu vähennyskapasiteetti pienenee. Mikäli *kaikki* lainat pystytään muuttamaan vuokriksi, rajoituksista toki päästään eroon. Siksi jonkinlainen vuokrauksen huomioon ottaminen rajoituksissa on tärkeää.

Vuokralleottajat häviävät paljon, mikäli vähennysrajoitukset ovat absoluuttisesti erittäin matalat. Lisäksi korko joudutaan vuokrauksen osalta määrittämään erikseen vähennysrajoitusten soveltamista varten, vaikka kirjanpidossa tai verotuksessa näin ei tarvitse muutoin tehdä. Koron vähentämistä voidaan joutua rajoittamaan myös melko pienten yhtiöiden vuokraustoiminnan kohdalla, jos absoluuttiset soveltamiskynnykset ovat pienet, joten ainakin direktiivin sallimat konserni- ja etuyhteyspoikkeamat ovat tärkeitä.

EVL 18 a §:n muutos on melko monimutkainen vyyhti, jonka eri vaihtoehdot vaikuttavat erilaisilla tavoilla leasingiin. Eri vaihtoehtoja voi punnita loputtomiin. Jos rahoituslaitosten korkomenoja rajoitetaan, rajoitusten määrät ovat tältä osin Suomen vapaasti päätettävissä, koska direktiivi ei edellytä rajoitusta ollenkaan. Lain implementointi ottaa myös huomioon kaikki mahdolliset rahoitustransaktiot ja yksittäisten sopimustyyppien huomiointimahdollisuus on lain säätäjälle rajallinen.

Tärkeimpänä ongelmana leasingille vaikuttaa olevan koron määritelmä, jota voidaan tehdä monin tavoin. Jos rahoitusleasing on osittain korkomenoa, vuokralleottajat häviävät korkomenojen vähennyskelvottomuudella ja hallintokustannuksilla. Jos leasing ei ole osittain korkotuloa, vuokralleottajat häviävät korkovähennysten laajentuessa etuyhteydettömiin lainoihin. Sama erotus pätee, jos koron määritelmä tehdään kaikkeen vuokraukseen laajentaen, mutta vaikutukset kohdistuvat tällöin useampiin verovelvollisiin. Mikään vaihtoehto ei vaikuta erityisen hyvältä.

Aivan selvää ei ole sekään, mitä direktiivi edellyttää, kun korkoja taloudellisesti vastaavat menot on määritelty direktiivitekstissä monitulkintaisesti. Tasevapautussääntö aiheuttaa sen, että IFRS-konsernitilinpäätösten mukaisissa tasevertailuissa on mukana vuokravastuista taseen velkaa, mikä heikentää omavaraisuusastetta. Tasevapautuksen ongelmista ei päästäne eroon kansallisilla kovin yksinkertaisilla säännöillä helposti. Tasevapautuksen poistaminen kokonaan on toki korkojen vähentäjille vielä haitallisempaa.

Kaikkeen vuokratoimintaan kohdistuu rajoituksia direktiivin puolesta paljon joka tapauksessa. Yksinomaan vuokrauksen kannalta ajateltuna direktiiviä kovin paljon tiukemmat rajoitukset vaikuttavat turhilta elleivät jopa vahingollisilta.

5.4. Hybridisäännöt

5.4.1 Direktiivien hybridiartiklat

ATAD I:n 9 artikla käsittelee hybridijärjestelyjä eli eri maiden verosääntöjen eroavuudesta johtuvaa verokohtelun eroavuutta eri maissa.

Verokohtelun eroavaisuuksia on direktiivin mukaan kahdenlaisia:

”1. Jos verokohtelun eroavuudet johtavat kaksinkertaiseen vähennykseen, vähennys on annettava vain siinä jäsenvaltiossa, jossa maksun lähde on.”²⁶⁶

Kaksinkertaisesta vähennyksestä käytetään myös nimitystä Double deduction eli DD²⁶⁷.

”2. Jos verokohtelun eroavuudet johtavat vähennykseen ilman veropohjaan sisällyttämistä, maksajan jäsenvaltion on evättävä tällaisen maksun vähentäminen.”²⁶⁸

Vähennys ilman veropohjaan sisällyttämistä toisessa maassa on taas BEPSin mukaiselta nimitykseltään Deduction without Inclusion, D/NI²⁶⁹.

Hybridisäännöt koskevat rahoitusinstrumenttien tai yksiköiden luokittelua etuyhteysyritysten välisissä transaktioissa tai kun käytetään strukturoitua järjestelyä. Strukturoitua järjestelyä ei

²⁶⁶ ATAD I, 9 art. 1 kohta

²⁶⁷ Rajamäki 2015, 263

²⁶⁸ ATAD I, 9 art. 2 kohta

²⁶⁹ Rajamäki 2015, 263

ole määritelty ATAD I:ssä, vaan vain ATAD II:ssä siten, että järjestelyn ehtoihin on hinnoiteltu verokohtelun eroavuus, tai järjestely on suunniteltu tuottamaan verokohtelun eroavuudesta johtuva lopputulos, paitsi jos verovelvollisen tai etuyhteydessä olevan yrityksen ei voida odottaa olevan tietoinen verokohtelun eroavuudesta eikä se ole hyötynyt veroedusta.

ATAD II toteutetaan muutoksilla ATAD I:n tekstiin. Muutoksia tehdään 1, 2, 4 ja 9 artikloihin sekä 9 a ja 9 b artikkelit lisätään²⁷⁰. Karkeasti ottaen ATAD II ottaa huomioon myös muissa kuin jäsenmaiden välisissä etuyhteyksijärjestelyissä tapahtuvat hybriditransaktiot. 9 a ja b artikkelit käsittelevät asuinpaikkaan liittyviä hybriditilanteita eli niillä pyritään varmistamaan, että yhteisön tulo verotetaan jossakin maassa. 9 a:n käänteinen hybridiyhtiö tarkoittaa yhtiötä, jota pidetään omistajansa valtiossa itsenäisesti verovelvollisena ja sijaintivaltiossaan läpinäkyvänä. Hybridiyhtiön saamaa suoritusta käsitellään eri tavalla hybridiyhtiön omistajan valtiossa ja yhtiön perustamisvaltiossa²⁷¹. 9 b:n kaksoisasumiskonfliktista taas muodostuu veroetua esimerkiksi, kun yhtiö tulkitaan kahdessa maassa asuvaksi ja se saa siten vähentää kuluja kahdessa.²⁷² Tässä käsitellään kuitenkin hybridi-instrumentteja ilman asumiskonflikteja. Tähtäimessä on siis hahmottaa, miten maasta toiseen tehtävän yksinkertaisen rahoitusleasingin käsittely näyttäytyy hybridisääntöjen valossa.

5.4.2 Rahoitusleasing hybridinä

ATADin hybridejä koskevat säännöt liittyvät tilanteisiin, joissa verovelvollisilla on muiden verotusnormien nojalla mahdollisuus kahdenkertaiseen vähennykseen (DD) tai vähennykseen yhdessä jäsenvaltiossa ilman tulon huomioimista toisessa valtiossa (D/NI).

Kansainväliseen rahoitusleasingiin voi ajatella liittyvän kahdenkertaisen vähennyksen piirteitä, jos poistot voidaan vähentää kahdessa maassa. Tällöinkin kyse on kuitenkin käytännössä vähennysten ajoituksesta (johon koko verosuunnittelulla saavutettu etu perustuu), ei lopullisesta kahdenkertaisesta vähennyksestä. Toisaalta voidaan tarkastella D/NI-vähennyksiä, jotka aiheutuvat eri maiden järjestelmien eroista, jotka myös ovat ajoitukseen perustuvia. Jotta

²⁷⁰ ATAD II, 1 art.

²⁷¹ Rajamäki 2015, 266.

²⁷² Vähennyksen veroetu voi realisoitua esimerkiksi, kun yhtiö ”asuu” kahdessa maassa verotuksellisesti, mutta sillä on vain vähennettäviä kuluja ilman tuottoja (OECD 2014b, kappale 102)

rahoitusleasing olisi direktiivin hybridisääntelyn piiriin kuuluvaa, se olisi myös luettava direktiivin tarkoittamaksi rahoitusvälineeksi.

OECD:n²⁷³ BEPS-suositusten mukaan palvelujen tarjoaminen, kuten vuokraus tai lisenssimaksut olisi jätettävä hybridisääntelyn ulkopuolelle. Samalla kuitenkin todetaan, että BEPS-suositusten ei ole tarkoitus tarkasti määritellä tai standardoida rahoitusinstrumenttien käsitettä. Soveltaminen jää siis kansallisten määräysten varaan. Etenkin sale-leaseback-transaktioiden luonne on hyvin rahoituksellinen, jos myyjä-vuokralleottaja jatkaa vuokratun hyödykkeen käyttöä eli vain muodollinen omistajuus muuttuu.

ATAD II:n määrittelyissä rahoitusvälineellä tarkoitetaan mitä tahansa välinettä siltä osin, kuin sitä verotetaan velan, oman pääoman tai johdannaisten verotuksen sääntöjen mukaisesti joko maksun vastaanottajan tai maksajan maan lakien mukaisesti²⁷⁴. Mikäli kansainvälistä rahoitusleasingsopimusta siis käsitellään kummassa tahansa valtiossa IFRS:n tapaan verotuksessakin velan ottona, johon liittyy korko, rahoitusvälineen määritelmä täyttynee direktiivin mukaisesti. Rahoitusleasingmaksujen vähennyskelpoisuuden rajoittamista tulisi siten tarkastella muiden tekijöiden perusteella.

OECD:n suositusten mukaan leasingjärjestelyjä ei ole ”tavallisessa” rahoitusleasingtilanteessa luettava kaksinkertaiseksi vähennykseksi siitä syystä, että tällöin transaktioon ei aina liity vähennettyä rahoituserää, joka jäisi tulona huomioimatta. Näin on, jos vuokrasopimuksen vuokralleantaja on valtiossa, jossa sopimukseen tulkitaan liittyvän rahoitusta (ja siten korkoa) ja vuokralleottaja, jossa vähennettävä kulu katsotaan ei-rahoituskuluksi (vuokraksi). Vuokramaksut olisivat siten vain osin vähennyskelpoisia myös koron osalta, mutta kokonaan veronalaisia tuloja koron osalta. Yleisesti ottaen siis OECD:n suositusten mukaan, mikäli jäsenvaltioista jompikumpi tulkitsee maksuja (osittain) muuksi kuin rahoitustuotoksi, ei ongelmallista hybridijärjestelyä ole BEPS Action 2:n tarkoittamassa mielessä (tältä osin) olemassa.²⁷⁵ Esimerkkitulannetta, jossa leasingjärjestelystä vähennetään korkokuluja, mutta tuotot esitetään ei-rahoituksellisina vuokratuottoina, ei OECD-suositus esitä. Tällöin tilanne voitaisiin nähdä toisin. Tällöinkään ei tosin yhdessä maassa vähennettyjä rahoituseriä jätetä nähdäkseni verotettavan

²⁷³ OECD 2015a, 35-36

²⁷⁴ ATAD II, 1 artikla muuttaa ATAD I 2 artiklan 9 kohtaa

²⁷⁵ OECD 2015a. 242-243.

ulkopuolelle perustilanteessa. Tällöin siis osa vuokramaksusta olisi toisessa maassa vähennettyä korkoa ja osa velanmaksua.

Poistojen vähentämisestä vuokrasopimuksen perusteella saattaa koitua ongelmia silloin, jos vuokralleantaja on esimerkiksi Suomessa, jossa rahoitusleasing-tuotot ovat pääsääntöisesti vuokramaksuja. Ostajan maassa tulkinta voi kallistua ostoon, ja ostajalle voi syntyä käyttöomaisuuden poisto-oikeus. Tällöin poistot ajatuksen tasolla ovat ostajan maassa menoja, jotka huomioidaan Suomessa pitkän ajan kuluessa vuokramaksuina. Tällöin muodostuu ajoituksellinen ero tulon huomioinnissa. ATAD II -muutoksen perustelut esittävät hybridijärjestelyistä, että hybridisääntelyn alaiseksi ei ole luettava tuloja tai menoja, jos erotus verotuksessa johtuu vain siitä, että eri maat kohdistavat tulot tai menot eri vuosina verotettavaksi²⁷⁶. ATAD II 2 artiklan 9 kohdan mukaan vähennetty meno katsotaan sisällytetyksi tuloon tulon saajan maassa kohtuullisessa ajassa, jos sisällyttäminen tapahtuu verokaudella, joka alkaa 12 kuukauden sisällä maksajan verokauden päättymisestä. Tällöin pitkällä ajalla saajan tuloksi kertyvää vuokramaksua, josta ostaja saa tehdä (maan säännöistä riippuen korkeatkin etupainotteiset) poistot, voisi pitää hybridirajoituksena. Rahoitusvälineenä pidetään kuitenkin vain sitä osaa rahoitusvälineestä, jota verotetaan velkaa tai omaa pääomaa koskevien sääntöjen mukaan. Käyttöomaisuuden poistot eivät kuulune näihin sääntöihin.

Näillä perustein ei siis ole helppo nähdä, että hybridisääntöjä olisi ajateltu erityisesti kohdistettavan rahoitusleasing-järjestelyihin. Tosiasiallista hybridiä ei rahoitusleasingissa muodostu muutoin kuin ajoitusta ajatellen. Kun vuokraa pidetään kauppana vuokralleantajan maassa, tuloutuu tälle luovutusvoitto ja ajan myötä korkotuotto. Vuokralleottajan maassa taas vähennetään samaan luovutushintaan ja korkoon perustuva vuokramaksu. Toisaalta jos vuokraa pidetään vuokralleantajalla vuokrana ja ostajalla kauppana, vuokramaksujen yhteismäärän tulee täsmätä ostajan vähennyskelpoiseen hankintamenon poistojen yhteismäärään ja korkomenoihin sopimuskaudella. Kyse on tavallaan kirjanpidon varauksista ja niiden tuloutumisesta.

²⁷⁶ ATAD II perustelujen 22 kohta

5.5. Muut ATAD-direktiivin säännökset rahoitusleasingin kannalta

5.5.1 Maastapoistumisverotus

Mikään ei varsinaisesti rajaa sitä, että vain direktiivin korkovähennysten rajoitukset ja hybridisäännöt olisivat merkityksellisiä rahoitusleasingsopimusten verotuksellisessa kohtelussa. Muut kuin korko- ja hybridisäännöt eivät kuitenkaan ole erityisen hedelmällisiä analysoitavia leasingiin nähden ainakaan ennen direktiivien implementointitoimenpiteitä. Tässä jaksossa avataan kuitenkin hieman sitä, miksi näin on.

Maastapoistumisverotuksesta säädetään ATAD I:n direktiivin 5 artiklassa siten, että verovelvollisen verotettavaa tuloa on maasta siirrettävien varojen markkina-arvon ja verotusarvon erotus, eli realisoitumaton luovutusvoitto. Tarkemmin ottaen verotus toteutuu, jos jäsenvaltio menettää oikeuden verotta varoja silloin, kun a) verovelvollinen siirtää päätoimipaikastaan varoja kiinteään toimipaikkaansa, b) verovelvollinen siirtää kiinteästä toimipaikastaan varoja päätoimipaikkaansa tai toiseen kiinteään toimipaikkaan, c) verovelvollinen siirtää verotuksellisen kotipaikkansa toiseen maahan, tai d) verovelvollinen siirtää kiinteän toimipaikkansa harjoittaman liiketoiminnan jäsenvaltiosta toiseen maahan.

Maastapoistumisvero on direktiiviartikla, joka ei perustu BEPS-hankkeeseen eikä sillä ole myöskään laajaa vastinetta nykyisessä suomalaisessa lainsäädännössä²⁷⁷.

Maastapoistumisartiklan soveltaminen irtaimen omaisuuden leasingsopimukseen lienee harvinaista sen vuoksi, että rahoitusleasinghoidin vuokrattu irtain omaisuus ei tyypillisesti muodosta kiinteää toimipaikkaa maassa, jossa omaisuus sijaitsee vuokra-aikana²⁷⁸.

Maastapoistumisveroa ei siten tule hevin maksettavaksi, kun verotusvalta omaisuuteen säilyy omistajan eli vuokralleantajan asuinvaltiossa.

Yleisesti ottaen kansainvälisen leasingsopimuksen tulo voi liittyä kiinteisiin toimipaikkoihin siten, että tilanteessa sovelletaan niin sanottua *force of attraction* -periaatetta. Tämä periaate tarkoittaa, että jos jollain yhtiöllä on jo kiinteä toimipaikka tietyssä maassa, myös muu kuin kiinteän toimipaikan ansaitsema tulo käsitetään tämän kiinteän toimipaikan tuloksi ja siten

²⁷⁷ Viitala 2016, 496

²⁷⁸ Tämä käsiteltiin tarkemmin aiheen rajauksissa jaksossa 1.3. Suomen oikeuskäytännöstä mainittakoon vielä KHO:1986-B-II-501, jonka mukaisesti rahoitusleasing-toiminta ei muodosta kiinteää toimipaikkaa.

kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verotusvallan alaiseksi. Force of attraction -periaate ei ole OECD:n malliverosopimuksen tavoitteiden mukainen²⁷⁹. YK:n malliverosopimukseen periaate kuitenkin kuuluu siten, että kaikki kiinteän toimipaikan harjoittamaan toimintaan nähden *samanlainen* muun kuin kiinteän toimipaikan toiminta voidaan katsoa kuuluvan lähdevaltion verotusoikeuden piiriin²⁸⁰. Leasingtoimintaa pitäisi force of attraction -periaatteen kannalta siis olla sekä kiinteän toimipaikan että yhtiön ulkomaan toimintojen kautta myös YK:n mallin kannalta ajateltuna. Leasingtoiminta ei kuitenkaan tätä kiinteää toimipaikkaa muodosta ensinkään, joten asiassa ollaan pian kehäpäätelmien tietämillä. Tämän tutkimuksen kohteena eivät kuitenkaan ole (malli)verosopimukset eikä rajanvetoihin siten mennä sen enempää.

5.5.2 Väliyhteisöt

7 artiklan mukainen Väliyhteisö tarkoittaa direktiivissä sitä, että kyseessä on yksikkö, jota verovelvollinen kontrolloi yksin tai välillisesti yli 50 prosentin äänioikeuden kautta tai jos verovelvollinen omistaa yli 50 prosenttia pääomasta tai sillä on oikeus yli 50 prosenttiin voitosta. Väliyhteisön tosiasiallisen yhteisöveron tason on sijaintimaassa oltava myös alempi kuin omistavan verovelvollisen asuinmaassa asuinmaan sääntöjen mukaan laskettuna. Mainitun yksikön lisäksi kyseessä voi olla myös kiinteä toimipaikka.

ATAD käsittelee rahoitusleasingia väliyhteisötulon kannalta siten, että väliyhteisön tuloa voidaan direktiivin mukaan verottaa omistajan tulona kahden vaihtoehtoisen käsittelymallin mukaan. Vaihtoehdot sisältyvät direktiivin 7 artiklaan 2 kohtaan. Vaihtoehtomallin 2a perusteella väliyhteisötuloksi on luettava tiettyihin transaktiityyppeihin liittyvä tulo. Mainittuja transaktioita ovat esimerkiksi korot, rojaltitulo tai osingot ja niihin sisältyy myös rahoitusleasing. Toinen vaihtoehtoinen malli 2b mahdollistaa lainsäädännön, jossa väliyhteisötuloa katsotaan muodostuvan periaatteellisemmin eli väliyhteisötuloa muodostuu epäaidoista järjestelyistä, joiden tarkoituksena on veroedun saaminen.

Nykyinen Suomen väliyhteisötulon laajuuden määrittäminen perustuu artiklan positiivisen määrittelyn sijasta negatiiviseen luetteloon. Väliyhteisölain²⁸¹ 2.3 § 1 kohdan mukaan

²⁷⁹ OECD 2014a, 135.

²⁸⁰ YK 2011, 13, 114. YK:n sopimusmalli on tarkoitettu lähinnä kehittyvien talouksien maille.

²⁸¹ Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 16.12.1994/1217

väliyhteisötuloa ei siis ole tulo, joka on peräisin ”yhteisön asuinvaltiossaan harjoittamasta teollisesta tuotantotoiminnasta, siihen verrattavasta muusta tuotantotoiminnasta tai laivanvarustustoiminnasta taikka siellä harjoitetusta myynti- tai markkinointitoiminnasta, joka välittömästi palvelee teollista tuotantotoimintaa, siihen verrattavaa muuta tuotantotoimintaa tai laivanvarustustoimintaa harjoittavaa yhteisöä ja joka suuntautuu pääasiallisesti yhteisön asuinvaltion alueelle”.

Mikäli Suomen ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annettua laki muutetaan direktiivin rakennetta vastaavaksi 2a-vaihtoehdon mukaisesti, rahoitusleasing on väistämättä väliyhteisötulon joukossa. Koska direktiivin 8 artiklan perusteella verovelvollisen tuloksi luettava väliyhteisön tulo lasketaan verovelvollisen asuinmaan mukaan, rahoitusleasing-sopimuksista koitunut tulo määräytyy Suomen verotuksessa pääsääntöisesti verovuoden aikana kertyneiden vuokramaksujen mukaisena.

5.5.3 GAAR-artikla

6 artiklan yleinen veronkierron vastainen sääntö, GAAR, kertoo, että verotuksessa on jätettävä huomioon ottamatta järjestely tai järjestelyjen sarjat, joiden pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä tarkoituksista on verolain tavoitteen tai tarkoituksen vastaisen veroedun saaminen ja jotka eivät ole aitoja. Järjestelyjen on perustuttava liikeloudellisesti päteviin syihin tai veronkiertosääntöä sovelletaan.

Yleinen veronkiertoartikla on sisällöllisesti melko hyvin kotimaista VML 28 §:ää vastaava. Rahoitusleasingia koskeva oikeuskäytäntö on tältä osin esitetyllä tavoin vähäistä eikä VML 28 §:ää voitane helposti soveltaa rahoitusleasingiin. Veronkiertosäännön kannalta direktiivin vaikutukset rahoitusleasingiin tullevat esiin pitkällä aikavälillä yhtä hyvin kuin muihinkin transaktioihin.

Direktiiviartiklan lainsäädäntöimplementaatio voi tulla esiin EU:n kannalta, jolloin ratkaistaan, onko kansallinen lainsäädäntö säädetty ja sitä tulkittu EU-oikeuden *positiivisen integraation* ja *negatiivisen integraation* kannalta oikealla tavalla²⁸². EU-oikeus on kuitenkin myös negatiivisen

²⁸² Positiivinen integraatio on verojärjestelmien harmonisointia ja lähentämistä. (Wikström 2008, 48). Negatiivinen integraatio tarkoittaa, että jäsenvaltion on noudatettava yhteisön oikeutta, vaikka saakin käyttää toimivaltaansa

integraation kannalta sattumanvaraista eli se perustuu esiin tulleisiin oikeustapauksiin²⁸³. Ennalta ei voitane spekuloida esimerkiksi sillä, mitä negatiivisen integraation kannalta tärkeitä perusvapauksia voidaan loukata veronkierron *liian vähäisellä* estämisellä. Liian vähäinen estäminen voisi tarkoittaa sitä, että yleistä veronkiertosäännöstä sovelletaan jäsenmaassa vähän tai liian tiukoin perustein, vaikka direktiivi olisikin jonkinlaisella veronkiertosäännöllä implementoitu.

Positiivisen integraation kannalta direktiivien suoran soveltamisen periaatteet koskevat kansalaisten oikeutta käyttää EU-oikeutta julkisyhteisöjä vastaan silloin, jos direktiivin perusteella säädetty laki ei ole direktiivin mukainen²⁸⁴. Komission tehtävänä on sinänsä varmistaa, että direktiivit on toimeenpantu asianmukaisella tavalla, mutta kun kyseessä on hyvin laveasti muodon ja sisällön suhdetta käsittelevä artikla, voi yleisen veronkiertosäännön vaikutus jäädä mielestäni vähäiseksikin. Yleinen veronkiertosäännös on aina ilmeisen heikko. Jos veronkiertoa voisi ehkäistä tehokkaasti yleisellä säännöllä, esimerkiksi korkorajoitusten erityispykäliä ei tarvittaisi. Lisäksi EU-oikeus voi tuloverotuksessa puuttua *vain* sisämarkkinoiden kannalta merkityksellisiin tapauksiin eli kansainvälisiin tilanteisiin²⁸⁵. Yleisen veronkiertosäännön epämääräisyys voi olla hankala myös ihmisoikeuksien kannalta, kun verotuksella kajotaan omaisuudensuojaan ja sääntöjen tulisi tällöin olla selkeitä²⁸⁶. Yhteisön oikeutta ei saa kylläkään myöskään väärinkäyttää eli yhteisön oikeusnormeihin ei voida vedota liittyen oikeustoimiin, joilla ei ole liiketaloudellista perustetta²⁸⁷. Asia ei ole kovin selkeä ja veronkiertoartiklan käsittely yhden sopimustyyppin kannalta ennen direktiivin implementointia, lain voimaantuloa ja soveltamiskäytäntöä vaikuttaa hedelmättömältä.

tuloveron määrittämisessä. Yhteisön oikeuteen kuuluvat perusvapaudet, kuten sijoittumisvapaus (Wikström 2008, 57).

²⁸³ Wikström 2008, 58

²⁸⁴ Wikström 2008 59

²⁸⁵ Helminen 2017. 3. Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet > Kansainvälisen vero-oikeuden käsite ja normit > EU-vero-oikeus > Soveltamisala

²⁸⁶ Nikula (2018) viittaa tapaukseen *Serkov v. Ukraina* 7.7.2011 kritisoidessaan rahoitusvastikkeiden verokohtelua Suomessa verovelvollisten yhdenvertaisuuden kannalta. Mainitussa tapauksessa horjuva tulkintalinja oli vastoin verotuksen laillisuusperiaatetta.

²⁸⁷ Penttilä 2007, 334-335

6. Rahoitusleasingia koskevien erillisten verosäännösten tarkoituksenmukaisuus

6.1. Erilliset säännöt hyvän verojärjestelmän kannalta

6.1.1 Hyvä verojärjestelmä ja rahoitusleasingsäännösten muutokset

Suomessa ei ole laintasoisia verotusta koskevia säännöksiä rahoitusleasingista tai sale-leaseback-sopimuksista ja oikeuskäytännössä tehtävin tulkinnoin rahoitusleasingin verotuskäsittelyn vastaavuus sopimusten taloudellisiin tarkoituksiin ei vaikuta olevan helposti muutettavissa. Ehdotukset lainsäädännön muuttamiseksi eivät ole olleet suosiossa. Kirjanpitolain vuoden 2015 uudistuksessa verotukseen ei hallituksen esityksen mukaan ollut tarkoitusta puuttua²⁸⁸.

Rahoitusleasingin verotussääntöjen muutosta pohdittiin tarkemmin Valtiovarainministeriön muistiossa 4/2006²⁸⁹. Muistiotyöryhmän lähtökohtana oli, että IFRS-tyyppiseen kirjanpitokäsittelyyn pohjaavan verotuksen ei tulisi johtaa muita vuokrasopimuksia kireämpään verotukseen ja toisaalta työryhmä piti IFRS-kirjanpitokäsittelyn sallimista verotuksessa tavoiteltavana vaihtoehtona periaatteessa. Verotuksessa esiintyvää epävarmuutta nykyjärjestelmän piirissä ei työryhmän raportissa huomioitu, vaan olettamana pidettiin sitä, että esimerkiksi poistot kuuluvat aina juridiselle omistajalle. Sikäli kuin sopimukseen kuuluu vuokralleottajalla oleva ostovelvoite, näin ei kuitenkaan verotuskäytännössä ole ollut.

Työryhmän johtopäätöksiä esitettiin, että IFRS-standardien soveltamisesta voi aiheutua epäsymmetriaa vuokralleantajien ja -ottajien kirjanpitokäsittelyjen eroavuuden vuoksi²⁹⁰, mutta tästä ja muista seikoista johtuvaa verolakien muutoksista ennakoitavaa varsinaista eroa verotettavissa tuloissa ja vähennettävissä menoissa ei vallitsevaan tilanteeseen nähden pystytty esittämään ilman lisäselvityksiä. Työryhmä pohti myös verotuksen muuttamista siten, että rahoitusleasing-tilanteita käsiteltäisiin kirjanpidosta huolimatta aina IFRS-tyyppisesti. Yhtäältä tällainen verotuksen muutos aiheuttaisi työryhmän mukaan ongelmia erityisesti pienyrityksille laskelmien laatimisen kannalta. Poistojen osalta kaikkien rahoitusleasing-sopimusten käsittely

²⁸⁸ HE 89/2015

²⁸⁹ VM 2006, 107-111.

²⁹⁰ Epäsymmetria viittaa tässä epäsymmetriaan IAS 17:n ajalla, joka johtuu standardien soveltamisongelmista käytännössä eli vuokralleantajan ja vuokralleottajan kirjanpito voivat olla erimielisiä (VM 2006, 105). IFRS 16:ssa epäsymmetria tulee esiin jo standardien tekstin tasolla

ostettuna aiheuttaisi ongelman EVL 54 §:n kannalta, jos vuokralleottaja ei esitä rahoitusleasing-hyödykkeestä poistoja kirjanpidossa, mutta niiden vähentämiselle olisi kuitenkin tarve verotuksessa. Oikeuskäytännön perusteella viimeinen huomio on osoittautunut todelliseksi ongelmaksi KPL 5:5 b §:n myötä²⁹¹. Työryhmän ehdotuksiin sisältyi täten se, että EVL 54 §:n kirjanpitosidonnaisuutta ei sovellettaisi rahoitusleasingsopimuksiin, jos IFRS-käsittely on pakollista verotuksessa, muttei kirjanpidossa.

Vuoden 2006 työryhmän ehdotukset eivät rahoitusleasingin osalta toteutuneet eikä KPL 5:5 b § ole tuonut verotukseen muutoksia. Myös ATAD I -direktiivin myötä leasingmaksut ovat uudessa tilanteessa. Kun leasingmaksuista voidaan mahdollisesti erottaa korkoa, lienee asianmukaista kysyä, tulisiko myös muu osuus leasingmaksuista käsitellä toisin eli poistoina. Tällöin verotuksen poistot olisivat suuremmat ja ne luettaisiin pois vähennysrajoituksiin laskettavasta EBITDA-rajoituksesta.

Tästä syystä on asianmukaista arvioida, millaisia rahoitusleasingia koskevat verotussäännöt ovat muualla ja olisivatko vastaavantyyppiset säännöt hyödyllisiä Suomen järjestelmässä yleisesti ottaen *hyvän verojärjestelmän* kannalta. Hyvää verojärjestelmää käytetään tässä viitekehyksenä sen määrittämiseksi, onko rahoitusleasingin suhteen tarpeen tehdä jotain erityistä verotuksessa. Myös sääntelystä pidättäytyminen voi olla asianmukainen lainsäätäjän toimi, jos sääntelyn haitat ylittävät siitä koituvat edut.²⁹²

Hyvälle verojärjestelmälle voidaan löytää erilaisia määritelmiä, mutta määritelmät perustuvat samantapaisille ominaisuuksille. Hyviä verojärjestelmän ominaisuuksia eritteli aikanaan jo Adam Smith klassikossaan *The Wealth of Nations*²⁹³. Smithin periaatteet ovat hyviä vieläkin, sillä myös tuoreemmat hyvän järjestelmän ominaisuuksien esitykset perustuvat samanlaisiin piirteisiin. Smithin jaottelussa hyvän verojärjestelmän piirteitä tai ominaisuuksia ovat

- Etusija- ja maksukykyisyysperiaate

Etusijaperiaatteen mukaisesti järjestetylleäverotuksella veronmaksajan verotus määräytyy tämän julkiselta sektorilta saamien hyötyjen mukaan. Etusijaperiaatteen eräänlainen

²⁹¹ Ks. jakso 4.5.1 IFRS-standardien soveltamisesta verotuksessa

²⁹² Tala 1999,81

²⁹³ Smith 1776, PART II. Of Taxes.

vastakohta on maksukykyisyysperiaate, jonka mukaan veroja maksaa eniten se, jolla on eniten tuloja tai varoja. Siitä, mitä mallia Smith varsinaisesti kannatti, ollaan montaa mieltä²⁹⁴

- Oikeussuoja

Oikeussuoja tarkoittaa, että verotus ei saa olla mielivaltaista. Verotuksen maksutavan, ajankohdan ja määrän tulisi olla veronmaksajalle selkeitä

- Verotuksesta ei tule aiheutua haittaa

Veron tulisi tulla maksettavaksi silloin, kun verovelvolliselle on käytännöllistä tai mahdollista maksaa se. Esimerkiksi ylellisyshyödykkeisiin kohdistuva vero on Smithin jaottelussa sopivaa maksaa ostettaessa, kun ostajalla on aina mahdollisuus jättää osto myös tekemättä. Suomessa vaikeasti realisoitavan omaisuuden perintöverotusta voi ajatella veronmaksajan kannalta haitalliseksi, jos vero erääntyy maksettavaksi maksukykyyn nähden liian pian

- Tehokkuuden vaatimus

Tämä periaate jakautuu eri osiin. Yhtäältä verotuksen ei tule aiheuttaa kustannuksia suuren virkakoneiston muodossa. Toisaalta verotuksen ei tule estää tietynlaisen toiminnan harjoittamista. Kolmanneksi veronkierrosta aiheutuvan sanktion tulee olla suhteessa veronkierron houkuttelevuuteen, sillä Smith näkee veron kiertämisen aiheutuvan verolakien muodostamasta houkuttimesta. Neljänneksi Smith pelkää verotarkastusten aiheuttamaa vaivaa verovelvollisille.

Hieman modernimmin ja neutraalimmin asiaa jäsentelee Tikka²⁹⁵. Ensiksikin veropolitiikka pohjautuu eriäviin mielipiteisiin siitä, tuleeko verotuksen olla yleisesti ohjaavaa vai neutraalia. Neutraalius tarkoittaa siis sitä, että verotus vaikuttaa markkinoiden toimintaan mahdollisimman

²⁹⁴ Smithin periaatteen ensimmäinen lause kuuluu: "The subjects of every state ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible, in proportion to their respective abilities; that is, in proportion to the revenue which they respectively enjoy under the protection of the state." *Respective abilities* viittaa maksukykyisyyteen, mutta *proportion to the revenue which they respectively enjoy* puolestaan etusijaperiaatteeseen. Smithin jaottelun kaksijakoisuudesta on kirjoittanut esimerkiksi Wikström 2008, 141-142.

²⁹⁵ 1990, 47-61

vähän. Ohjaava vähemmän neutraali verotus voi olla hyvää, jos se toteuttaa kaikki verotukselle asetetut poliittiset tavoitteet matalin kustannuksin.

Verojärjestelmän tulisi myös Tikan jaottelussa olla oikeudenmukaista etusija- ja maksukykyisyysperiaattein arvioituna. Lisäksi oikeudenmukaisuutta voidaan arvioida horisontaalisen ja vertikaalisen oikeudenmukaisuuden perusteella. Horisontaalinen oikeudenmukaisuus on samanlaisessa asemassa olevien verottamista samalla tavalla ja vertikaalinen oikeudenmukaisuus on erilaisten verottamista eri tavalla.

Hallinnollisella tehokkuudella Tikka tarkoittaa sitä, että verotuksen toteuttamisesta aiheutuu vähän kustannuksia sekä verohallinnolle että verovelvollisille. Tehokkaaseen järjestelmään kuuluu, että se on yksinkertainen, selkeä ja myös jonkin verran pysyvä. Toisaalta on hyvä, jos eri verolajit nivELYTvät hyvin toisiinsa.

Oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden kannalta Tikka pitää tärkeänä, että laki on peittävä ja että oikeusistuimien ratkaisukäytännöllä ei ole liian suurta roolia. Myös verosäännösten käsitteistön olisi nivellyttävä muuhun oikeusjärjestykseen, kuten kirjanpitosääntelyyn. Myös ennustettavuuden kannalta lain pysyvyys on kannatettavaa.

Lainsäädännön tekniset ominaisuudet tarkoittavat hyvässä verojärjestelmässä sitä, että verovaikutukset ovat helposti todettavissa eikä sääntely perustu monimutkaisiin ja runsaisiin laskelmiin tai säännöksiin. Lakitekstiä ei tule yksinkertaisesti minimoida, vaan vain epärationaalinen monimutkaisuus tulee eliminoida, ja verojärjestelmän tulee olla myös kattava siten, että se ottaa myös poikkeustapaukset huomioon eikä jätä lainsäädäntöön aukkoja. Myös symmetria on tärkeää siten, että yhdelle vähennyskelpoisen menon tulisi olla toiselle veronalaista tuloa.

Smithin jaottelusta täysin puuttuva piirre Tikalla on kansainvälisen harmonisoinnin ja kilpailukyyn huomiointi. Harmonisoinnin puute voi tarkoittaa kaksinkertaista verotusta tai vajaaverotusta kansainvälisissä oikeustoimissa. Kilpailukyvylä taas pyritään tekemään valtiosta houkutteleva kohde pääomien sijoittamiseen.

Tikka erottaa hyvän verojärjestelmän ominaisuudet veropoliittisista tavoitteista²⁹⁶. Veropolitiikan ensisijainen tavoite on fiskaalinen eli rahojen kerääminen valtion kirstuun, mutta muita tavoitteita ilmenee laidasta laitaan. Tavoitteita voi olla sosiaalipoliittisiin, aluepoliittisiin, kulttuuripoliittisiin tai muihinkin syihin perustuen. Kaikkien poliittisten tavoitteiden mukaisiin parhaisiin lopputuloksiin ei tässä pyritä. Tarkoitus on esittää rahoitusleasingin sääntelyn muuttamisen perusteita yleisempien hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien kannalta. Esimerkiksi kasvupoliittiset näkökohdat ovat kuitenkin väistämättä pelissä mukana, kun puhutaan poistoista ja jaksotussäännöistä²⁹⁷.

Hyvän verojärjestelmän piirteitä voi jäsentää muillakin tavoin, mutta piirteet ovat joka tapauksessa samantyyppisiin näkökohtiin²⁹⁸. Tässä tyydytään kuitenkin Tikan jaotteluun, joka on kattava. Käsittelemättä jää esimerkiksi Ramseyen sääntö, jonka mukaisesti veroasteiden tulee olla käänteisessä suhteessa hyödykkeen hintajoustoihin, mikä tarkoittaisi esimerkiksi välttämättömyshyödykkeiden korkeaa arvonlisäveroa²⁹⁹.

Tässä on tarkoitus arvioida rahoitusleasingin nykyistä verotuskäytäntöä hyvän verojärjestelmän kannalta ja toisaalta sitä, voisiko hyvän verojärjestelmän kannalta olla tavoiteltavampaa, jos rahoitusleasingsopimusten kauppaa muistuttavat piirteet huomioidaan tarkemmalla uudella lainsäädännöllä IFRS-tyyppisten taloudellisiin tosiseikkoihin pohjaavan vuokran ja kaupan jaottelun perusteella. Kun arvioidaan yksittäistä sopimustyyppiä, kaikki hyvän järjestelmän piirteet eivät ole analyysin keskiössä, vaan tietyt järjestelmän piirteet nousevat tärkeämmiksi.

Neutraalisuus ja oikeudenmukaisuus nivotaan tässä yhteen yhdeksi neutraliteetin käsitteeksi. Horisontaalinen tai vertikaalinen oikeudenmukaisuus pelkistyy neutraliteetiksi siten, että tosiasiasiallisesti kauppaa muistuttavaa leasingia tulisi verottaa kaupan säännöin. Muutoin markkinoiden toiminnassa voi tapahtua häiriöitä leasingin hyväksi. Häiriö muodostuu veroedusta, jonka vuokrasopimuksen osapuolet voivat saada, mikä parantaa näiden kilpailuedellytyksiä suhteessa muihin toimijoihin³⁰⁰. Neutraliteetti ei ole välttämättä lainsäätäjän

²⁹⁶ Tikka 1990, 21-22

²⁹⁷ Tikka 1990, 37

²⁹⁸ Hyvän verojärjestelmän ominaisuuksia systematisoi esimerkiksi myös Määttä 2007, 65-87

²⁹⁹ Hjerpe ym. 2003, 28.

³⁰⁰ Myös Määttä (2007,72-73) jäsentää epäasianmukaiset verontorjuntatoimenpiteet neutraliteettiongelmaksi.

tavoite, vaan verolain tavoitteet voivat olla ohjaavatkin. Ohjaavaa tavoitetta tutkija näkökulmasta on kuitenkin vaikea asettaa.

Toiselta kannalta yhtymäkohtia rahoitusleasingin tapauksessa on hallinnollisella tehokkuudella ja lainsäädäntötekniikalla kuin myös oikeusvarmuudella ja ennustettavuudella. Näitä käsitellään yhdessä hallinnollisen tehokkuuden ja ennustettavuuden otsikon alla. Oikeusvarmuus ja ennustettavuus paranevat mahdollisesti, jos lakitekstiin lisätään rahoitusleasingia koskevaa selkiyttävää sääntelyä. Hallinnollinen tehokkuus voi kärsiäkin, jos sääntely on toteutettavissa monimutkaisin säännöin.

6.2. Neutraliteetti ja syyt vuokrauksen ja rahoitusleasingin käyttöön

Kun puhutaan neutraliteetista samankaltaisten transaktioiden välillä, voidaan perehtyä vielä hieman tarkemmin siihen, miksi vuokrausta yleensä käytetään investointien rahoitukseen. Mäntysaaren³⁰¹ mukaan vuokraus voi olla yrityksille houkuttelevaa esimerkiksi seuraavista syistä:

- **likviditeetti** - yritys ei tarvitse vakuuksia ja vuokramaksut voidaan koordinoida tulevien kassavirtojen mukaan
- **verotus** - vuokraus voi tuoda veroetuja
- **tase** - vuokraus ei näy velkana taseella.
- **kustannukset** - vuokraus voi olla halvempaa kuin velkarahoitus, jos yrityksen luottoluokitus on huono
- **joustavuus** - vuokrauksella voidaan saada käyttöön teknisesti kehittyneempää uutta välineistöä

Vuokrauksen neutraliteettia suhteessa velaksi ostoon voidaan miettiä myös edellä käsiteltyjen rahoitustutkimuksen näkökantojen kannalta³⁰². Mikäli vuokrausta voidaan pitää velkarahoituksen substituuttina, lienee heikommat perusteet sille, että vuokrausta yleensä (ei siis vain

³⁰¹ 2010, 27

³⁰² Näitä eriteltiin jaksossa 5.2.6

osamaksukauppaa lähentyviä rahoitusleasingsopimuksia) tulisi neutraliteetin perusteella kohdella velkarahoitetun investoinnin kanssa verotuksellisesti eri tavalla.

Vuokrausta yleisesti ottaen voidaan tarkastella myös käytännön näkökulmasta. Esimerkiksi OECD:n malliverosopimuksen kommentaareissa käsitellään konttien vuokrausta³⁰³.

Konttivuokrauksen tavoitteena voi käytännössä olla vuokrata kontti yhtä kuljetusta varten, jonka jälkeen kontti voidaan palauttaa vuokranantajalle esimerkiksi määräsatamaan eikä käytännön elämän näkökulmasta vaikuta kovin luonnolliselta ajatella, että vuokralleottajan harkinnassa voisi tässä tapauksessa olla kontin ostaminen velaksi ja sen myynti eteenpäin kuljetustapahtuman jälkeen. Tällöin kontin hallinnointi tuottaisi siis merkittävässä määrin omistukseen liittyviä riskejä, joista vuokralleottajan ei tarvitse huolehtia. Toisaalta vuokralleantajalla on konttiin liittyen myös intressi vuokrata konttia edelleen seuraaville vuokralaisille. Tilanteet vaihtelevat kuitenkin sopimuksittain ja vuokraus voi olla pitkäaikaista sisältäen osto-option.

Edellä esitetty käsittelee kaikkea vuokrausta. Muusta vuokrauksesta eroavasti rahoitusleasingilla voi olla seuraavia etuja³⁰⁴:

- hankkivalla yhtiöllä ei ole varoja kohteen ostamiseen
- leasing voi tuoda veroetuja
- laitteisto voidaan uusia nopeammin
- leasingkohteet eivät näy taseen velkoina

Yhteenvetona vuokrauksella tai rahoitusleasingilla voidaan saavuttaa etuja, jotka voivat olla joissakin tapauksissa lähes pelkästään verotusperusteisia. Rahoitustarpeen täyttämiseen voi olla yhtiön kannalta myös muita mahdollisuuksia velanoton muodossa ja vuokravastuu voi kirjanpidossa näkyä taseen velkoina³⁰⁵. Vuokrasopimus luodaan rahoitusleasingissa usein teknistaloudelliselle käyttöiälle tai jäänösarvoriski jää vuokralleottajalle, jolloin laitteiston uusimisenäkökohta on esillä vähäisemmin. Tällöin pelkkä verotus voi jäädä järjestelyn käytön syyksi. Näin ei ole kuitenkaan aina.

³⁰³ OECD 2015d, liite R3. Konttivuokraukset voidaan sisällyttää lähdeverottomiksi verosopimusten vesi- ja ilma-aluksia käsittelevään artiklaan, esimerkiksi Suomi-Saksa-sopimuksen (86/2017) 8 artiklan 2 b kohdassa.

³⁰⁴ Mäntysaari 2010, 30

³⁰⁵ Kuten IAS 17 tai IFRS 16 edellyttää.

Verotuksellisista syistä harjoitettava leasing on myös hyvin tunnettua kansainvälisesti esimerkiksi defeasance leasing tai double dip -verosuunnittelujärjestelyin. Perusteita neutraliteetin lisäämiselle veronkierron estämisen kannalta on siten olemassa. Suomesta laajaa evidenssiä ei vaikuta julkisen oikeuskäytännön arvioinnin perusteella olevan eivätkä verovelvolliset aina hyödynnä lainsäätäjän tarkoituksellisesti antamiakaan jaksotusetuja. Aiemmin käsiteltyjen kehitysalueiden verohuojennuspoistojen yhteydessä on tehty selvityksiä siitä, miten paljon vapaata poisto-oikeutta hyödynnetään. Oikeuden käyttäminen on ollut vähäistä, ja syynä on pidetty muun muassa sitä, että korkotasojen ja matalien verokantojen vuoksi poistoista koituva jaksotushyöty on vähentynyt aiemmista vuosista³⁰⁶.

Edellä käsitelty korkovähennysdirektiivin implementaatio voi olla neutraliteettia vähentävä. Jos ja kun korkojen vähennysoikeutta rajataan EBITDA-pohjaisesti ja rahoitusleasingista muodostuu korkomenoja, ilman erityissäännöksiä leasingmaksujen korkojen ulkopuolinen osuus heikentää EBITDAa. Mikäli kyse on osamaksukaupasta, korko on eksplisiittinen ja siten vähennysrajoitusten alainen ja osamaksulla ostetusta hyödykkeestä voi ostaja tehdä poistoja. Poistot jäävät kuitenkin EBITDAn ulkopuolelle. Tältäkin kannalta neutraliteettia voisi edistää, jos rahoitusleasingmaksuja käsiteltäisiin poistoina.

6.3. Hallinnollinen tehokkuus ja ennustettavuus

6.3.1 Millaisia sääntöjä voidaan säätää?

Neutraliteetin kannalta rahoitusleasingin verosääntely on perusteltua veronkierron estämisen ja rahoitusleasingin kaupanluonteisuuden perusteella. Mikäli sääntöjä asetetaan, sopii seuraavaksi kysyä, millaisia tällaiset säännöt voisivat olla hyvän hallinnollisen tehokkuuden ja ennustettavuuden kannalta.

Muissa maissa rahoitusleasingin erityispiirteitä huomioidaan verolainsäädännössä usein. Yhdysvalloissa sääntelyä on kehitetty 1950-luvulta lähtien ja vastatoimenpiteinä havaittuihin verosuunnittelurakenteisiin järjestelmää on kehitetty kattavaksi³⁰⁷. Saksassa poisto-oikeus on

³⁰⁶ Grönberg 2015, 13

³⁰⁷ Kuten Jobs Creation Actin voimaan tullessa 2004, jolloin SILO-tyyppiset järjestelyt kiellettiin (Wood & Hollingworth 2010, 196).

vuokralleottajalla esimerkiksi vuokrakauden pituuden tai lunastusoikeuden perusteella³⁰⁸. Viron verojärjestelmässä yhtiön tulo ei ole veronalaista suoraan, mutta kansainvälisissä transaktioissa lähdeveron kohteena on rahoitusleasingin tapauksessa korkotulo ja muun vuokrauksen tapauksessa vuokramaksu kokonaan³⁰⁹. Tanskassa kansainvälisten sopimusten double dip - veronkierto-ongelmat on huomioitu erikseen siten, että etuyhteysyritysten välisissä toimitissa poistoa ei voida vähentää Tanskassa, mikäli se vähennetään toisessa maassa³¹⁰.

Mahdollisia vaihtoehtoja on monia. Tässä potentiaalisena sääntelykeinona käsitellään kuitenkin IFRS-standardien mukaista rahoitusleasing-käsittelyä. Tällä tavalla rahoitusleasingin neutraliteettiongelmia on pyritty käsittelemään Ruotsissa. Ruotsissa ei ole vielä käytössä rahoitusleasing-säännöksiä kuten ei Suomessakaan. Oikeuskäytännössä ja paikallisen veroviranomaisen ohjeissa asia kuitenkin huomioidaan ja rahoitusleasing voi tulla kauppana verotettavaksi herkemmin kuin Suomessa³¹¹. Uudet säännöt ovat harkinnassa ja asiasta on vireillä lainsäädäntöehdotus. Tarkoituksena ei ole arvioida sitä, toteutuuko ruotsalaisehdotus lopulta lainkaan vai kaatuuko kyseinen hanke kokonaan.

6.3.2 Ruotsissa käsitelty lainsäädäntömuutos

Ruotsin muutosten toteutuminen käytännössä tarkoittaisi, että poistojen ja korkojen määrät verotuksessa laskettaisiin IAS 17 -standardin tapaisilla menetelmillä. Vuokrasopimus tulkitaan siis kaupaksi silloin, kun kohteeseen liittyvät riskit ja edut siirtyvät keskeisiltä osin vuokralleottajalle³¹², ja vuokralleottaja tekee tällöin poistoja diskontatusta vuokraerien kokonaismäärästä ja korkovähennyksiä ja vuokralleantaja saa verotuksessa luovutushinnan ja korkotuottoja³¹³. Ehdotus pyrkii rajaamaan pienet sopimukset ulos yksinkertaistussäännöllä siten, että vuokrat voidaan käsitellä vuokrina, mikäli suoraan tai epäsuoraan omistukseen perustuvan etuyhteyskokonaisuuden yhteenlasketut vuokravastuut alittavat kolme miljoonaa kruunua³¹⁴.

³⁰⁸ Tepora 2013, 246.

³⁰⁹ KPMG 2012, 6-7; Tulumaksuseadus 16 § ja 41 §

³¹⁰ Ligningsloven 5 G § 2 mom

³¹¹ Tästä tarkemmin suomeksi Tepora (2013, 243-245)

³¹² Määritelmät ehdotuksen perusteluissa on kopioitu IAS 17-standardista (Finansdepartementet 2017, 190)

³¹³ Finansdepartementet 2017, 189-199

³¹⁴ Ibid., 200

Rajaus on melko pieni. Viiden vuoden sopimuksella kuukausivuokran tarvitsee ylittää vain 50 000 kruunua eli nykykursein noin 5 000 euroa, jotta yksinkertaistussääntöä ei sovelleta³¹⁵.

Lainsäädäntöehdotus on saanut kritiikkiä etenkin hallinnollisen taakan lisääntymisen vuoksi erityisesti pienyritysnäkökulmasta³¹⁶. Lakiehdotuksen vähäarvoisten vuokrasopimusten rajaa pidetään pienenä eli myös pienyritysten vuokrasopimuksia jouduttaisiin tulkitsemaan ja laskemaan verotusta varten erikseen, vaikka kirjanpitosäytäntö ei edellytä rahoitusleasingin erityispiirteiden huomioimista. Määrittelyongelmia tulee muun muassa silloin, kun verotusta varten joudutaan määrittämään käypiä arvoja laskennan tueksi.

Kritiikin vastapainoksi voidaan esittää EFRAGin³¹⁷ selvitykset, voidaan mukaan vuokrasopimusten tilinpäätöskäsittely IFRS 16:n järjestelmässä ei aiheuttaisi erityistä vaivaa pienyrityksille. Syynä tähän on se, että pienyritysten käyttämät sopimukset tapaavat olla yksinkertaisia eivätkä ne tuota siten erityisiä määrittelyvaikeuksia. Myöskään pienten ja keskisuurten yritysten kirjanpitostandardeja kehittävän EFAA-järjestön mukaan hallinnollisten toimenpiteiden laajuus ei ole pienillä yrityksillä merkittävästi suuria yrityksiä suurempi, muuta standardin soveltaminen sinänsä tuottaa kyllä kustannuksia³¹⁸.

Toiselta kannalta kritiikki on kohdistunut ehdotuksen epämääräisiin määritelmiin sopimukseen sisältyvistä eduista ja riskeistä³¹⁹. Ehdotuksen perusteluissa rahoitusleasingia luonnehditaan IAS 17 -standardin mukaisesti, mutta tästä IAS 17 -standardista on luovuttu osin juuri siksi, että rahoitusleasingin määrittely on niin vaikeaa.

Ruotsin lakiehdotuksella ei päästäisi ennustettavuuden kannalta suureen varmuuteen rahoitusleasingin verokäsittelyssä, kun verovelvollinen harkitsee IAS 17:n tapaisin periaattein, tuleeko sopimukseen soveltaa rahoitusleasingsäännöstöä. On epäilemättä totta, että suurin osa tavanomaisista sopimuksista päätyisi uudistetun jaksotussäännösten piiriin, mutta

³¹⁵ $3\,000\,0000 / (12\text{ kk} * 5\text{ vuotta}) = 50\,000$

³¹⁶ Esimerkiksi lausunnot Bokföringsnämnden 2017, 1-3 ja Näringslivets skattedelegation 2017, 25-27.

³¹⁷ 2017, 6

³¹⁸ EFAA 2016, 1-2

³¹⁹ Esimerkiksi Skatteverket 2017, 29-30 ja FAR 2017, 6

verovelvollisille jäisi paljon harkintaa asiassa ja oikaisut verotarkastusten myötä olisivat mahdollisia, jos veroviranomainen on erimielinen lain tulkinnasta.

6.3.3 Ison-Britannian kirjanpito- ja verosääntely

Isossa-Britanniassa rahoitusleasing on huomioitu sekä verotuksessa että kirjanpitosääntelyssä laajalti³²⁰. Ison-Britannian verosääntelyn voi nähdä yrityksenä määritellä käsitteitä tarkemmin kuin ruotsalaisessa lakiesityksessä. Vuokrauksen verokäsittely seuraa kirjanpitoperiaatteiden menettely pääpiirteittäin³²¹, mutta verolait sisältävät silti itsenäiset määritelmät ja verotusmenettelyt erilaisille sopimuksille. Tämä on tarkoittanut monien määritelmien kirjaamista lakiin. Voimassa oleva Corporation Tax Act 2010 jakaa vuokrasopimukset useaan eri luokkaan.

1) Long funding lease -käsittely on pitkäaikaisille koneiden ja kaluston vuokrasopimuksille. 2) Hire purchase -käsittely on sopimuksille, joihin sisältyy vuokralleottajan ostovelvoite tai osto-optio. 3) Näiden ulkopuolelle jäävät sopimukset voivat olla a) rahoitusleasingia (finance lease) tai b) muita vuokrasopimuksia (operating lease)³²². Tapauksissa 1 ja 2 leasingkohteesta tekee verotuspoistot vuokralleottaja ja muutoin vuokralleantaja. Eri järjestelyjen verotuksen yksityiskohtiin tarkemmin paneutumatta eri tyyppisille vuokrasopimuksille on lainsäädännössä erilaisia määrittelyjä verotettavan tulon muodostumisesta ja siitä, miten vähennyskelpoiset kulut määrittyvät³²³.

Ison-Britannian laaja järjestelmä on laadittu monimutkaiseksi ja sen tarkoitus vaikuttaa olevan verosuunnittelua estävä³²⁴. Lakitekstiä on paljon useassa laissa³²⁵. Monia eri tilanteita huomioiva järjestelmä ei sekään kata kuitenkaan kaikkea, sillä vuokrasopimusten verosäännöstö sisältää myös erilliset veronkierron vastaiset säännön³²⁶.

³²⁰ Kirjanpidossa rahoitusleasingsopimukset on esitettävä paikallisen FRS102-standardin mukaan vuokralleottajan varoina ja velkoina. Nykyisin kaikki yritykset käyttävät FRS 102:a, mutta sama menettely sisältyi myös aiempaan pienyritysten omaan FRSSSE-standardiin (FRC 2015a, 150-156; FRC 2015b, 29-30)

³²¹ HMRC 2016, ohje BLM24305

³²² HMRC 2016, ohjeet BLM00550, BLM00330, BLM00505 ja BLM00525

³²³ Ison-Britannian järjestelmälle on ominaista sekin, että verotuksen poistot (*capital allowance*) ovat käsitteellisesti eri asia kuin kirjanpidon poistot (*depreciation*).

³²⁴ Aikoinaan veroetuihin tähtäävä leasing oli suosittua Isosta-Britanniasta Yhdysvaltoihin (Park 1983, 148)

³²⁵ Muun muassa Corporation Tax Act 2010 288, 359-381 § ja Capital Allowance Act 2001 67-70E § ja 70F-70YJ §

³²⁶ Corporation Tax Act 2010 432-436 §. Kaikkea verotusta koskeva yleinen veronkiertosäännös on ollut voimassa vuodesta 2013 (HMRC 2013, 4)

Tämän Ison-Britannian säännösten äärimmäisen pintatasolle jäävän arvioinnin on tarkoitus esittää se, että yksityiskohtaiseksi säädetty järjestelmäkin jättää aina aukkoja, joita tukitaan yleisillä veronkiertosäännöksillä. Useat erilaiset verotusmallit tuottavat myös tarpeen määritellä yksittäinen sopimus jonkin pykälän piiriin kuuluvaksi. Hallinnollisen tehokkuuden kannalta on vaikea tässä esitetyin perustein arvioida sitä, millaisiksi verovelvolliset kokevat paikallisen sääntelyn. Maassa käytössä olevat verotuksen jaksotusjärjestelyt ovat tosin verotuksen yksinkertaisuuden kannalta yleisesti hankalia³²⁷. Maan järjestelmä on yleensäkin lain tasolla monimutkaisempi ja sisältää paljon enemmän määrittelyjä kuin suomalainen EVL eli lainsäädäntökulttuureissa on eroa laajemmalla tasolla.

6.3.4 Erillisten leasingsäännösten hallinnollinen tehokkuus ja ennustettavuus

Yhteenvetona näiden esimerkkien perusteella voi esittää, että IFRS-sääntöjen tyypisiin periaatteisiin pohjaava leasingsäännöstö on aina jonkin verran monimutkainen ja soveltaminen vaatii verovelvollisen tekemiä arvioita siitä, minkä sääntöjen mukaan pelataan. Ruotsin ehdotettu lainsäädäntö jättää rahoitusleasingsääntöjen soveltamisalan epämääräiseksi ja avoimeksi samaan tapaan kuin EVL 18 a §:n taloudellisesti korkoja vastaavien menojen esittämistapa. Ison-Britannian voimassa oleva säännöstö sisältää monta pykälää ja määrittelyä, mutta niidenkään perusteella ei voida aina sanoa varmasti, millaisesta sopimuksesta on kysymys ja yleinen veronkiertosäännös on silti tarpeellinen. Ennustettavuus siis paranee rahoitusleasingsäännöksillä jonkin verran, mutta säännöksiä joudutaan ottamaan lakiin paljon eikä tälläkään päästä täyteen varmuuteen.

Jos rahoitusleasingsääntöjä sovelletaan, laskentatoimenpiteet eivät ole sinällään monimutkaisia matemaattisia tehtäviä. Monimutkaisuus muodostuu siitä, että koskaan ei voida olla täysin varmoja siitä, tulisiko sopimukseen soveltaa rahoitusleasingsääntöjä ja toisaalta laskennan lähtöarvojen määrittäminen voi olla vaikeaa.

Jos yksittäinen sopimus on lähtökohtaisesti sovellettavan verolain näkökulmasta rahoitusleasing-sopimus (eikä vuokrasopimuksille sovelleta Ison-Britannian tapaan monimutkaisempia jaotteluja) ja sopimuskohteen käypä arvo ja sisäinen korkokanta saadaan tietoon esimerkiksi

³²⁷ Office of Tax Simplification (2017) arvioi maan jaksotusjärjestelyjä. Harkinnassa on esimerkiksi kirjanpidon poistojen täysi salliminen pienyrityksille capital allowance -menettelyn sijasta (Ibid., 25).

vuokralleantajalta saadun tiedon avulla suoraan³²⁸, laskennan suorittaminen ei vaikuta erityisen monimutkaiselta. Vaikutukset verotettavaan tuloon määrittyvät tällöin yksinkertaisen taulukon avulla laskien. Suuressa osassa tapauksia hallinnollinen taakka muodostunee näistä yksinkertaisista diskonttauslaskelmista ja niiden ilmoittamisesta verotuksessa kirjanpidon tuloksesta eroavina.

Suomen nykyisessä järjestelmässä erityisiä laskutoimituksia ei kuitenkaan tarvita lainkaan, ellei sopimukseen sisälly ehdotonta ostovelvoitetta eli pääsääntöisesti ei lainkaan. Verovelvolliselle pitäisi myös olla pääosin selvää, milloin laskutoimitusta tarvitaan, joskin ongelma muodostuu siitä, että asianlaita on selvitettävissä oikeuskäytännöstä muodostettavin tulkinnoin eli asiasta ei lue laissa mitään. Ennustettavuus on Suomen laissa heikko siten, että laki hiljenee asiasta.

Vähintään jonkinasteista hallinnollista taakkaa lisäävät säännökset on suhteutettava neutraliteettieduilla saatavaan hyötyyn. Mikäli aggressiivista verosuunnitteluakaan ei todellisuudessa harjoiteta Suomen oloissa paljon, lakien säätäminen teoreettisen neutraliteetin aikaan saamiseksi on turhaa. Tätä tutkimusta varten tietoa verosuunnittelun laajuudesta ei ole. Jotkin KVL:n tapaukset viittaavat siihen, että leasingilla on pyritty aggressiiviseen veron minimointiin. Nämä tapaukset kuitenkin ovat kansainvälisiä transaktioita, jotka viittaavat 1) Yhdysvalloista³²⁹ ja 2) Japanista³³⁰ peräisin oleviin suunnittelutoimenpiteet mahdollistaviin lakipykäliin, jotka on sittemmin kumottu. Tätä tutkimusta varten jää epäselväksi, miten paljon kansainvälistä verosuunnittelua nykyään voidaan harjoittaa. Tähän voidaan lisätä se, että korkotasot ovat nykyisellään matalat, joten jaksotuksista saatavat verohyödyt ovat vähäiset³³¹.

Neutraliteettietuja voidaan hakea ATAD I:n korkovähennysrajoitusten kannalta. Mikäli korkovähennysrajoitukset halutaan pitää neutraalimpina, rahoitusleasingin erityissäännöt voitaisiin kirjata EVL 18 a §:ään tarkentaviksi säännöiksi erikseen. Tällä ei rasitettaisi kaikkia

³²⁸ Esimerkiksi Finanssialan lausunto (2018, 14) Suomen korkovähennysrajoitusten suhteen esittää tätä menettelyä.

³²⁹ SILO- ja LILO-tyyppiset myyntiin ja takaisinvuokraukseen tai vuokraukseen ja takaisinvuokraukseen perustuvat tapaukset KVL 1998/165 ja verotuksen ulkopuolelta KILA 1516/1998

³³⁰ KHO 1990 t 692 liittyy tapausyksityiskohtien perusteella niin sanottuun JLL (Japan Leveraged Lease) -rakenteeseen. Näihin järjestelyihin liittyvä lainsäädäntö on muuttunut. Nykyisin ajankohtaisempia ovat JOL (Japanese Operating Lease) -järjestelyt. Molemmilla rakenteilla hyödynnetään japanilaisia SPV-yhtiöitä ja velkavivutusta veroetujen hankkimiseen (Lamothe & Otero 2005 4-5; Deo 2008, The Characteristics of a JLL)

³³¹ Grönbergin (2015, 13) mukaan kehitysalueiden verohuojennuksia käytettiin vähän matalien korkotasojen vuoksi. Korkotasoihin viittaavat myös Angelin & Jennergren (1998, 16). ks. myös jakso.4.7.1.

verovelvollisia, jos korkovähennysrajoitusten soveltamiskynnys yleensä on absoluuttisesti korkea, esimerkiksi direktiivimaksimi kolme miljoonaa euroa.

6.4. Yhteys poistojen verotukseen

6.4.1 Poistot verotuksena

Suomen verotuksen poistoja voidaan pitää verotuksena eli niillä on kasvupoliittinen tavoite. Rahoitusleasingin verosuunnittelullisten ja muiden neutraliteettiongelmien voi nähdä olevan lähtöisin kasvupoliittisista tavoitteista.

Verotukien kannalta ajateltuna poistomenetelmät voivat olla rahoitusleasing-toiminnan houkuttimena. Lentokoneiden vuokraustoiminta on laajaa esimerkiksi Irlannissa, jossa poistot voidaan tehdä kahdeksan vuoden tasapoistoina, siis 12,5 % vuodessa³³². Tämän menetelmä on Suomen 25 %:n koneiden ja kaluston menojäätännöspoistoja edullisempi siten, että menojäätännöspoistoin Suomen verotuksessa poistetusta irtaimesta käyttöomaisuudesta on kahdeksan vuoden jälkeen poistamatta noin 10 %³³³, kun irlantilaisessa järjestelmässä hankintameno on poistettu tällöin kokonaan.

Kasvupoliittisia verotuspoistoja on pidetty huononakin ratkaisuna ja vaihtoehdoksi on ehdotettu todellisiin keskimääräisiin hyödykkeiden kulumisiin perustuvaa järjestelmää³³⁴. Poistoista koituvan verotuen määrää on pyritty arvioimaan ja määräksi vuoden 2017 selvityksissä saatiin yli 600 miljoonaa euroa³³⁵. Poistojen verotukien poistoilla olisi ainakin periaatteessa mahdollista rahoittaa verokantojen laskua. Irtaimen omaisuuden osalta poistojärjestelmän muuttaminen pienentäisi poistoja suurelta osalta hyödykkeitä³³⁶. Veropohja olisi siten laajempi ja verokannat alhaisempia, mikä on yleisesti hyvänä pidettävää verotuksen neutraliteetin kannalta³³⁷.

³³² Revenue Commissioners 2017

³³³ Hankintamenosta jäljellä olisi $(100 \% - 25 \%)^8 = 10 \%$

³³⁴ Harju ym. 2017, 48

³³⁵ VATT 2017, 133

³³⁶ Nykyiset poistot ovat 25 % kaikille koneille. Tietokoneiden poistot todellisilla kulumisilla olisivat 31-42 % ja lentokoneiden 6-18 % (Harju ym. 2017, 48)

³³⁷ Tikka 1990, 49

6.4.2 Vuokralle annetun tai vuokralle otetun omaisuuden poistomenetelmät ja verotuspoistojen vaikutus vuokrasopimukseen

Jaksotussääntöjä mietittäessä on hyvä pitää aina mielessä, että kirjanpitoteoreettisesti ajateltuna kirjanpitoyksikön tulot voidaan määrittää tarkasti vain totaalikaudelle eli sen koko olemassaoloajalle³³⁸. Totaalikaudelle yksiköllä ei ole aktivoitavia hankintamenoja, joista tehtäisiin poistoja, vaan kaikki kulut ovat totaalikauden kuluja. Aktivoinneilla ja poistoilla pyritään jakamaan tulot ja menot eri vuosien kohdalle ”vuosipaloina”³³⁹. Poiston tavoitteena on jakaa hankintamenoja siten, että menot kohdistuvat niihin tuloihin, joiden tuottamiseen meno on kulutettu. Käytännössä käyttöomaisuuden hankintamenoa ei voida jakaa yksinkertaisesti menneille, nykyisille ja tuleville vuosille, koska tulevien vuosien tulo on tuntematon. Tämän vuoksi poistomenetelmät ovat kaavamaisia, esimerkiksi tasapoistoja tai degressiivisiä menojäännöspoistoja.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeiden³⁴⁰ mukaan (leasing)vuokralle annetun omaisuuden tulonodotuksia vastaava poisto määrittyy vuokrasopimuksen mukaan kertyvien tulojen mukaan. Tasaisilla vuokraerillä hankintamenoa poistettaisiin siten tasaisesti vuokrakauden alusta loppuun. Mikäli vuokrakauden jälkeistä tuloa ei voida odottaa (esimerkiksi kun osto-option tuottama tulo on vähäinen ja option toteuttaminen todennäköistä), koko hankintameno poistettaisiin vuokra-aikana. Rahoitusleasingissa tämä voi tarkoittaa, että tuloslaskelman nettotuotoksi muodostuu vain rahoitustuoton määrä. Tämä pohjaa ajatukseen, että vuokran määränä on vuokralleantajan hankintameno lisättynä rahoitustuotolla ja hankintameno poistetaan vuokran hankintamenoa vastaavan vuokran osuuden kanssa samaan tahtiin vuokra-aikana.

IAS 17:n ja IFRS 16:n poistomenetelminä käytetään standardien mukaan samoja poistomenetelmiä kuin vastaavalle ostetulle hyödykkeelle³⁴¹. IFRS 16:a koskevassa keskustelussa vuokratun omaisuuden poistomenetelmiksi on ehdotettu myös progressiivisia poistomenetelmiä, joiden on esitetty edustavan transaktion todellista luonnetta parhaiten.

³³⁸ Saario 1965, 79

³³⁹ Saario 1965, 79-93

³⁴⁰ 2007, 17

³⁴¹ IFRS 16, 31

Vuokraomaisuuden poistomenetelmistä ei siis voida esittää täyttä yksimielisyyttä taloudellisten tosiseikkojen kannalta. Verotuksessa poistot ovat kuitenkin nykyisellään kaavamaisesti samoja kaikille ja pysyvät myös samanlaisesti kaavamaisina, vaikka verotukia pienennettäisiin paremmin taloudellista kulumista vastaavaksi. Mikäli poistopykälä muutetaan, leasingkohteiden verosuunnittelumahdollisuudet ovat siten edelleen periaatteen tasolla olemassa. Jos poistoja rajoitetaan kaavamaisesti tiukemmiksi, veroedut kuitenkin pienenevät siinä mielessä, että poistoja ei voida myydä vuokralleantajalle yhtä kannattavasti eikä pelkkiin veroetuihin perustuvia järjestelyjä ole kannattavaa suunnitella.

Verosuunnittelu voi toimia kuitenkin edelleen toisin päin, jos vuokrasopimus laaditaan lyhyenä ja vähennykset tehdään vuokrasopimuksen perusteella vuokramaksuina poistoja nopeammin³⁴². Verovähennysten ”myyminen” tai järjestely voisi siten tapahtua vuokrasopimuksia käyttäen vuokralleantajalta vuokralleottajalle. Poistojen määrien säätely ei siten poista teoreettisia vuokraukseen liittyviä neutraliteettiongelmia yksinään.

Poistojen verotukien vähentämisen trendi tosiasiasa saattaa kulkea poisto-oikeutta laajentavaan suuntaan kansainvälisesti ajatellen. USA:n tuoreet verouudistukset ovat laajentaneet poisto-oikeutta jopa 100 %:iin³⁴³. Valtioiden välistä verokilpailua ajatellen yhden suuren maan muutoksella voi olla vaikutuksia myös laajemmin siten, että ainakin nykyiset verotuet säilytetään, oli niistä sitten lopulta hirveästi hyötyä tai ei.

6.5. Pohdintaa muun kansainvälisen kehityksen kannalta

6.5.1 CC(C)TB-hanke

EU:ssa on pitkään ollut vireillä hanke verosuunnittelun haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi Common Corporate Tax Base (CCTB) -hankkeen muodossa³⁴⁴. Kyse on hankkeesta, jossa suurten yritysten tuloa verotettaisiin yhteisin säännöin. Hanketta laajentava toimenpide on Common Consolidated Tax Base (CCCTB), jossa yrityksen tulo lasketaan yhteisin säännöin koko konsernilta EU-alueella ja tämä tulo jaetaan määritellyn

³⁴² Caselli 2005, 104

³⁴³ Viitala & Ahonen 2018, 7

³⁴⁴ COM/2016/685, jäljempänä CCTB

jakokaavan avulla jäsenmaiden saamaksi verotuloksi³⁴⁵. CCCTB:n jakokaava ei eliminoi veroriitoja yritysten näkökulmasta, vaikkakin vähentänee ongelmia³⁴⁶. Jakokaavalla jaettava tulo ei määrity erityisen yksinkertaisesti, vaan määrittelyitä on paljon ja jaettu tulo verotetaan jäsenmaiden päättämällä verokannoilla³⁴⁷, joten yrityksillä on intressi lukea jakokaavaa siten, että mahdollisimman paljon tuloja verotetaan pienten verokantojen maissa. Valtioiden intressissä on toki lukea jakokaavaa siten, että verotuloja tulee itselle paljon.

CCTB hyväksyttiin EU-parlamentissa 15.3.2018³⁴⁸. Seuraava askel on komission ja neuvoston käsittely. CCTB:n säätämisen ongelmana on unionin toimivalta verotuksessa. Unionin mahdollisuudet säätää tuloverotuksen direktiivejä ovat rajattuja, koska unionin sääntely on toissijaista jäsenmaiden verotusvaltaan nähden³⁴⁹. Unionin laajuiset säännöt voivat olla hyväksyttäviä, jos toiminnan tavoitteet voidaan toteuttaa paremmin unionin kuin kansallisen tason säännöillä ja kunhan toimet suhteellisuusperiaatteen nojalla hyväksyttäviä siten, sääntely ei ylitä unionin perustamissopimuksen tavoitteita³⁵⁰. Komission näkemys asiasta on, että toimenpiteet ovat toissijaisuuden ja suhteellisuuden suhteen hyväksyttäviä³⁵¹. Erimielisyyttäkin on esiintynyt. Esimerkiksi voimaantuleva veronkiertodirektiivi pyrkii estämään verontorjuntaa jo itsessään³⁵², joten lisäsääntely tämän päälle ei välttämättä olisi enää suhteellisuuden kannalta hyväksyttävää. Toisaalta verontorjuntaa voidaan pyrkiä estämään myös kansallisin toimin³⁵³.

Mikäli CCTB on lopulta toissijaisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen suhteen hyväksyttävissä, sillä on vaikutusta myös rahoitusleasingiin. CCTB:n säännöksissä vuokrakohteesta poistot saa tehdä sen *taloudellinen omistaja*³⁵⁴. Direktiiviehdotus ei avaa tätä artiklatasolla sen tarkemmin, mutta perusteluissa huomioidaan, että komission tulee säätää

³⁴⁵ COM/2016/683, jäljempänä CCCTB

³⁴⁶ CCCTB 29 artikla on luonteeltaan yleinen laskentasääntöjen kiertämisen kielto, jota ei tarvittaisi jos jakoperusteet voitaisiin määritellä tyhjentävästi: *"if the principal taxpayer or a competent authority considers that the outcome of the apportionment of the consolidated tax base to a group member does not fairly represent the extent of the business activity of that group member, the principal taxpayer or competent authority may request the use of an alternative method for calculating the tax share of each group member."*

³⁴⁷ CCCTB 45 artikla

³⁴⁸ Surakka 2018

³⁴⁹ Helminen 2016, 26

³⁵⁰ VM 2016

³⁵¹ Niin CCTB:n kuin CCCTB:nkin perusteluiden mukaan.

³⁵² VM 2016

³⁵³ Esimerkiksi Tanskan parlamentti Folketing (2017, 3-4) on suvainnut olla erimielitä yhteisön laajuisten toimenpiteiden välttämättömyydestä.

³⁵⁴ CCTB 32 artikla

tarkemmat määrittelyt taloudellisesta omistajuudesta sekä vuokrasopimusten laskennallisten korkojen ja poistojen laskentaperusteista³⁵⁵. CCTB:n määrittelyt tulevat siten määrittymään IFRS-säännösten tapaan, vaikkakin itsenäisesti ja mahdollisesti jollain tavalla tilinpäätössäännöistä poikkeavasti. IAS 17:n muuttumisella IFRS 16:ksi lienee vaikutuksensa asiaan. Epäselväksi siten jää, voidaanko vuokrasopimuksia käsitellä yksiselitteisesti joko kauppana tai vuokrana. Esimerkiksi IFRS-säännösten ja Ison-Britannian säännösten perusteella jotain liikkumatilaa jää aina. Ennustettavuus ja oikeusvarmuus riippuvat siitä, millaisiksi lopulliset säännöt muodostuvat.

Mikäli CCTB toteutuu lopullisesti, Suomen verosäännösten muuttamiselle on vähäisempi tarve veronkierron estämisen näkökulmasta. Aggressiivinen verosuunnittelu on yleensäkin suurten yritysten harjoittamaa toimintaa. Leasingille on lisäksi ominaista, että veroedut muodostuvat merkittäviksi vain suuria omaisuuseriä koskevissa transaktioissa eli kyse on laivoista, lentokoneista, teollisuuden koneista tai rakennuksista³⁵⁶. Pienten yritysten rahoitusleasingin käytössä voi olla kyse siitäkin, että muuta rahoitusta ei ole tarjolla.

6.5.2 Arvonlisäverokäsittely

Arvonlisäverotus kuuluu tutkimuksen ulkopuolelle ja arvonlisäverotusta ja tuloverotusta koskevat omat periaatteensa ja eri verojen määrää arvioidaan toisistaan riippumatta. Sekä (EVL:n) tuloverolla ja arvonlisäverolla on kuitenkin molemmilla yhteytensä kirjanpitoon.

Jaksotuskysymysten kannalta arvonlisäveron ja tuloveron kannalta yhteistä on suoriteperiaatteeseen nojaaminen. Arvonlisäverotuksessa suoriteperiaate on kuitenkin myynnin verollisuutta ja oston vähennyskelpoisuutta ajatellen symmetrisempi, sillä ostajan käyttöomaisuudeksi myydyin hyödykkeen ostohinta on verollista samaan aikaan kuin se on vähennyskelpoista³⁵⁷. Tuloverotuksessa puolestaan ostaja on pakotettu jakamaan menon verovuosien poistoksi. Arvonlisäverotuksen symmetria ulottuu myös ennakoon maksettuihin tuloihin tai menoihin, jotka on kohdistettava viimeistään tulon saamisen verokaudelle

³⁵⁵ CCTB, perusteluiden 19 kohta

³⁵⁶ Caselli 2005, 99

³⁵⁷ AVL (30.12.1993/1501) 15 §, 135 a §, 141 §

(kuukaudelle)³⁵⁸. Tuloverotuksessa EVL 23 § rajoittaa kuitenkin jaksottamista siten, että esimerkiksi vuokra voidaan kohdistaa vähennyskelpoiseksi kuluksi vasta kohdekaudelle.

Rahoitusleasingia ajatellen arvonlisäverotuksessa on Suomessa noudatettu pääpiirteittäin samaa käsittelyä kuin EVL-tulon jaksottamisessa. Rahoitusleasing on siis ilman ostovelvoitetta tulkittu palvelun luovutukseksi ja vuokrauksen arvonlisäveron perusteena on täten verokaudella luovutetun palvelun hinta eli ajalta maksettu vuokramaksu³⁵⁹.

Arvonlisäverotuksessa on kuitenkin huomioitava myös EU-oikeuden vaikutus, eli EU-tuomioistuimella³⁶⁰ on oikeus tulkita arvonlisäverodirektiiviä, josta muodostuu prejudikaatteja jäsenmaiden tuomioistuinten käytäntöä varten, joskaan prejudikaatit eivät ole varsinaisesti sitovia. Arvonlisäverodirektiivin 14 artiklan mukaan tavaran luovutus voi muodostua tavaroista tehdyn määräaikaisen vuokrasopimuksen tai osamaksusopimuksen perusteella, johon sisältyy ehto omistusoikeuden siirtymisestä viimeistään viimeisen maksuerän maksamisen yhteydessä.³⁶¹ Artiklan perusteella siis on muodostettava käsitys siitä, milloin vuokrauksella tarkoitetaan tavaran ja milloin palvelun luovutusta. Mikäli kyseessä on tavaran luovutus, myynnin arvonlisävero tulisi tällöin tilittää suoriteperusteisesti luovutuksen tapahtumakaudelta. Palvelun arvonlisävero taas määräytyy vuokrauksen tapauksessa vuokramaksujen kertymisen mukaan osissa.

Asiaan liittyviä tulkintoja EU:n tuomioistuimessa nimenomaan leasingsopimuksiin on tehty pitkän aikaa³⁶². Merkityksellinen tuore muutos tuomioistuimessa on ilmennyt tapauksen Mercedes-Benz Financial Services UK³⁶³ yhteydessä. Aiempaan käytäntöön verraten tuomiolla voi nähdä olevan selventävää merkitystä tavaran ja palvelun luovutuksen eron selvittämisessä³⁶⁴. Tuomion mukaan tavaran luovutuksen muodostumisen kannalta olennaista leasingsopimuksissa on se, miten todennäköistä osto-option toteutuminen on vuokralleottajalle taloudelliselta kannalta. Tuomion merkitys ja vaikutus tuleviin tapauksiin esimerkiksi kotimaisessa

³⁵⁸ Ibid.

³⁵⁹ Virtanen & Tannila 2018, 121-122

³⁶⁰ Nieminen ym 2018, 3. Johdanto>Direktiivit ja niiden merkitys>Euroopan unionin tuomioistuin

³⁶¹ Neuvoston direktiivi 2006/112/EY, 14 artikla

³⁶² Kochkodan 2015, 10

³⁶³ Unionin tuomioistuimen tuomio (ensimmäinen jaosto) 4.10.2017. Commissioners for Her Majesty's Revenue & Customs vastaan Mercedes-Benz Financial Services UK Ltd. Asia C-164/16

³⁶⁴ Virtanen & Tannila 2018, 121

oikeuskäytännössä on epävarmaa, mutta tuomion perusteella voitaneen pitää mahdollisena, että rahoitusleasingsopimuksia tulkitaan jatkossa eri tavalla arvonlisäverotuksessa siten, että yhä useampia sopimuksia on pidettävä tavarán luovutuksina.

Tuomion perustelujen, julkisasiamiehen lausunnon ja aikaisemman ennakkoratkaisun Eon Aset Menidjmont³⁶⁵ perusteella IFRS-standardin IAS 17 mukaisilla periaatteilla esimerkiksi osto-optioihin liittyen on mainittu olevan merkitystä tavarán luovutuksen tunnusmerkkien syntymisessä. Mercedes-tapauksen perusteella tilanteita on kuitenkin tulkittava arvonlisäverotuksessa IAS 17:ää ohuemmin. IAS 17:ssä rahoitusleasing muodostaa vuokralleottajan taseeseen omaisuutta monin erilaisin perustein, kun taas arvonlisäverotuksessa vain taloudellisesti edullisen osto-option perusteella tilanne tulkitaan tavarán luovutuksen hyväksi. Taloudellisesti edullinen optio voi olla olemassa, jos vuokraerät vastaavat myyntiarvoa, eikä huomattavaa lisämaksua ostamisesta koidu, eli silloin jos kyseessä on täysin muodollinen osto-optio³⁶⁶.

Koska tulkinta tavarán ja palvelun luovutuksen suhteen arvonlisäverotuksen kannalta ei perustu IFRS-periaatteille, ei myöskään KPL 5:5 b §:n mukaista kirjanpitokäytäntöä voida käyttää suoraan hyödyksi arvonlisäverotuksen määrittämisessä kuin poikkeustapauksissa. Tämä johtuu siitä, että KPL 5:5 b§ edellyttää, että rahoitusleasingsopimusten kirjanpitoon merkintä ostetun ja myydyn hyödykkeen tavoin edellyttää, että samaa menettelyä käytetään kaikkiin IFRS-standardin tarkoittamiin sopimuksiin.

Nykyinen Suomen tuloverotuskäytäntö, EU-oikeuden tulkintojen kautta mahdollisesti muuttuva arvonlisäverotuskäytäntö ja kirjanpitolainsäädäntö yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jossa rahoitusleasing-sopimuksia joudutaan arvioimaan hallinnollisesti itsenäisesti kolmella eri tavalla:

- 1) Tuloverotuksessa luovutuksen katsotaan tapahtuneen, jos sopimukseen sisältyy ostovelvoite, tai esine siirtyy sopimusehtojen perusteella muutoin vuokralleottajalle
- 2) Arvonlisäverotuksessa luovutuksen katsotaan tapahtuneen, jos ostajalla on ostovelvoite tai taloudellisesti kannattava osto-optio

³⁶⁵ Unionin tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto) 16.2.2012. Eon Aset Menidjmont OOD vastaan Direktor na Direksia "Obzhalvane I upravlenie na izpalnenieto" - Varna pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite. Asia C-118/11.

³⁶⁶ Virtanen & Tannila 2018, 121

- 3) Kirjanpidossa KPL 5:5 b §:ää valinnaisesti sovellettaessa on noudatettava IAS 17:n mukaisia periaatteita (IFRS 16:n soveltaminen ei-leasingsopimusten kannalta KPL 5:5 b §:n suhteen on epäselvää)

Hyvän vero- tai oikeusjärjestelmän kannalta saman transaktion tulon ja veron jaksottaminen kolmella eri tavalla ei vaikuta hallinnollisesti erityisen tehokkaalta. Tikan hyvän verojärjestelmän periaatteiden kannalta kyse on heikosta hallinnollisesta tehokkuudesta³⁶⁷. Etenkään IFRS 16:n myötä ei ole nähtävissä selkeää menetelmää, jolla arvonlisävero, kirjanpito ja tulovero voitaisiin sovittaa yhteen, joskin IFRS-säännöt ovat edelleen valinnaisia tässä asiassa.

6.6. Loppupäätelmiä leasingin verosääntöjen tarpeellisuudesta

Tuloverotuksen potentiaalinen harmonisointi CCTB-hankkeen kautta sekä arvonlisäverotulkintojenkin muuttuminen voinevat vaikuttaa Suomen lainsäädäntöön epäsuorasti ajattelumallien kehittymisen kautta. Mikäli rahoitusleasing alkaa näkymään suuryritysten verotuksessa ja arvonlisäverotuksessa yhä useammin ostettuna ja myytynä, käsittely myös EVL-tuloutuksessa saattaa muuttua. Käsitys siitä, mitä vuokraus on, voi siis muuttua. Tala³⁶⁸ kirjoittaa politiikan altaasta tilasta eli siitä, että muutos yhdessä säännöksessä aiheuttaa helposti muutoksia myös muualla. Toisaalta kirjanpitoperiaatteiden kehityksen kannalta EFAAn selvityksissä on päädytty siihen, että kansainväliset tilinpäätösstandardit leviävät helposti kansallisiin kirjanpitosäännöksiin ja IFRS-standardit leviävät siten myös muiden kuin julkisen kaupankäynnin kohteina olevien yhtiöiden kirjanpidon laatimisen säännöiksi *trickle down* -tyyppisesti³⁶⁹. KPL 5:5 b §:n säätämistä voi pitää tästä esimerkkinä. Sääntelyn ahtaan tilan vuoksi rahoitusleasing voi muuttua elinkeinoverotuksessa jollain aikavälillä väistämättä.

Mikään ei varsinaisesti pakota EVL:n jaksotussääntöjen muuttamiseen, mutta laajempi kehitys vaikuttaa ajavan ympäröivää lainsäädäntöä uuteen suuntaan. Tässä on analysoitu vain Ruotsin ja Ison-Britannian sääntöjä, mutta rahoitusleasingia käsitellään kauppana myös muissa maissa.

³⁶⁷ Heikko tehokkuus ilmenee, kun eri verolajit eivät nivelly tai toisin sanoen ole harmonisia keskenään (Tikka 1990, 53-55)

³⁶⁸ 1999, 36

³⁶⁹ EFAA 2017

Mikäli rahoitusleasing on Ruotsinkin verotuksessa pian laajasti kauppana verotettavaa, Suomen verokäsittely alkaa näyttää kansainvälisesti vertaillen vanhanaikaiselta.

Hyvän verojärjestelmän kannalta vanhanaikaisuus tai kehityksen ajautuminen tiettyyn suuntaan ei kuitenkaan vähennä hallinnollisella tehokkuudella saatuja etuja, joita saadaan, kun vuokria ei tarvitse jakaa erilaisiin kategorioihin sopimusehtojen perusteella. Vuokrien pitäminen lähes aina vuokrina on yksinkertaista myös ennustettavuuden kannalta. Näitä etuja pitäisi pystyä suhteuttamaan siihen, mitä neutraliteetin menettämisellä hävitään. Neutraliteettihäviöt voivat olla lähtöisin aggressiivisesta verosuunnittelusta, joka on kuitenkin vain suurten toimijoiden harjoittamana leasingin tapauksessa kannattavaa, eikä välttämättä silloinkaan, jos korkotasot ja verokannat ovat matalat. CCCTB:n myötä suuryritykset pelaisivat myös omilla säännöillään, joilla ei tarvitse vaivata muita toimijoita. Rahoitusleasingin käsittely taloudellisten tosiseikkojen suhteen todellisuutta parhaiten vastaavalla tavalla voi olla teoreettisesti oikeellista, mutta se saattaa olla myös turhaa.

7. Lopuksi

7.1. Vastauksia tutkimuskysymyksiin

Rahoitusleasingtyyppisen kauppaa lähenevän vuokrauksen määrittelyongelmat vaikuttavat vaikealta ikuisuusongelmalta, joista ei päästä tarkoillakaan lainsäädäntömäärittelyillä eroon suoriteperusteisessa ja hankintamenon jaksottamisiin perustuvassa järjestelmässä. Lisäksi tässä esitetyt neutraliteettiongelmat eivät ratkea välttämättä verotuksen perustan muuttamisella kassavirtaverotukseenkaan³⁷⁰. Omistusoikeuden käsittely on teoreettisesti syvälinen ongelma. Myös esimerkiksi pelkkään osingonjakoon pohjaavan Viron veromallin tapauksessakin jaksotustavoilla voi sanoa olevan merkitystä jakokelpoisen oman pääoman kertymisen kannalta.

³⁷⁰ Vuoden 1978 Meaden toimikunnan (Isossa-Britanniassa) mietinnön kassavirtaveromallit jakautuvat kolmeen osaan. R-verossa investointitavaran tulo ja meno jaksotetaan luovutusajankohdalle ikään kuin 100 % poistona. Vuokrauksessa maksut kuitenkin jaksottuvat tulona pitkälle ajalle. Vaihtoehtoisessa R+F-verossa vähennyskelpoisia ja veronalaisia ovat lisäksi vieraan pääoman sijoitukset ja palautukset, jolloin neutraliteetti vuokrauksen velaksi oston suhteen voisi olla mahdollinen. R tai R+F-malleja ei tietääkseni ole käytössä laajalti, joskin Yhdysvalloissa poisto-oikeuksia on laajennettu osin 100 %:iin hiljattain. Kolmantena kassavirtaverona voidaan pitää S-veroa, joka verottaa jaettavaa voittoa Viron veromallin tapaan. (OECD 2007, 94-95, 116-117)

Tutkimuksen alussa esitettiin kysymyksiin on tässä kuitenkin saatu jonkinlaisia vastauksia. Ensimmäiseksi Suomen verojärjestelmässä rahoitusleasingsopimuksia käsitellään verotuksessa vuokrasopimuksena paitsi silloin, jos vuokralleottajalla on ehdoton lunastusvelvoite. Velvoitteen tulee olla riippumaton myös sopimukseen kuuluvasta osto-optiosta. Osto-optio voi joissain sopimuksissa olla määritelty siten, että osto-optio voidaan toteuttaa lunastusvelvoitteen syntymisajankohtaa aikaisemmin. Verotuksessa vuokrasta tulee kauppa siis vain silloin, jos vuokralleottajalla ei ole minkäänlaista disponointimahdollisuutta lunastuksen ajankohdankaan suhteen. Oikeuskäytännöstä tehtävät päätelmät eivät kuitenkaan nojaa laajalti varsinaisiin KHO-prejudikaatteihin, joten asia on teoreettisesti tulkinnanvarainen. Erilaisia järjestelyjä voidaan kehittää monella tavalla ja lopullista totuutta yleisten veronkiertosäännösten soveltamisen mahdollisuudesta ei voi antaa.

Toisena tutkimuskysymyksenä esitettiin, onko rahoitusleasingin käsittely poikkeavaa suhteessa muuhun verojärjestelmään. Tältä kannalta voidaan esittää, että näin ei ole. Sikäli kuin on kyse vuokrauksesta, vuokrauksen ja kaupan suhdetta tulkitaan yleisesti nojaten lunastusvelvoitteeseen erottavana tekijänä. Toisaalta lainsäätäjän kannalta leasingin verokäytäntöä on mitä ilmeisimmin pidetty toivottavana, kun verotuksessa ei ole tehty muutoksia. Lainsäätaja seuraa kuitenkin tarkkaan, mitä oikeusistuimet tekevät ja säätää tarvittaessa tarkennuksia ja poikkeuksia EVL:n yleiseen jaksotussystematiikkaan.

Kolmanneksi veronkiertodirektiivin vaikutus on tällä hetkellä vielä tuntematon.

Korkovähennysten kannalta kaikilla toteutettavissa olevilla vaihtoehtoilla vaikuttaa olevan negatiivinen vaikutus jonkin osapuolen liiketoimintaan. Se, että korkovähennysrajoitukset heikentävät velkarahoitetun leasingrahoittajan toimintaa, voi olla lainsäätäjän tarkoitusten suhteen tavoiteltua eli korkoja ei saada vähennettyä paljon. Pahimmillaan lainsäädäntö jää epämääräiseksi ja jopa kaikkeen vuokraukseen voi nähdä liittyvän vähennysrajoitusten alaista korkoa. Kaiken vuokrauksen pitäminen rahoituksena sinällään ei ole vähennysrajoitusuudistuksen taustalla olevan BEPS-hankkeen tavoitteiden mukaista.

Rahoitusleasing ei vaikuta kuuluvan direktiivin tarkoittamien hybridijärjestelyjen piiriin, mutta asiasta ei ole vielä laadittu implementaatioehdotusta Suomessa. Rahoitusleasing ei ole pääosin kovin tärkeä maastapoistumisverotuksessa, mutta väliylhteisölain muutoksissa leasing saatetaan

huomioida erikseen. Veronkiertodirektiivin myötä potentiaalisesti muuttuva yleisen veronkiertosäännön kannalta yksittäistä sopimustyyppiä ei voi arvioida mielekkäästi.

Neljänneksi tutkimuskysymykseksi jäi rahoitusleasingsääntelyn muuttaminen tarkemmaksi hyvän verojärjestelmän kannalta. Vuokrauspohjaisia aggressiivisia verosuunnittelurakenteita tiedetään olevan olemassa ja tästä syntyvä veron minimointi on periaatteessa haitallista veroneutraliteetin kannalta. Neutraliteettiin kuuluu myös se, että samanlaisia transaktioita kohdellaan samalla tavalla, ja rahoitusleasing muistuttaa kauppaa. Toisaalta leasingsäännöillä voidaan parantaa hyvään verojärjestelmään kuuluvaa ennustettavuutta, mikä on nykyisin periaatteessa heikko ohuen prejudikaattimateriaalin vuoksi. Leasingsäännöt voivat kuitenkin olla raskaita säätää ja soveltaa, jos ne säädetään kaikille. Neutraliteetin kannalta korkovähennysrajoitusten muutokset voisivat kaivata rinnalleen leasingin huomioimista poistoina, mutta tämä voitaisiin huomioida erikseen EVL 18 a §:n muutoksissa. Kaikille verovelvollisille toteutettuna IFRS:ään perustuvat raskaat säännöt eivät olisi mielekkäitä etenäkään silloin, jos tosiasiallinen veronkierto ei ole laajaa. Verotuskäytäntö saattaa kehittyä myös EU:ssa tapahtuvan tulo- ja arvonlisäverotuksen kehityksen myötä. CCCTB:n sääntöjä on noudatettava, jos hanke etenee direktiiviksi. CCCTB koskisi suuryrityksiä, joilla on parhaat mahdollisuudet järjestellä veroetuja arvokkaiden hyödykkeiden vuokrasopimuksilla.

Lopuksi voisi esittää lainsäädännön kehittämisvaihtoehtona sitäkin, että ennustettavuutta lisättäisiin siten, että KVL:n ja KHO:n pitkän käytännön myötä muodostunut rajanveto kodifioitaisiin lakiin. Verohallinnon puolesta kodifiointi ilmenee pienessä määrin kiinteistöjen käyttöoikeuden arvonlisäverotuksen ohjeistuksessa. Vuokrauksen ja kaupan rajanvedosta voitaisiin laatia myös yleisluntuinen ohjeistus tuloverotusta ajatellen. Ohjeistusta voitaisiin myös päivittää, mikäli käytännöt muuttuvat. Näin ainakin verohallinnon näkemys olisi selvä. Lain tasolla ratkaisukäytäntö vaikuttaa lainsäätäjän epäsuorasti siunaamalta eli lainmuutoksia ei ole tehty. Toisin on silloin, kun KHO:n käytäntö on ollut havaittu epämieluisaksi. Hyvinä pidetty käytäntö jää tällöin kuitenkin verojärjestelmän ennustettavuuden kannalta heikommaksi kuin silloin, jos verotus on ilmaistu selkeästi ilmaistu lain tasolla. Oikeuskäytännön tehtävä on tosin aina tarkentaa lakien tarkoitusta, eikä kaiken säätäminen ole tarkoituksenmukaista.

7.2. Jatkotutkimuksen aihioita

Rahoitusleasingin verokysymykset eivät ilmene tyhjenevästi tästä esityksestä. Aiheen ulkopuolelle rajatuista kysymyksistä tarkemman tutkimuksen aiheita voisivat olla rahoitusleasingin arvonlisäverotuksen kysymykset tässä esitettyä laajemmin ja verosopimustulkinnat. Rahoitusleasingin arvonlisäverotuksesta ei vaikuta olevan laajaa tutkimusta Suomessa ja yhteys EU-vero-oikeuteen voi avata mielenkiintoisia näkökulmia³⁷¹. Verosopimusaikaisen mielekkyyttä voi rajoittaa Suomessa operoivien toimijoiden halukkuus kansainvälisiin leasingjärjestelyihin etenkin Suomesta ulospäin suuntautuen, sillä tulkintamahdollisuuksien runsaus voi ilmetä rikkaimmin juuri maasta ulos suunniteltavissa transaktioissa. Mikäli transaktiot ovat lähinnä teoreettisia, tutkimuksen tekeminen ei liene mielekästä. Kansainvälisten järjestelyjen suhteen myös kattava selvitys eri maissa käytössä olevien yleisten leasingpohjaisten verosuunnittelujärjestelyjen nykytilasta olisi mielekäs etenkin ajatellen järjestelyjen yhteyttä Suomeen ja mahdollisten epäaitojen veroetulähtöisten järjestelyjen aiheuttamaa veropohjan kaventumisen riskiä.

OECD:n siirtohinnoitteluohteet perustuvat markkinaehtoisen hinnan määrittämiseen yleisellä tasolla eivätkä ne käsittele yksittäisiä transaktiotyyppejä laajasti. Siirtohinnoittelun kannalta voisi olla silti mielenkiintoista selvittää, miten siirtohinnoitteluperiaatteiden soveltamien vuokraukseen toimii ja millainen vaikutus siirtohinnoittelulla on vuokrasopimukseen pohjautuvien aggressiivisten verosuunnittelurakenteiden käytön ehkäisyyn. Siirtohinnoittelun merkitys on tärkeä silloin, jos vuokrasopimuksia ei voida uudelleenluonnehtia, kuten Suomessa KHO 2014:119:n myötä.

Koska tämän tutkimuksen aiheena on irtaimen omaisuuden rahoitusleasing, lisäperehtyminen kiinteään omaisuuteen erityisesti yleisten kiinteistöjen sale-leaseback-järjestelyjen suhteen lienee mielenkiintoista. Kiinteistöjen sale-leaseback voi olla yhteydessä myös yritysjärjestelyihin EVL 52 a-g §:ien näkökulmasta, jos kyseessä ovat esimerkiksi järjestelyt, jossa jakautumisella erotettu

³⁷¹ Rahoitusleasingin arvonlisäverokäsittelyä EU-vero-oikeudessa on systematisoinut ainakin Kochkodan (2015) maisterityötasoisesti

kiinteistöyhtiö vuokraa kiinteistön osittain tai kokonaan takaisin yhtiölle, josta se on jakautunut³⁷².

Tässä käsitelty ATAD-peräiset lainsäädäntömuutokset on saatettava voimaan vuonna 2019 ja IFRS 16:a soveltavat ensimmäiset tilinpäätökset valmistuvat vuonna 2020. Rahoitusleasingiin liittyvä tutkimus voi olla siten ajankohtaista tulevana vuosina, jos ja kun asiaan liitännäistä oikeuskäytäntöä ilmenee sekä Suomessa että muualla unionissa. Myös CCCTB-hankkeen eteneminen voi tuottaa mielenkiintoa herättäviä tutkimusaiheita.

Tässä tutkimuksessa on käsitelty rahoitusleasingia hyvän verojärjestelmän kannalta oikeustieteelliselle tutkimukselle tyypillisesti niin sanotulla desktop research -metodilla. Samasta aiheesta voitaisiin tehdä tutkimusta myös aktiivisemmalla otteella hankkimalla verojärjestelmäanalysointiin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin aineistoa haastattelemalla rahoitusleasingsopimusten tekijöitä eli leasingyhtiöiden edustajia tai viranomaisen puolelta Verohallinnon asiantuntijoita.

³⁷² Tällainen järjestely katsottiin osittaisjakautumisena hyväksyttäväksi EVL 52 c §:n kannalta tapauksessa Vaasan HAO 09.12.2015 15/0608/1

Liitteet

Liite 1. Verrannolliset verotettavat tulot vuokrauksessa ja osamaksukaupassa

korkokanta: 4,80 %

								tulot ja menot yhteensä
vuosi	1	2	3	4	5	6	7	8
myyjä								
luovutushinta	100000							100000
hankintameno	-100000							-100000
korkotulo	4800	4322	2700	2025	1519	1139	854	18000
myyjä yht.	4800	4322	2700	2025	1519	1139	854	18000
verotuksen menojäännös	100000	75000	56250	42188	31641	23730	17798	13348
velkapääoma vuoden alussa	100000	90050	79622	67572	54847	41616	28005	14109
lyhennys	9950	10428	12050	12725	13231	13611	13896	14109
korko + lyhennys	14750	14750	14750	14750	14750	14750	14750	14750
ostaja								
menojäännöspoisto 25 %	-25000	-18750	-14063	-10547	-7910	-5933	-4449	-3337
korkomeno	-4800	-4322	-2700	-2025	-1519	-1139	-854	-641
ostaja yht.	-29800	-23072	-16762	-12572	-9429	-7072	-5304	-3978
								-107989
vuokralleantaja								
vuokratulo	14750	14750	14750	14750	14750	14750	14750	118000
menojäännöspoisto 25 %	-25000	-18750	-14063	-10547	-7910	-5933	-4449	-3337
vuokralleantaja yht.	-10250	-4000	688	4203	6840	8817	10301	11413
								28011
vuokralleottaja								
vuokrameno	-14750	-14750	-14750	-14750	-14750	-14750	-14750	-14750
								-118000
erotus osamaksukauppa vs.								
vuokraus	1	2	3	4	5	6	7	8 yhteensä
myyjä/vuokralleantaja	15050	8322	2012	-2178	-5321	-7678	-9446	-10772
								-10011 *
ostaja/vuokralleottaja	-15050	-8322	-2012	2178	5321	7678	9446	10772
								10011
vuokra - (poisto + korko)	-15050	-8322	-2012	2178	5321	7678	9446	10772
								10011

* erotukseksi jää poistamaton hankintameno 8. vuoden jälkeen = $(1 - 25\%)^8$

Liitetaulukko 1. Verrannolliset verotettavat tulot vuokrauksessa ja osamaksukaupassa.’